

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

ФІНАНСОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти
на тему «Податкова політика ведення бізнесу в країнах
Європейського Союзу»

Виконав: студент групи ЕМ22-1м

Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

Мироненко Д.К.

Керівник: к.е.н., доцент, доцент кафедри
міжнародних економічних відносин

Стеблюк Н.Ф.

АНОТАЦІЯ

Мироненко Д.К. Податкова політика ведення бізнесу в країнах Європейському Союзі. Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня магістр за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини». – Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2024.

Об'єкт дослідження – процеси формування та реалізації податкової політики в країнах ЄС.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні аспекти формування та реалізації податкової політики регулювання соціально-економічного розвитку в країнах ЄС.

Мета роботи – дослідити особливості податкової політики ведення бізнесу в Європейському Союзі в умовах європейської економічної інтеграції, надати рекомендації з удосконалення податкової політики України із врахуванням сучасного досвіду змін у системах оподаткування країн ЄС.

Методи дослідження: монографічний, формальної логіки, абстрактно-логічний, статистичний аналіз, метод поліноміальної апроксимації, графічний метод.

Встановлено, що податкової політика, її механізм формування та вплив інтеграційних процесів має значний вплив на економічну стабільність ведення бізнесу в країнах ЄС.

Виявлено різноманітність підходів до рівня розвитку податкових систем у країнах ЄС та регулювання трансфертного ціноутворення.

Запропоновано заходи щодо формування податкової політики, орієнтованої на економічне зростання та обґрунтовано стратегічні орієнтири трансформації податкової політики України на шляху до євроінтеграції.

Одержані результати можуть бути використані в подальших наукових дослідженнях для вивчення принципів функціонування та розвитку податкової політики країн ЄС та України.

Дипломна робота складається із 21 рисунків та 50 таблиць. Список використаних джерел містить 69 найменувань.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ЄС, ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА, УКРАЇНА, ПОДАТОК, БІЗНЕС, ЕКСПОРТ, ІМПОРТ.

ANNOTATION

Myronenko D.K. Tax policy of doing business in the countries of the European Union. The graduation research on the master's degree in 292 «International Economic Relations». – University of Customs and Finance, Dnipro, 2024.

The object is the economic relations that arise during the formation and implementation of the tax policy of conducting business in the EU countries.

The subject of the study is the theoretical and practical aspects of the formation and implementation of tax policy regulation of social and economic development in the EU countries.

The purpose of the work is to investigate the peculiarities of the tax policy of conducting business in the European Union in the context of European economic integration, to provide recommendations for improving the tax policy of Ukraine.

Research methods: monographic, formal logic, abstract-logical, statistical analysis, method of polynomial approximation, graphic method.

It has been established that the tax policy, its formation mechanism and the influence of integration processes have a significant impact on the economic stability of doing business in the EU countries.

The diversity of approaches to the level of development of tax systems in EU countries and the regulation of transfer pricing was revealed.

Measures for the formation of a tax policy focused on economic growth are proposed and strategic guidelines for the transformation of the tax policy of Ukraine on the way to European integration are substantiated.

The obtained results can be used in further scientific research to study the principles of functioning and development of the tax policy of the EU and Ukraine.

The thesis consists of 21 figures and 50 tables. The list of used sources contains 69 items.

KEY WORDS ON THE THEME OF THE THESIS: EU, TAX POLICY, UKRAINE, TAX, EXPORT, IMPORT.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В КРАЇНАХ ЄС НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	9
1.1. Економічна сутність та завдання податкової політики держав.....	9
1.2. Механізм формування та реалізації податкової політики в ЄС	17
1.3. Вплив посилення інтеграційних процесів на податкову політику країн ЄС	23
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	30
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В КРАЇНАХ ЄС.....	32
2.1. Оцінка стану розвитку податкових систем у країнах ЄС.....	32
2.2. Порівняльний аналіз показників податкової системи та соціального оподаткування у країнах ЄС та України	43
2.3 Податкове регулювання трансфертного ціноутворення	56
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	64
РОЗДІЛ 3. ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ПРИОРИТЕТІВ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	66
3.1. Проблеми та тенденції функціонування оподаткування в сучасних податкових системах Європи	66
3.2. Вплив оподаткування на розвиток підприємницької діяльності	80
3.3. Стратегічні орієнтири трансформації податкової політики України на шляху до євроінтеграції	92
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	100
ВИСНОВКИ	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	104

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ ТА СКОРОЧЕНЬ

дол. – долари США

ЄС – Європейський Союз

млн – мільйон

млрд – мільярд

ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ПКУ – Податковий кодекс України

ПРАТ – приватне акціонерне товариство

рис. – рисунок

США – Сполучені Штати Америки

табл. – таблиця

тис. – тисяча

ТНК – транснаціональні корпорації

ТОВ – товариство з обмеженою відповідальністю

ТЦУ – Трансфертне ціноутворення

ВСТУП

Актуальність дослідження. Світова економіка зазнала значного впливу за останні роки: різкі зміни експортно-імпортних операцій, відновлення та/або припинення різних видів операцій з іншими державами, зміни податкових кодексів, настанови ОЕСР. Податкова політика та її вплив на сферу бізнесу представляють собою важливий об'єкт дослідження у контексті сучасної економічної дійсності. У цих умовах існують ряд проблем, які вимагають ретельного аналізу та наукового підходу. Однією з ключових труднощів є високі рівні податкового навантаження, що впливають на фінансову стійкість підприємств, зокрема для сектору малого та середнього бізнесу. Пов'язано з цим є також питання складності податкового законодавства, яке вимагає значних зусиль та ресурсів для його виконання. Особливу увагу варто приділити нестабільності податкової системи та її впливу на стратегічне управління підприємствами. Зважаючи на вказане, дане питання є актуальним та потребує пошуково-аналітичних та практичних розробок.

Теоретичну і методологічну базу дослідження складають праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, серед яких Джон Мейнард Кейнс, Мільтон Фрідмен, Жан-Батист Колбер, Артур Лаффер, Уоррен Баффет, Грідчина М.В, Тропіна В.Б., Василик О.Д., Ісаншина Г.Ю., Крисоватий А.І.

Мета роботи: дослідити особливості податкової політики ведення бізнесу в Європейському Союзі в умовах європейської економічної інтеграції, надати рекомендації з удосконалення податкової політики України із врахуванням сучасного досвіду змін у системах оподаткування країн ЄС.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено і вирішено такі завдання:

- визначити сутність та завдання податкової політики;
- розглянути механізм формування податкової політики;
- оцінити вплив посилення інтеграційних процесів на податкову політику;
- проаналізувати стан розвитку податкових систем країн ЄС;

- порівняти податкові показники країн ЄС та України;
- проаналізувати методичні підходи трансфертного ціноутворення в межах податкового регулювання;
- розглянути проблеми та тенденції функціонування оподаткування в сучасних податкових системах Європи;
- здійснити прогноз показників податкової системи використовуючи метод поліноміальної апроксимації;
- обґрунтовано стратегічні орієнтири трансформації податкової політики України на шляху до євроінтеграції.

Об'єктом дослідження є процеси формування та реалізації податкової політики ведення бізнесу в країнах ЄС.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти формування та реалізації податкової політики регулювання соціально-економічного розвитку в країнах ЄС.

Методи дослідження: монографічний, формальної логіки, абстрактно-логічний, економіко-статистичний аналіз, метод поліноміальної апроксимації, графічний метод.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, опубліковані у періодичних виданнях та розміщені у мережі Інтернет, статистичні та аналітичні матеріали Світового Банку, Євростат, Statista, дані ОЕСР, Податковий кодекс України та особисті дослідження автора.

Апробація результатів дослідження. Результати досліджень доповідались автором роботи на Міжнародній науково-практичній конференції *«Наука та освіта в епоху нових викликів та можливостей»*: Житомир: Research Europe. 13.01.2024. С.74-76. Тези доповіді: *«Характеристика методів трансфертного ціноутворення»*.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що теоретичні положення роботи доведені до рівня конкретних пропозицій і

мають форму, придатну до використання студентами, вченими, аспірантами для вивчення податкової політики країн ЄС та України.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел з 69 найменувань. В першому розділі роботи розкрито теоретичні основи податкової політики ЄС та механізм її формування; у другому розділі проведено аналіз податкової політики країн ЄС, досліджено методи трансфертного ціноутворення; в третьому розділі розглянуто тенденції та проблеми податкової політики країн ЄС та розроблено пропозиції щодо розвитку податкової політики України у період євроінтеграційних процесів. Зміст кваліфікаційної роботи викладено на 110 сторінках друкованого тексту, включаючи 50 таблиць, 21 рисунок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ
В КРАЇНАХ ЄС НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

1.1 Економічна сутність та завдання податкової політики держав

В умовах ринкової економіки роль податкової політики в економічному регулюванні країни змінилася на розширення її впливу на соціально-економічний розвиток країни. Тому, необхідно визначати сутність податкової політики, враховуючи нові цілі та завдання, що виникають у контексті ринкових умов. При цьому слід акцентувати увагу на посиленні регулюючого впливу податкової політики на національний соціально-економічний процес.

Вивчаючи ці питання, вважаємо, що необхідно проаналізувати та дослідити зміст поняття «податкова політика», що дасть можливість відобразити економічну сутність і роль податкової політики в соціально-економічній діяльності розвитку держави та її громадян.

Визначення «податкова політика» має багато трактувань, кожне з яких тим чи іншим образом відрізняється між собою (табл. 1.1.)

Таблиця 1.1 – Визначення поняття «податкова політика»

Автор	Визначення
<i>1</i>	<i>2</i>
Кейнс Дж.М.	Податкова політика - це інструмент, що використовується для регулювання економіки через зміну розмірів податків та витрат держави.
Фрідмен М.	Під податковою політикою розуміється регулювання економіки через зменшення ролі держави, особливо шляхом зниження податкових ставок.
Колбер Ж.Б.	Податкова політика - це засіб збору необхідних коштів для фінансування державних витрат та забезпечення економічної стабільності.
Лаффер А.	Під податковою політикою розуміється оптимізація ставок податків з метою максимізації податкових надходжень та стимулювання економічного зростання.
Баффет У.	Податкова політика - це систематичний підхід до визначення та зміни податкових ставок та структури з метою досягнення конкретних цілей.

Продовження таблиці 1.1

1	2
Грідчина М.В	Податкова система країни — це сукупність податків, які сплачуються до бюджетів різних рівнів. Вона включає в себе законодавчі норми, принципи, форми та методи встановлення, змін, скасування, нарахування, сплати та стягнення податків, а також організацію податкового адміністрування.
Тропіна В.Б.	Податкова політика - це комплекс урядових заходів, які спрямовані на досягнення певних цілей у суспільстві за допомогою податкової системи країни.
Василик О.Д.	Податкова політика представляє собою стратегічні рішення держави щодо оподаткування юридичних та фізичних осіб. Головною метою її визначається формування державного бюджету, при цьому спрямовано на одночасне сприяння підприємницькій активності.
Ісаншина Г.Ю.	Податкова політика представляє собою комплекс заходів, що реалізуються державою в сфері податків та оподаткування. Ця політика виявляється у виборі видів податків, встановленні розмірів податкових ставок, визначенні платників та об'єктів оподаткування, а також у наданні податкових пільг.
Крисоватий А.І.	Податкова політика представляє собою діяльність держави у впровадженні, правовому регулюванні та організації процесів збору податків і податкових внесків. Ці заходи використовуються як засіб розподілу та перерозподілу частини валового внутрішнього продукту і створення централізованих фондів грошових ресурсів держави.

Джерело: складено автором за даними [1, 2, 4, 9, 10, 11,12]

За цитатою Грідчиної М.В. та Тропіної В.Б. можна сказати, що загальна ідея узгоджується з основними принципами податкової системи. Податкова система країни складається з різних податків, справедливо визначених законодавством. Вона також визначає принципи та методи встановлення, зміни, скасування, обчислення, сплати та справляння податків, а також включає організацію податкового контролю [1].

Також, на думку Тропіної Г.В., податкова політика може включати в себе встановлення різноманітних видів податків, податкових ставок, пільг та інших інструментів для досягнення поставлених завдань. Ця політика також може змінюватися в залежності від економічної ситуації та соціальних потреб [2].

А. Сміт стверджував, кожен громадянин зобов'язаний сплачувати податки [2]. Принцип справедливості А. Сміта мав теоретичне та практичне значення. Теоретична основа виявлялася в рівномірності та загальності податку, на практиці принцип став гаслом боротьби з податковою пільгою того часу. Визнання загальності оподаткування відбито у конституціях таких країн, як Франція, Бельгія та США з кінця XVIII століття. Проте італійський політик Ф.С. Нітті припускав винятки, його підтримував К. Еєберг. Наприклад, службовці великим сім'ям могли сплачувати податки за дрібні витрати. Погляди Ф. Нітті були суперечливі щодо поширених думок. Так він стверджував, що безглуздо шукати у вилученні податку якусь мету, адже це не відповідає визначенню оподаткування. Обкладення – це обов'язок особи внести певні грошові суми, встановлені державними органами. Ілюстрував Ф. Нітті це на прикладі вірмен, бідні верстви населення, які платять іноді більше зборів, ніж вільніші [3]. На даному прикладі італійського політика роль розподільчої функції оподаткування відсутня.

Визначеннями податку вважають «економічно виражене існування держави» [4]; «та частина багатства, яку громадяни примусово віддають державі з метою задоволення колективних потреб» [3].

Всі наведені визначення податку вказують на його фіскальну сутність як джерела фінансових ресурсів для держави та бюджетних доходів. Як зазначив Ланг Й.: «зрештою податки служать меті отримання доходу...це основна їх фіскальна ціль» [5].

Фішер С., Дорнбуш Р, Шмалензі Р. використовують термін «фіскальна політика» і тлумачать його як рішення, які державні структури приймають щодо своїх доходів і витрат.

У підручнику «Економікс» Макконнелл К. Р. та Брю С. Л. фінансово-бюджетна та фіскальна політика об'єднані та охарактеризовані як зміни, які уряд впроваджує у впорядкуванні державних витрат та системи оподаткування з метою досягнення повної зайнятості та запобігання інфляції в національному продукті. Долан Е. Дж., Кмпбелл К. Д., Кемпбелл Р. Дж. два фактори

урядового впливу на процес обігу доходів у державі та на розмір номінального національного доходу.

Коуз Р. вважав, що метою економічної політики на будь-якому рівні є створення такої ситуації, за якої люди, приймаючи рішення щодо своєї діяльності, обирали б такі варіанти, які забезпечують якнайкращі результати для системи в цілому.

«...Податкова політика, — наголошує Девере М., — не зводиться до заохочення благих намірів та відмови від підтримки поганих. Не обмежується вона і завданням забезпечення податкових надходжень за мінімального втручання в економічну активність та мінімального рівня витрат на збір податків. Податкова політика передбачає ще й справедливість» [6].

Кейнс Дж. зазначав: «У випадку, коли податкова політика наміряно використовується як інструмент для досягнення більш справедливого розподілу доходів, це невід'ємно призведе до ще значущого впливу на стимулювання споживання» [7].

«У податково-бюджетній політиці не може бути “великих стрибків”, оскільки перш ніж почати проводити податкову політику, необхідно створити відповідні інституції, що, своєю чергою, потребуватиме значних зусиль та часу» [8].

Податкова політика визначається економічною стратегією, яка впливає на всі сфери суспільства. Це автономна область, яка підпорядкована певним закономірностям і дотримується логіки оподаткування.

Розробка та вибір оптимальної теоретичної концепції розвитку податкової системи, її реалізація на практиці – все це сукупно визначає податкову політику.

Перетворення податків на головне джерело державних доходів поставило завдання дослідження принципів оподаткування ще кілька століть тому. Вчені багатьох країн зробили внесок у розробку цих принципів, але особливо слід виділити А. Сміта та А. Вагнера.

Принципи оподаткування, розроблені ними, покладено основою сучасної податкової системи [37]:

1. Рівномірність та справедливість у розподілі податків. Цей принцип сформульовано XVII в. англійським філософом та економістом Т. Гоббсом (1642 р.), а потім у XVIII ст. підтриманий французькими вченими школи фізіократів (Ф. Кене, А. Тюрго, О. Мірабо), що ставили проблему про справедливість оподаткування, про розміри участі кожного у витратах держави. Фізіократи протестували проти довільності податків, їхньої чисельності, що гальмує економічний розвиток [38].

На необхідність рівномірності, отже, справедливості, стосовно платникам податків вказував А. Сміт. Його перший і головний принцип полягає в тому, що піддані будь-якої держави повинні брати участь у підтримці держави відповідно до тих доходів, які отримує кожен під охороною держави. Професор Берлінського університету А. Вагнер (кінець XIX – початок XX ст.) виділив принципи справедливості, загальності оподаткування та рівномірності в окрему групу етичних принципів [37].

Цей принцип підкреслював на початку XX в. італійський фінансист Ф. Нітті, який помічав, що податки не можуть заважати розвитку виробництва, і, що з побудови податкової системи необхідно якомога більше уникати шкідливого впливу оподаткування виробництва [4].

2. Достатність та еластичність (рухливість) оподаткування. А. Вагнер поставив принципи рухливості (еластичності) та достатності оподаткування на перше місце, об'єднавши їх у групу фінансових. Оподаткування має адаптуватися до державних потреб, крім нееластичних податків, необхідно використовувати такі податки, які при збільшенні державних потреб можна збільшити.

3. Належний вибір джерел оподаткування. Між вченими-економістами протягом століть точилася дискусія з цього питання. Якщо А. Сміт вважав, що об'єктом оподаткування має бути лише дохід, то А. Вагнер відносив до джерел

оподаткування капітал, зокрема отриманий у спадок. Зазначимо, що на початку XX ст. податки на капітал (власність) зайняли лідируюче місце у доходах бюджетів провідних країн, і лише у другій половині XX ст. акцент змістився у бік прибуткового податку [37].

4. Правильна комбінація різних податків у систему. Цей принцип тісно пов'язані з класифікацією податків, різними їх видами і формами. Наприклад, принцип диференціації державних та місцевих податків вперше сформульований А. Смітом у «Дослідженні про природу та причини багатства народів» (1776 р.), який вважав, що місцеві витрати, наприклад утримання міської та сільської поліції, повинні оплачуватись місцевими доходами.

Завжди було і залишається дискусійним питання використання пропорційного чи прогресивного оподаткування. Зокрема, марксизм пов'язував із прогресивним оподаткуванням знищення приватної власності та побудову соціалізму, а ідеї пропорційного оподаткування підтримувалися французькою фінансовою школою П. Леруа-Больє [39].

5. Ясність оподаткування. Інакше цей принцип можна позначити як ефективну техніку справляння або організації оподаткування.

А. Сміт відніс до цієї групи три з чотирьох сформульованих ним принципів:

1) податок, який обов'язково має бути сплачений кожним громадянином, повинен бути чітко визначений і не може бути залишений на розсуд держави. Час сплати, метод і розмір податку повинні бути зрозумілі як для самого платника, так і для широкої громадськості;

2) сплата кожного податку повинна відбуватися в такий час і спосіб, які найбільше відповідають зручності платника;

3) кожна система оподаткування повинна бути налаштована так, щоб вона вимагала від громадян сплачувати не більше, ніж необхідно для функціонування держави. В ідеалі, оподаткування має бути організоване так, щоб збирати з доходів населення якнайменше, але необхідно зберігати фінансову стабільність держави [4].

Коротко ідеї А. Сміта можна сформулювати як визначеність, зручність платежу, дешевизну податкового адміністрування.

Вагнер А. також виділив окрему групу адміністративно-технічних правил, куди включив такі принципи податкового управління: визначеність оподаткування, зручність сплати, максимальне зменшення витрат стягування. Важливо зазначити, що податкова політика має свої критерії, що є її невід'ємною частиною. Критерії податкової політики представляють собою об'єктивні орієнтири, за якими визначається ефективність системи оподаткування (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Критерії оцінювання податкової політики

Критерій	Опис
Гласність та відкритість	Всі дані про різновиди, величини та строки сплати податків є загальнодоступними, і громадяни також можуть отримати інформацію щодо обсягів зібраних податків та їхнього призначення
Принцип гнучкості	Можливість адаптації податкової політики та зміни податкових ставок, податкової бази, а також наявність процедур для врегулювання можливих конфліктів між платниками податків та податковими органами.
Економічна нейтральність	Фактор, який враховує вплив оподаткування на галузь економіки, що операційно не пов'язана з громадським сектором, стосується впливу податків на розподіл ресурсів у сфері виробництва та надання приватних товарів і послуг.
Рівність зобов'язань	Фактор, який вказує що диференціація податків неможлива, враховуючи рівень майнового стану громадян. Оподаткування має бути спрямоване, передусім, на виробництво, а в подальшому - на споживання. Це реалізується через два принципи: принцип одержування вигод, що вказує на різницю у користі, яку отримують різні категорії платників податків від дій держави; та принцип платоспроможності, який враховує реальну можливість громадян платити податки.
Принцип зручності	Кожен платник податків повідомляється про податкові збори, які він зобов'язаний сплатити
Принцип справедливості	Означає загальність оподаткування. Кожен платник податків зобов'язаний долучитися до поповнення бюджету країн.

Джерело: складено автором за даними [13]

Для більш детального розуміння сутності поняття «податкова політика» доцільним є виділення її структурних елементів. Одним із елементів

податкової політики є її цілі. Цілі податкової політики залежать від об'єктивних і суб'єктивних факторів, політичного устрою, завдань, що стоять перед державою (табл.1.3). Податкова політика відображає сформовані в державі податкові відносини та має на меті забезпечення фінансових ресурсів для самої держави. Окрім цього, вона спрямована на створення сприятливих умов для підвищення ефективності національної економіки та поліпшення рівня життя населення.

Джон Ф. Кеннеді висловлював думку: «Головна ціль податкової політики полягає в тому, щоб використовувати гроші з різних джерел для забезпечення соціальної справедливості та економічного зростання» [15]. Деякі цілі податкової політики, які можна відокремити:

- збір податків з багатших верств населення та компаній може сприяти соціальній справедливості, забезпечуючи розподіл фактору тяжіння оподаткування відповідно до здатності платників податків;
- гроші, зібрані від податків, можуть бути використані для забезпечення ключових публічних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта та соціальна допомога, що сприяє загальному благополуччю суспільства.
- податкова політика може використовуватися як інструмент для регулювання економічної активності та впливу на споживання та інвестиції;
- гроші з податків можуть бути використані для фінансування соціальних програм, які поліпшують якість життя населення та сприяють соціальній стабільності.

Таблиця 1.3 – Цілі податкової системи

Ціль	Опис
Фіскальна Контролююча	Забезпечення держави фінансовими ресурсами
Регулююча	Регулювання економіки
Соціальна	Згладжування нерівностей в доходах населення

Джерело: складено автором за даними [14]

Отже, податкова політика включає збір податків і зборів, призначених для досягнення різних економічних цілей, таких як фінансова стабільність, соціальна справедливість і стимулювання економічного зростання. Основними завданнями податкової політики кожної країни є залучення достатніх фіскальних ресурсів для задоволення потреб бюджету, стимулювання економічної активності шляхом коригування податкових ставок, досягнення соціальної справедливості шляхом розподілу податкового тягаря, збалансування управлінських бюджетів для досягнення стабільності та боротьби з інфляцією, впровадження екологічно ефективної політики. заходи підтримки сталого розвитку. Податкова політика охоплює розробку податкової системи та встановлення стратегій, спрямованих на підтримку інвестицій та створення сприятливого бізнес-середовища.

1.2 Механізм формування та реалізації податкової політики в ЄС

Проблема формування податкової політики та механізму її функціонування в економіці має багатоаспектний характер. До цього часу не існує загального погляду на структуру податкового механізму, тому розглянемо його з позиції його двопланової природи. Основою цього механізму є податок як фінансова категорія, при цьому його суб'єктивна складова визначає можливість змінювати інструменти в залежності від етапу економічного розвитку. Параметри економічної моделі визначають основні аспекти податкового механізму.

Елементи цього механізму включають планування, регулювання та контроль. Податкове планування дозволяє оцінювати економічну ситуацію, розробляти концепції оподаткування та затверджувати бюджет, формуючи його на основі податкових надходжень. Податкове регулювання впливає на інвестиційні процеси та балансує бюджет, як було визначено у попередньому

викладі. Контрольний елемент відповідає за точність обчислення податків і повноту їхнього збору та відрахування до бюджету.

Фішер Р. та Штіцлер С. розглядають механізми формування податкової політики в контексті федеральних систем, а також вивчає взаємодію різних рівнів влади при реалізації податкових реформ [16]. В їхніх дослідженнях акцентується на аспектах формування податкової політики в федеральних системах, зокрема в контексті Європейського Союзу. Вони досліджують вплив різних рівнів влади, а саме центрального та регіонального, на формування податкових рішень. Основні аспекти їхніх досліджень можуть включати аналіз механізмів координації податкової політики між різними рівнями влади, а також вивчення взаємодії між фіскальною політикою та економічним розвитком. Також вони можуть розглядати аспекти податкової конкурентоспроможності та взаємовідносин між країнами-членами в європейському контексті. У процесі аналізу варіантів визначення податкового механізму було виявлено, що вчені-економісти, ґрунтуються на різних характеристиках цієї економічної категорії. Це дозволило згрупувати варіанти визначень податкового механізму. Підходи до визначення поняття «податковий механізм». Визначення підходів до визначення поняття «податковий механізм» вказано у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 – Визначення поняття «податковий механізм»

Автор	Визначення
1	2
Оніщенко В.А.	Ототожнення податкового механізму з управлінням оподаткуванням, що представляє собою сукупність організаційно-правових норм і методів управління оподаткуванням [17].
Карпинський Б.А.	Сукупність організаційно-правових норм і методів управління оподаткуванням, включаючи широкий спектр інструментів, таких як податкові ставки, податкові пільги, методи оподаткування і т.д [18].
Масличенко С.А.	Комплексу організаційно-правових форм і методів управління оподаткуванням, включаючи податкові ставки, способи оподаткування, податкові пільги і інше [19].
Майбуров І.А.	Акцент на податкових відносинах, які визначається як сукупність форм і методів регулювання організації податкових відносин з урахуванням особливостей управлінської діяльності держави в фінансовій сфері [20].

Продовження таблиці 1.4

1	2
Самоев Р.	Сукупність методів і правил організації податкових відносин, спрямованих на забезпечення реалізації широкої системи розподільчих та перерозподільних взаємовідносин, а також на створення централізованого фонду держави для виконання її функцій [21].
Качур А.В.	Комплекс методів і правил податкових відносин, які забезпечують реалізацію цілей податкової політики [22].
Чернявская Л.В.	Система податкових методів, інструментів, ручок і заходів, як використовуються державою для стягнення податків та зборів з метою забезпечення стабільності соціально-економічної, політичної і економічної ситуації в країні [23].

Джерело: складено автором за даними джерел [17-23]

Результати аналізу варіантів визначення податкового механізму дають змогу сформулювати авторське визначення даного поняття. Податковий механізм представляє собою систему важелів, інструментів і методів, які взаємодіють взаємопов'язано відповідно до чинного податкового законодавства. Його головна мета - забезпечення взаємоприйнятності функціонування інтересів як держави, так і платників податків. Цей механізм спрямований на накопичення коштів до бюджету держави, розвиток ринкової інфраструктури і стимулювання пріоритетних галузей діяльності.

Податковий механізм охоплює усю систему форм, методів та способів оподаткування, включаючи планування податків і завершення їх обліком. До його складу входить визначення категорій платників податків, об'єкта та джерела податку, одиниць виміру об'єкта оподаткування, переліку пільг та ставок, а також встановлення штрафних санкцій за порушення податкового законодавства. Податковий механізм не лише спрощує процес збору податків, але й визначає важливі аспекти, такі як ставки податків і наявність пільг, що впливають на фінансовий стан громадян та підприємств. Зокрема, встановлення штрафних санкцій в податковому механізмі є ефективним інструментом для забезпечення дотримання податкового законодавства та покарання за його порушення.

Податкова політика реалізується через податковий механізм. Взаємозв'язок між податковою політикою, податковим механізмом та податковою системою представлений таким чином (рис. 1.1).

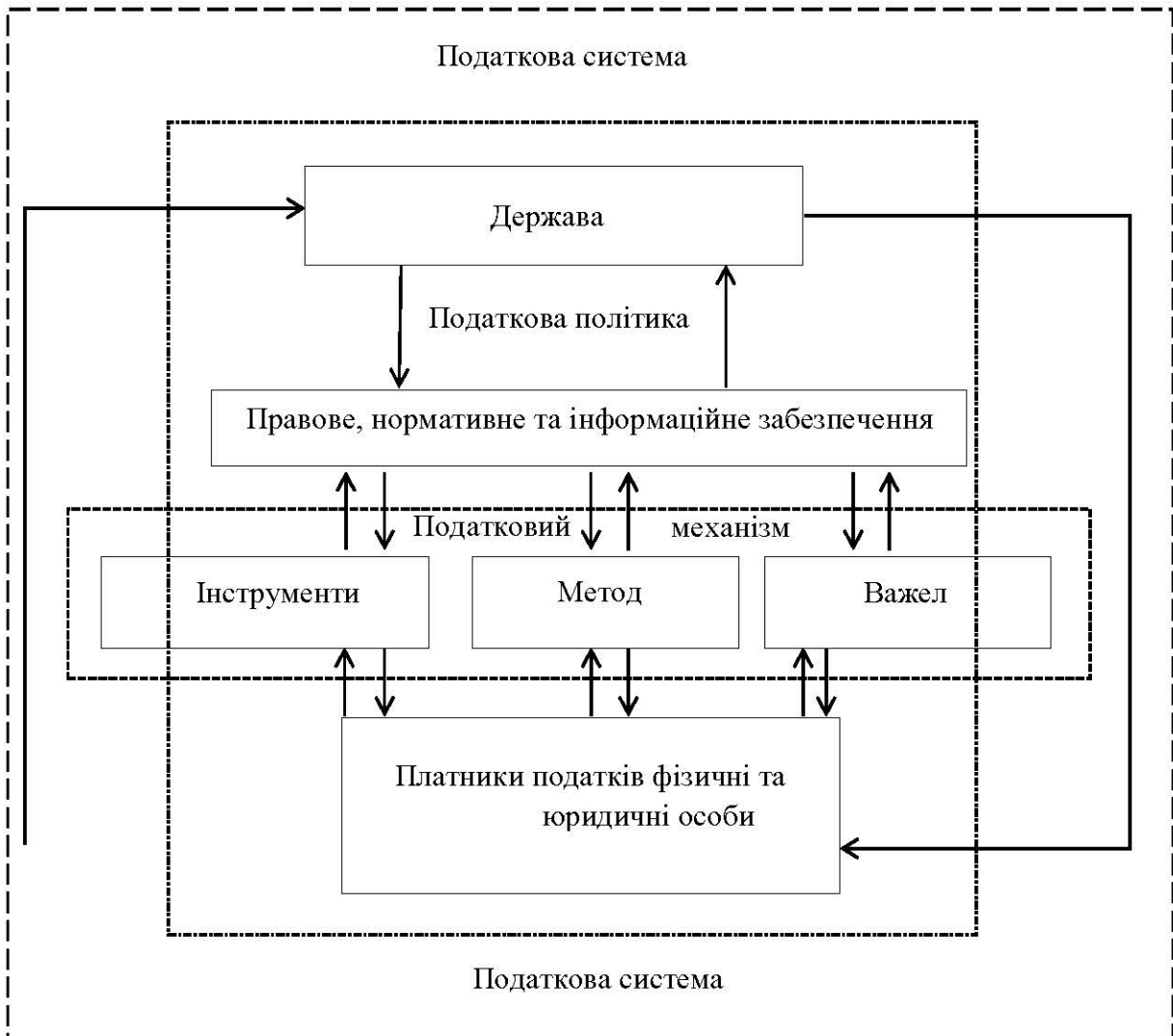

Рисунок 1.1 – Взаємозв'язок між податковою політикою, податковим механізмом та податковою системою

Джерело: складено автором на основі [24]

У сучасних умовах податкова політика повинна сприяти економічному розвитку, сприяти створенню умов для ефективного регулювання господарства та зменшення нерівностей в рівнях доходів населення [25].

Проблеми державної податкової політики представлені рисунку 1.2.

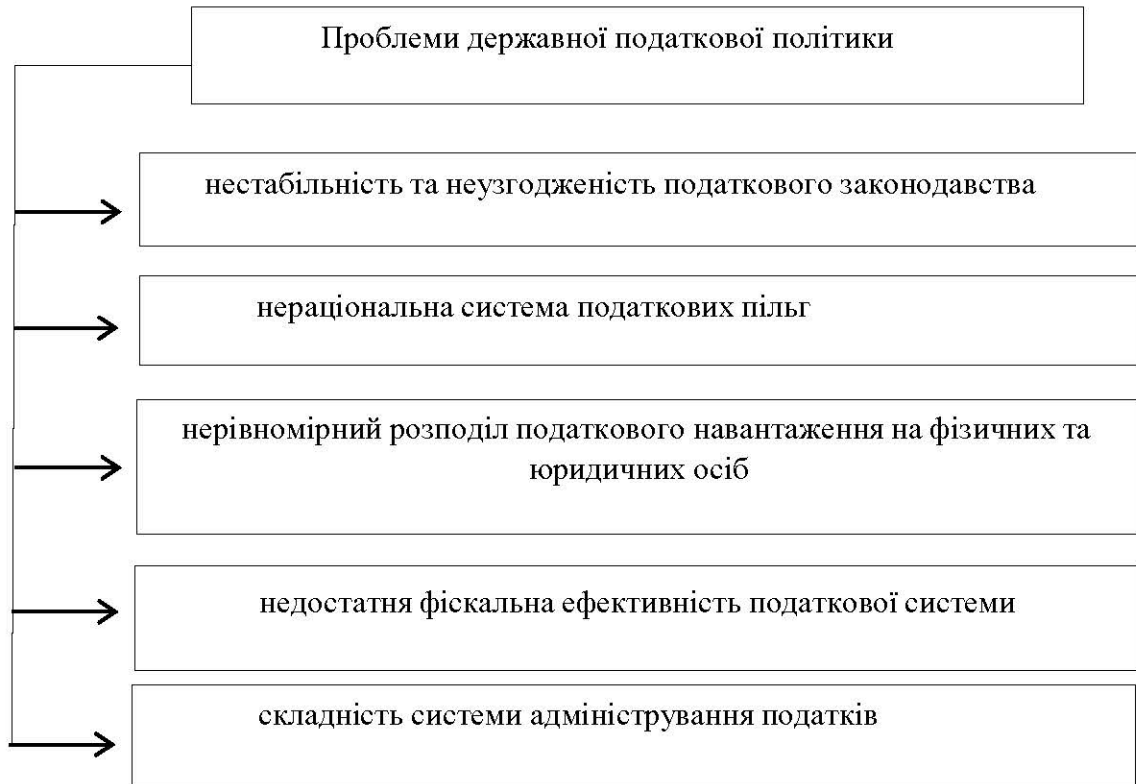

Рисунок 1.2 – Проблеми державної податкової політики на сучасному етапі

Джерело: складено автором на основі [26]

Податкова система повинна забезпечувати фінансування державної діяльності при мінімізації витрат і найменших втрат у структурі виробництва. Важливо, щоб економічна діяльність залишалася привабливою після сплати податків, зберігаючи свою прибутковість та стимулюючи стабільність у процесі отримання та використання доходів.

Керуючи податковою політикою, уряд дає поштовх до економічного розвитку або сповільнює його. Але все ж таки основним призначенням податкової політики, в результаті, є підтримка економічного розвитку. Безпосередньо з економічним розвитком пов'язуються показники ефективності та зростання виробництва, здатності підвищення матеріального рівня та якості життя.

Податковий механізм в Європейському Союзі (ЄС) є складним та різноманітним, оскільки включає в себе спільні засади, але також залишає

велику частину податкового законодавства на рівні держав-членів. Ця система створюється з метою підтримки європейської інтеграції та забезпечення ефективного функціонування внутрішнього ринку. Основні аспекти податкового механізму ЄС включають:

- гармонізація податкових політик: ЄС визнає необхідність гармонізації податкових політик держав-членів для полегшення обміну товарами та послугами на внутрішньому ринку. Проте, гармонізація в цій області є складною через різноманіття економік і податкових систем у різних країнах;
- податкові ставки та структури: Держави-члени ЄС самостійно встановлюють податкові ставки, проте існують спільні стандарти та директиви, спрямовані на вирішення певних податкових питань, таких як Директива про оподаткування доданої вартості (ПДВ);
- боротьба з ухилень від оподаткування: ЄС веде боротьбу з ухилень від оподаткування та недекларованим доходам через обмін інформацією між країнами та заходи проти податкових оазисів;
- антизагальна політика: ЄС приділяє увагу боротьбі з податковими шахрайствами та укриттям доходів, зокрема шляхом встановлення стандартів звітності та обміну інформацією між країнами;
- податкова конкуренція: під час спільної роботи над податковими питаннями, ЄС стежить за податковою конкуренцією між державами-членами, щоб запобігти "демпінгу" та недоброякісній конкуренції у сфері оподаткування;
- податкові льготи та інcentиви: держави-члени можуть застосовувати податкові льготи та інcentиви, але їх обсяг та умови повинні відповідати принципам, встановленим в рамках ЄС.

Податковий механізм ЄС є результатом поєднання спільних правил та стандартів із збереженням гнучкості для кожної держави-члена. Ця система спрямована на підтримку європейської економічної інтеграції та створення сприятливого середовища для бізнесу та громадян всередині ЄС [27].

Отже, податковий механізм – багатоаспектна категорія, пов'язана із взаємовідносинами держави та платниками податків. Від успішного введення

механізму податкової політики багато в чому залежить результативність економічних рішень, що приймаються. Ефективним може вважатися лише той механізм податкової політики, який стимулює накопичення та інвестиції та сприяє соціально-економічному зростанню.

1.3. Вплив посилення інтеграційних процесів на податкову політику країн ЄС

Посилення інтеграційних процесів в Європейському Союзі (ЄС) суттєво впливає на податкову політику країн-членів. Це проявляється у гармонізації податкових правил, боротьбі з униканням податків та укладенні подвійних оподаткувань, створенні єдиного податкового простору та розвитку спільних податкових інструментів. Інтеграція також впливає на фіскальну політику країн-членів, змушуючи їх адаптувати свої стратегії до нових викликів і можливостей, що виникають внаслідок глибшої економічної інтеграції в ЄС. У цілому, посилення інтеграції визначає податкові аспекти як важливу складову спільної європейської економічної системи.

Поняття «інтеграція» наведено в табл.1.5.

Таблиця 1.5 – Тлумачення поняття «інтеграція» різними економістами

Автор	Ототожнення
Мілтон Фрідман	Ефективна податкова інтеграція є ключовим фактором для стимулювання економічного зростання та інновацій
Джон Мейнард Кейнс	Податкова інтеграція повинна бути справедливою та сприяти соціальній рівності, створюючи стійкі фінансові підґрунтя для всіх верств суспільства
Джозеф Стігліц	Податкова інтеграція повинна бути справедливою та сприяти соціальній рівності, створюючи стійкі фінансові підґрунтя для всіх верств суспільства
Амартія Сен	Податкова інтеграція повинна сприяти розвитку суспільства та забезпечити доступ до основних соціальних послуг для всіх громадян

Джерело: складено автором на основі [30-33]

Мілтон Фрідман вважає, що ефективна податкова інтеграція є ключовим фактором для стимулювання економічного зростання та інновацій. Він

підкреслює необхідність оптимізації податкової системи для створення сприятливого середовища для підприємництва та розвитку [30].

Кейнс Дж.М. вважає, що податкова інтеграція повинна бути справедливою та сприяти соціальній рівності. Він прагне до створення податкової системи, яка розподіляє фінансове навантаження рівномірно серед різних верств суспільства, створюючи стійкі фінансові підґрунтя для всіх [31].

Стігліц Д. в контексті глобалізації вказує на важливість розглядання податкової інтеграції як інструменту регулювання. Йому важливо уникнути нерівності та надмірного втручання в економіку через вдосконалення податкових механізмів [32].

Амартія Сен підкреслює, що податкова інтеграція повинна сприяти розвитку суспільства та забезпечити доступ до основних соціальних послуг для всіх громадян. Його погляд орієнтований на підтримку гармонійного соціального розвитку та зменшення соціальних нерівностей [33].

У розвитку соціально-економічних та фіскальних систем країн Європейського Союзу (ЄС) виявляється вплив різноманітних економічних моделей. З одного боку, країни Західної Європи враховували досвід побудови інноваційно орієнтованої економіки та прийняли концепцію помірної експансії податку, аналогічно до США та Японії. З іншого боку, під впливом соціалістичної моделі СРСР країни Центральної та Східної Європи (ЦСЄ) спочатку націлювалися на державну економіку та податки, але останні дві десятиліття вони активно впроваджують ринкові засади господарювання та моделі державних фінансів, аналогічні західноєвропейським.

Незважаючи на ці історичні відмінності, сучасна реальність показує спільні риси в європейському оподаткуванні. Серед них варто відзначити ширший охоплюючий характер податкової експансії порівняно з іншими розвиненими країнами, акцент на підвищенні фіскальної ролі податків на споживання та зокрема ПДВ, а також зменшення податкового тягара на прибуток та власність. Важливим аспектом є також підкреслення

перерозподільного потенціалу прибуткового податку та внесків до державних соціальних фондів [28].

Для оцінки впливу інтеграції на податкове регулювання в країнах ЄС дослідимо національні особливості та тенденції конвергенції оподаткування за період з 1995 по 2008 рік. Це дозволить виявити відмінності та спільні риси в розвитку податкових систем країн ЄС, відокремлюючи їх вплив від негативного впливу останніх світових економічних умов (оскільки більшість антикризових фіскальних програм було запроваджено починаючи з 2009 року). З другого боку, можливе, що при покращенні глобальної економічної ситуації країни частково повернуться до застосування раніше вживаних податкових інструментів. У зв'язку з цим, дослідження податкової політики країн ЄС до (на початку) фінансово-економічної кризи залишається так само актуальним, як і вивчення новітніх тенденцій в їхньому оподаткуванні [29].

У 1995 році була запущена Шенгенська інформаційна система. Нормотворчу діяльність у сфері шенгенського права було віддано на розгляд Шенгенського виконавчого комітету, який не входив у склад інститутів Європейських співтовариств. Угоди Шенген, укладені в 1985 та 1990 роках, спочатку були підписані країнами - Францією, ФРН, Бельгією, Нідерландами та Люксембургом. У 1990 році до цих угод приєдналася Італія, в 1991 році - Іспанія та Португалія, в 1992 році - Греція, а в 1995 році - Австрія. У 1996 році до Шенгенського простору приєдналися Данія, Фінляндія, Швеція, Ісландія та Норвегія (останні дві держави не є членами Європейського Союзу).

Реалізація положень Шенгенських угод вимагала значного технічного та юридичного підготовчого етапу. Фактично Шенгенський простір став операційним з 1995 року, а активна участь у ньому всіх п'ятнадцяти держав, які прийняли відповідні зобов'язання, розпочалася з 2001 року. В грудні 2007 року Шенгенський простір розширився за рахунок приєднання Угорщини, Латвії, Литви, Мальти, Словаччини, Словенії, Польщі, Чехії та Естонії. У грудні 2008 року також приєдналася Швейцарія (яка, разом із Ісландією та Норвегією, не є членом ЄС). На сьогоднішній момент до Шенгенського

простору не входять Великобританія, Ірландія, Румунія, Болгарія та Кіпр, але включають три країни, які не є членами ЄС - Ісландію, Норвегію та Швейцарію [34].

Важливо зауважити, що послідовне розширення кола учасників Шенгенських угод сприяло їхньому включенню до юридичного простору Європейського Союзу за відповідним протоколом. Це стало можливим завдяки підписанню Амстердамського договору 1997 року, який набув чинності у 1999 році. Повноваження Шенгенського виконавчого комітету були передані Раді Європейського Союзу. Тепер нові норми шенгенського права видаються у стандартних формах, визначених основними документами ЄС, такими як регламенти, директиви та інші.

Зміни, що відбулися в інтеграційному процесі Європейського Союзу (ЄС) з 1995 по 2008 рік, визначили новий етап у його розвитку. Цей період сприяв посиленню єдності серед країн-членів, але одночасно ставив перед ними ряд викликів, які потребували адаптації до нових реалій.

Зокрема, розширення ЄС до країн Центральної та Східної Європи, таких як Польща, Угорщина та інші, призвело до значного збільшення розміру та різноманітності Європейського Союзу. Це створило нові можливості для співпраці та економічного зростання, але одночасно вимагало узгодження політики та вирішення ряду питань, пов'язаних з економічними та соціокультурними відмінностями серед країн-членів.

Зміни, які відбулися в інтеграційному процесі ЄС з 1995 по 2008 рік, визначили новий етап в розвитку Союзу. Вони сприяли посиленню єдності, але також ставили перед членами ЄС виклики, які вимагали адаптації до нових реалій. Розуміння цих змін є ключовим для оцінки ефективності інтеграційного процесу та визначення перспектив подальшого розвитку Європейського Союзу.

Стислий опис інтеграційних змін ЄС з 1995 по 2008 наведено на рисунку 1.3.

Рисунок 1.3 – Інтеграційні зміни ЄС у період з 1995 по 2008 рр.
Джерело: складено автором

Інтеграційні процеси в Європейському Союзі (ЄС) суттєво вплинули на податкову політику країн-членів. Ці впливи можна розглядати в контексті зусиль згуртованості, створення єдиної ринкової системи та потреби у вирішенні фіскальних викликів, які виникають при глибокій економічній

інтеграції. Ключові аспекти впливу інтеграції на податкову політику наведено в табл.1.6.

Таблиця 1.6 – Основні чинники впливу податкової інтеграції на країни ЄС

Аспект впливу	Пояснення
Гармонізація податкового законодавства	ЄС активно прагне до гармонізації податкового законодавства між країнами-членами, особливо в контексті єдиного ринку. Це спрощує ділову діяльність та зменшує адміністративні перешкоди для підприємств, що діють в різних країнах.
Боротьба з ухиленнями від оподаткування	ЄС спрямовує зусилля на боротьбу з ухиленнями від оподаткування та униканням податків шляхом впровадження спільних стандартів та правил. Це сприяє більш ефективному збору податків та укріпленню фіскальної стабільності.
Оподаткування корпорацій	Спроби створення єдиної системи оподаткування корпорацій та гармонізація ставок податків на прибуток, щоб уникнути непрозорих конкурентних переваг через податкові режими.
Податкова конкуренція	Інтеграція може призводити до зростання конкуренції між країнами-членами в галузі податкової політики. Це може впливати на рівень ставок податків та податкові стимули для залучення інвестицій.

Джерело: складено автором на основі [35]

Але податкова інтеграція має, на думку авторів, негативні наслідки. Великого впливу зазнала податкова політика саме через вихід Великобританії з ЄС. BREXIT значно вплинув на податкову політику Європейського Союзу, викликаючи ряд змін та викликів для країн-членів. Вихід Об'єднаного Королівства (ОК) породив потребу в перегляді митної та податкової адміністрації ЄС. Зміни в умовах торгівлі між ЄС та ОК призвели до адаптації системи збору податків та митних процедур. Також BREXIT вразив бюджет ЄС через втрату одного з найбільших внескодавців. Це може вимагати перегляду розподілу бюджетних ресурсів та пошук нових джерел доходів для компенсації втрат. Вихід Лондона як фінансового центру може вплинути на конкуренцію між європейськими фінансовими центрами за привабливість інвестицій. Такі зміни відображаються на стратегіях податкової конкуренції між країнами ЄС та можуть потребувати ревізії фіскальної політики для забезпечення стабільності та ефективності податкової системи в умовах нової реальності після BREXIT.

Вплив на податкову політику ЄС BREXIT вказано в таблиці 1.7.

Таблиця 1.7 – Вплив BREXIT на податкову політику ЄС

Аспект впливу	Пояснення
Торговельні відносини та мита	Зміни в торговельних відносинах між Об'єднаним Королівством та ЄС призвели до необхідності перегляду митних процедур та податкових правил для товарів і послуг, що перетинають кордон.
Податкова конкуренція	Вихід Великої Британії відкриває можливості для податкової конкуренції між Об'єднаним Королівством та ЄС у зусиллях привернути інвестиції та підтримати економіку. Обидві сторони можуть шукати способи створення конкурентних податкових умов.
Фіскальна стабільність та бюджетні витрати	Перегляд бюджетів та фіскальної політики в обох сторін може бути викликаний нестабільністю та невизначеністю, пов'язаною з виходом Об'єданого Королівства з ЄС. Можливі зміни у витратах та податковій політиці для компенсації економічних втрат.
Оподаткування корпорацій	Вихід Об'єданого Королівства може призвести до перегляду ставок податків на корпорації в обох юрисдикціях. Зміни можуть стосуватися спрощення або ускладнення оподаткування, що вплине на бізнес-середовище.
Податкові аспекти фінансових послуг	Лондон традиційно був фінансовим центром для Європи, і вихід з ЄС призвів до перегляду податкових аспектів фінансових послуг та можливого втрати деяких фінансових функцій на користь інших міст ЄС.
Податкові обов'язки та адміністративні витрати	Після виходу, компанії, що діють якщо не в ОК, то в ЄС, можуть стикатися з новими податковими обов'язками та адміністративними витратами, пов'язаними з необхідністю виконання різних правил для обох ринків.

Джерело: складено автором на основі [36]

Отже, з 1995 по 2008 рік процес інтеграції в Європейському Союзі (ЄС) виявився вирішальним для формування спільної європейської просторової та економічної спільноти. Цей період ознаменувався важливими подіями, які визначили напрямок інтеграції та стали основою для подальшого розвитку ЄС. Підписання Маастрихтського договору в 1992 році поклало початок європейській інтеграції та створенню єдиного ринку. З 1995 року впроваджуються нові інституційні механізми, що дозволяють удосконалити процеси прийняття рішень і посилити вплив європейських інституцій. Розширення ЄС на схід у 2004 та 2007 роках привело багато нових країндо

Співтовариства, тим самим зробивши ЄС більш культурно та економічно різноманітним. Це відкрило нові можливості для співпраці, але також вимагало подолання нових викликів і адаптації організацій до зростаючої різноманітності. Період 1995-2008 також був критичним періодом для створення єдиного європейського ринку та впровадження євро, що сприяло поглибленню економічної інтеграції та запровадженню спільної європейської валюти. Інтеграційний процес цього періоду визначив новий етап у розвитку ЄС, зробивши його більш єдиним і впливовим актором на світовій арені. У цей період відбулися значні зміни, які допомогли ЄС сформувати свою ідентичність і здатність ефективно реагувати на виклики та можливості глобалізації.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

За результатами першого розділу було отримано наступні результати:

1. Визначено, що податкова політика включає збір податків і зборів, призначених для досягнення різних економічних цілей, таких як фінансова стабільність, соціальна справедливість і стимулювання економічного зростання. Основними завданнями податкової політики кожної країни є залучення достатніх фіскальних ресурсів для задоволення потреб бюджету, стимулювання економічної активності шляхом коригування податкових ставок, досягнення соціальної справедливості шляхом розподілу податкового тягаря, збалансування управлінських бюджетів для досягнення стабільності та боротьби з інфляцією, впровадження екологічно ефективної політики. заходи підтримки сталого розвитку. Податкова політика включає в себе як формулювання податкової системи, так і розробку стратегій, спрямованих на

підтримку інвестування та створення сприятливого середовища для здійснення бізнесу.

2. Встановлено, що механізм податкової політики – багатоаспектна категорія, пов'язана із взаємовідносинами держави та платниками податків. Від успішного введення механізму податкової політики багато в чому залежить результативність економічних рішень, що приймаються. Ефективною може вважатися лише той механізм податкової політики, який стимулює накопичення та інвестиції та сприяє соціально-економічному зростанню.

3. З'ясовано, що з 1995 по 2008 рік процес інтеграції в Європейському Союзі (ЄС) виявився вирішальним для формування спільної європейської просторової та економічної спільноти. Цей період ознаменувався важливими подіями, які визначили напрямок інтеграції та стали основою для подальшого розвитку ЄС. Підписання Маастрихтського договору в 1992 році поклало початок європейській інтеграції та створенню єдиного ринку. З 1995 року впроваджуються нові інституційні механізми, що дозволяють удосконалити процеси прийняття рішень і посилити вплив європейських інституцій. Розширення ЄС на схід у 2004 та 2007 роках привело багато нових країн до Співтовариства, тим самим зробивши ЄС більш культурно та економічно різноманітним. Це відкрило нові можливості для співпраці, але також вимагало подолання нових викликів і адаптації організацій до зростаючої різноманітності. Період 1995-2008 також був критичним періодом для створення єдиного європейського ринку та впровадження євро, що сприяло поглибленню економічної інтеграції та запровадженню спільної європейської валюти. Інтеграційний процес цього періоду визначив новий етап у розвитку ЄС, зробивши його більш єдиним і впливовим на світовій арені. У цей період відбулися значні зміни, які допомогли ЄС сформувати свою ідентичність і здатність ефективно реагувати на виклики та можливості глобалізації.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В КРАЇНАХ ЄС

2.1. Оцінка стану розвитку податкових систем у країнах ЄС

Податкова система є ключовим інструментом управління економічними та соціальними процесами у державі. Основне завдання полягає в забезпеченні ефективного балансу між потребами у податкових надходженнях та можливостями їх збору. Це передбачає врахування різноманітних факторів, таких як соціальні вимоги, економічні умови, політичні та соціальні обставини, для створення оптимальної системи оподаткування.

Податковий коефіцієнт, який визначається як відношення суми сплачених податків до ВВП за відповідний рік, є загальним показником ефективності податкової системи країни та впливу податків на економіку в цілому. Однак через особливості національного законодавства обов'язкові соціальні внески можуть відрізнятися у різних країнах, що робить цей показник не завжди об'єктивним для порівнянь між ними. З цієї причини, для проведення аналізу рівня податкового навантаження в країнах ЄС, можна використовувати показник загального податкового навантаження, який розраховується як відношення суми податків і обов'язкових соціальних внесків (скоригованих на суму безнадійної заборгованості) до обсягу ВВП (табл. 2.1, рис. 2.1).

Таблиця 2.1 – Рівень податкового навантаження в країнах ЄС

Рік	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення, 2022/2017	Відносне відхилення, 2022/ 2017, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Бельгія	21,48	20,13	19,16	45,9	45,5	45,6	24,12	212,29
Болгарія	22,01	22,40	22,40	30,5	30,8	31,1	9,09	141,30

Продовження таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Чехія	17,20	18,13	18,97	36,0	36,0	35,4	18,2	205,81
Данія	31,01	30,25	30,43	48,2	48,3	42,5	11,49	137,05
Німеччина	31,09	31,05	30,61	41,0	42,3	42,1	11,01	135,41
Естонія	15,52	6,03	7,01	33,6	34,1	33,2	17,68	213,92
Ірландія	11,38	11,76	12,22	20,6	21,6	21,7	10,32	190,69
Греція	16,00	16,00	15,85	42,0	42,2	43,1	27,1	269,38
Іспанія	10,00	8,05	6,35	37,7	38,6	38,3	28,3	383,00
Франція	18,34	17,82	20,88	47,3	47,0	48,0	29,66	261,72
Хорватія	20,00	20,00	20,00	37,9	36,9	37,2	17,2	186,00
Італія	15,91	16,09	16,36	42,8	42,8	42,9	26,99	269,64
Кіпр	7,80	7,80	8,30	33,7	34,8	36,5	28,7	467,95
Латвія	25,53	21,53	21,40	31,5	31,1	30,8	5,27	120,64
Литва	13,88	12,80	30,58	31,6	32,2	31,9	18,02	229,83
Люксембург	15,91	16,24	13,95	39,7	39,6	39,8	23,89	250,16
Угорщина	33,50	33,50	33,50	36,0	33,9	35,1	1,6	104,78
Мальта	12,83	13,30	14,11	29,8	30,1	29,6	16,77	230,71
Нідерланди	15,59	15,86	14,61	40,3	39,7	39,0	23,41	250,16
Австрія	21,39	21,71	21,31	42,7	43,9	43,6	22,21	203,83
Польща	23,55	23,75	23,52	36,4	37,6	35,3	11,75	149,89
Португалія	11,00	11,00	11,00	37,5	37,4	38,0	27	345,45
Румунія	22,58	34,57	35,13	26,9	27,2	27,5	4,92	121,79
Словенія	23,49	23,90	24,27	38,1	38,8	37,8	14,31	160,92
Словакія	16,48	17,53	18,22	34,9	35,6	35,1	18,62	212,99
Фінляндія	18,06	18,13	17,89	41,9	43,3	43,1	25,04	238,65
Швеція	20,25	20,33	19,59	43,1	43,3	42,4	22,15	209,38
Ісландія	21,16	21,28	21,15	36,3	35,1	36,0	14,84	170,13
Норвегія	20,47	20,31	20,17	38,9	42,6	44,4	23,93	216,90
Швейцарія	12,40	12,46	12,55	28,0	28,1	27,0	14,6	217,74

Джерело: складено автором за даними джерел [40]

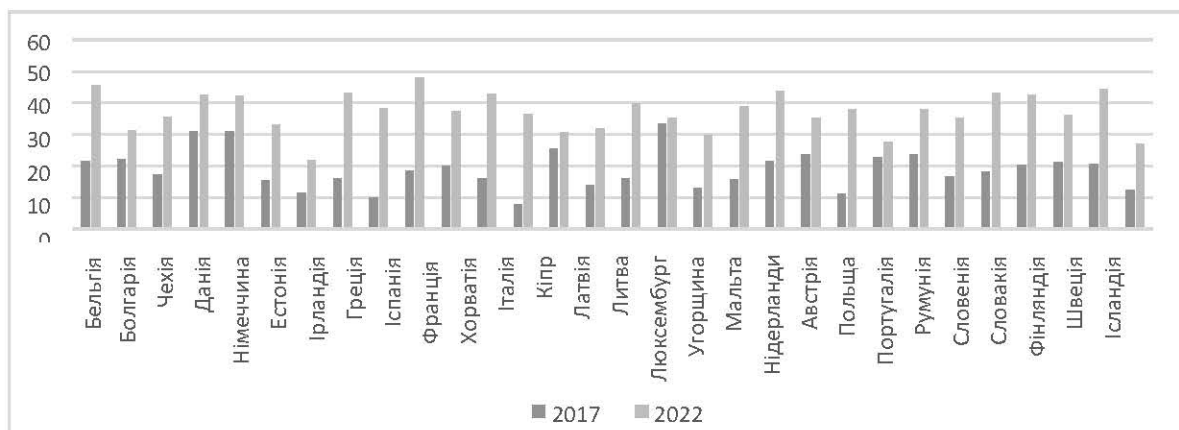

Рисунок 2.1 – Рівень податкового навантаження в країнах ЄС (2017-2022р)

Джерело: складено автором за даними джерел [40]

За даними графіка, найвищий рівень податкового навантаження спостерігається в Бельгії, Франції та Італії, тоді як найнижчий рівень податкового навантаження спостерігається в Болгарії, Румунії та Литві.

У більшості держав світу спостерігається помірне податкове навантаження, а найбільш оптимальним вважається рівень податкового навантаження, що складає 40-45%. Варто зазначити, що у кожній державі ЄС існує різний рівень податкового навантаження, що залежить від загальної податкової політики, податкових ставок та об'єктів і баз оподаткування. За даними дослідження, середній рівень податкового навантаження по державам ЄС складає 40,5%.

Ставки ПДВ (в т. ч., пільгові) практично не відрізняються в країнах Європейського Союзу, і сплачують їх здебільшого кінцеві споживачі, тобто фізичні особи (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Ставки податків в окремих країнах ЄС

Країна	ПДФО	Податок на прибуток	ПДВ
Франція	Прогресивна (5-ти ступенева) від 14 (для окремих виплат – від 0) до 45%, депозити і дивіденди – 12,8%	31%	20% пільгові – 5,5%
Німеччина	Прогресивна (5-ти ступенева) від 14 (для окремих виплат – від 0) до 45%, депозити і дивіденди – 25%	29,89%	19% пільгові – 7%
Іспанія	Прогресивна (5-ти ступенева) від 9,5% до 22,5%, депозити і дивіденди – 19%	25%	21% пільгові – 10%
Угорщина	15%, депозити і дивіденди – 15%	9%	27% пільгові – 5%
Польща	Прогресивна (2-ох ступенева) – 18 і 32%	19%	23% пільгові – 8%
Румунія	10%, депозити – 10% і дивіденди – 5%	16%	19% пільгові – 9%
Словаччина	Прогресивна (2-ох ступенева) – 19 і 25%, депозити – 19% і дивіденди – 7%	21%	20% пільгові – 10%

Джерело: складено автором за даними джерела [41]

Франція, Німеччина, Іспанія, Польща, Румунія та Словаччина мають прогресивну систему оподаткування, тоді як Угорщина має фіксовану ставку податку. Ставки ПДВ в цих країнах також різні, але в середньому вони не відрізняються від країн Європейського Союзу. За даними таблиці, в Угорщині ставка податку на депозити та дивіденди становить 15%, в той час як в інших країнах вона коливається від 5% до 25%.

Зважаючи на те, що податкові системи країн Європейського Союзу мають різні ставки податків, включаючи ПДВ, ставки податку на депозити та дивіденди, а також різні ставки пільгового оподаткування, можна зробити висновок, що кожна країна має свою власну податкову політику, яка залежить від багатьох факторів, таких як соціальні потреби, економічні умови, політичні та соціальні умови. Проте, в середньому, ставки податків в країнах ЄС не відрізняються від ставок в інших країнах світу.

У сфері прямого оподаткування Європейського Союзу обмежено гармонізацією податкових законів у різних країнах для забезпечення відповідності один одному (процес "зближення законів"). Це виконується тільки в обсязі, необхідному для покращення функціонування внутрішнього європейського ринку та вирішення транскордонних проблем, таких як ухилення від оподаткування.

У сфері непрямого оподаткування в Європейському Союзі акцент розміщується на гармонізації національних законодавств, оскільки великі розходження в системах збору непрямих податків можуть призводити до недобросовісної конкуренції та ускладнювати міжнародну торгівлю товарами та послугами. Деталі оподаткування в країнах ЄС розглядаються за різними видами податків, такими як ПДВ, акцизи, податок на доходи фізичних осіб та корпоративний податок.

Податок на додану вартість виступає основним непрямим податком, оподатковуючи додану вартість на всіх етапах виробництва та руху товарів від виробника до кінцевого споживача. Процес гармонізації засад та законодавчих

норм для оподаткування споживання товарів і послуг і вирівнювання ставок ПДВ в європейських країнах розпочався ще у 1977 році. За останніми даними, різниця в ставках ПДВ між країнами-учасницями ЄС на сьогоднішній день є невеликою (табл.2.3).

Таблиця 2.3 – Стандартна ставка ПДВ, 2023 р.

Країна	Супер знижена ставка ПДВ (%)	Знижена ставка ПДВ (%)	Стандартна ставка ПДВ (%)
Австрія	–	10/13	20
Бельгія	–	6/12	21
Болгарія	–	9	20
Хорватія	–	5/13	25
Кіпр	–	5/9	19
Чехія	–	10/15	21
Данія	–	-	25
Естонія	–	9	20
Фінляндія	–	10/14	24
Франція	2,1	5,5/14	20
Німеччина	–	7	19
Греція	–	6/13	24
Венгрія	–	5/18	27
Ірландія	4,8	9/13,5	21
Італія	4	5/10	22
Латвія	–	5/12	21
Литва	–	5/9	21
Люксембург	3	8	17
Мальта	–	5/7	18
Нідерланди	–	9	21
Польща	–	5/8	23
Португалія	–	6/13	23
Румунія	–	5/9	19
Словенія	–	10	20
Словенія	–	5/9,5	22
Іспанія	4	10	21
Швеція	–	6/12	25

Джерело: складено автором за даними джерела: [42]

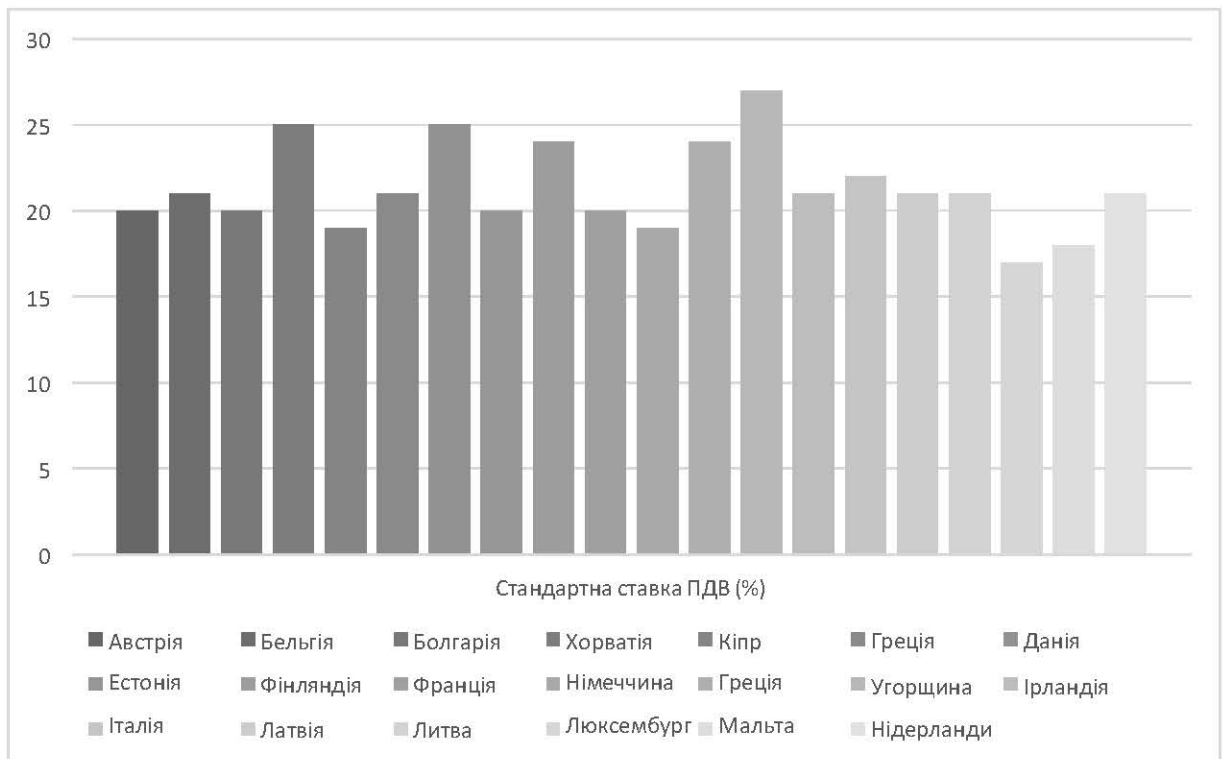

Рисунок 2.2 – Стандартна ставка ПДВ, 2023 р.

Джерело: складено автором за даними джерел [42]

За даними рисунку, середня ставка податку на додану вартість (ПДВ) в країнах Європейського Союзу складає 21,5%, а в країнах Євразії - 20,8%. Найвищий рівень ПДВ характерний для скандинавських країн, Угорщини, Хорватії та Греції, а найнижчий - у Люксембурзі, Мальті, Німеччині та на Кіпрі.

Більшість країн Європейського Союзу використовують систему прогресивного оподаткування для доходів громадян, де вищі ставки податків застосовуються до більших доходів. Проте в деяких східноєвропейських країнах, зокрема в Болгарії, Чехії, Естонії, Латвії, Литві, Угорщині та Румунії, застосовується пропорційна шкала, де розмір ставки не залежить від обсягу оподаткованого доходу. Наприклад, в Чехії діє додатковий податок у розмірі 7%, який стягується з доходів, перевищуючих в 4 рази середню заробітну плату. Серед країн ЄС спостерігається значна різноманітність у рівнях ставок особистого оподаткування. Наприклад, в Швеції максимальна ставка ПДФО складає 57%, тоді як в Болгарії ця ставка лише 10%. Високі ставки характерні

для скандинавських країн, Португалії, Бельгії та Нідерландів, тоді як найнижчі спостерігаються в східноєвропейських країнах із пропорційною шкалою оподаткування. Усереднена ставка податку на доходи фізичних осіб в ЄС станом на 2016 рік складає 39,3%. (рис. 2.3.).

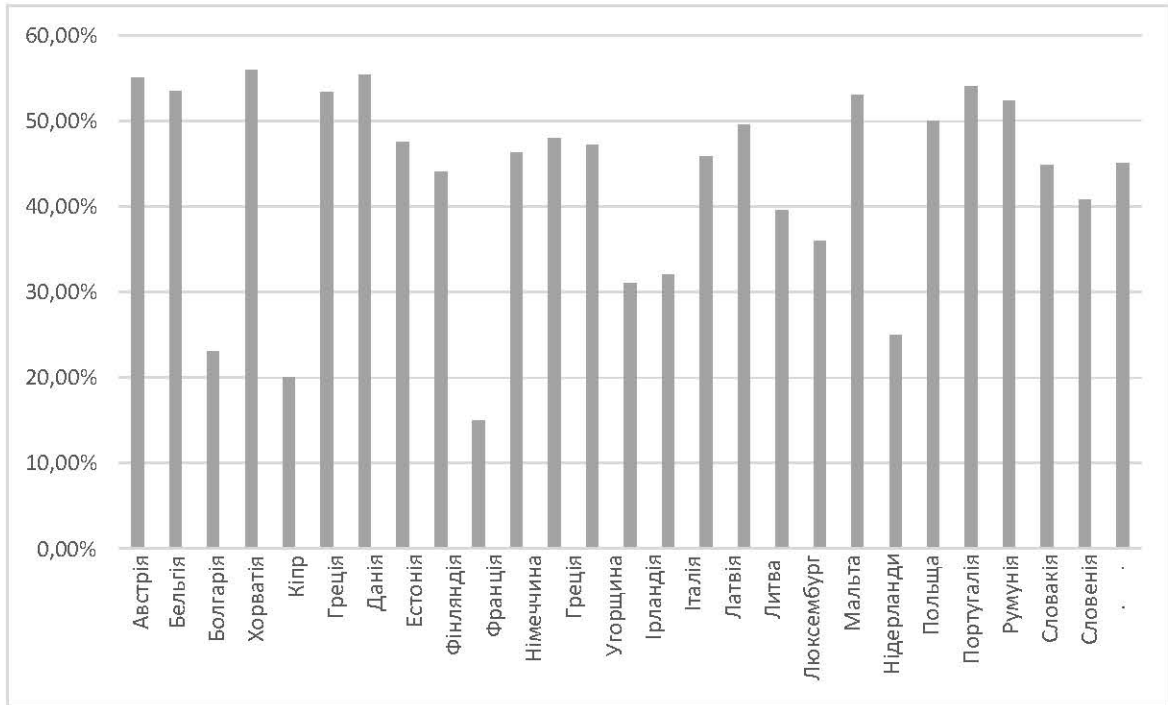

Рисунок 2.3 – Найвища встановлена законом ставка податку на доходи фізичних осіб

Джерело: складено автором за даними джерела [42]

Поміж країнами ЄС виникають відмінності в оподаткуванні доходів фізичних осіб не лише у рівні податкових ставок, але й у регулюванні оподаткування майна та капіталу. Це охоплює оподаткування доходів від здачі в оренду активів, виплати дивідендів та відсотків, а також встановлення податкових пільг для полегшення сплати цих податків.

Аналізуючи податкові структури (рис.2.4.), ми дійшли висновку що податкові структури вимірюються часткою основних податків у загальних податкових надходженнях. У 2022 році податкові структури країн ОЕСР відрізнялися. Вісімнадцять країн зібрали найбільшу частину своїх надходжень від податків на прибуток (як корпоративних, так і особистих), десять країн зібрали найбільшу частину своїх доходів від внесків на соціальне страхування,

а десять країн зібрали найбільшу частину своїх доходів від податків на споживання (включаючи ПДВ). Податки на майно та податки на заробітну плату відігравали меншу роль у системах доходів країн ОЕСР у 2022 році як у середньому, так і в більшості країн.

Таблиця 2.4 – Податкові структури у 2022 році (як % від загальних податкових надходжень)

Країна	Податок на доходи фізичних осіб	Податок на прибуток підприємств	Внески на соціальне страхування
Австрія	39,00	22,50	-
Данія	52,80	8,33	0,12
Нідерланди	40,87	15,72	-
Ірландія	32,74	17,06	15,16
Канада	36,31	13,48	13,96
Норвегія	42,90	6,06	22,87
Чехія	30,34	10,92	24,23
Мексіка	21,08	20,18	13,74
Люксембург	26,33	11,79	27,50
Великобританія	29,16	8,47	19,88
Швеція	29,06	7,78	20,92
Фінляндія	29,79	6,31	27,86
Бельгія	26,68	8,98	30,63
Італія	25,91	4,40	31,18
Чехія	-	-	47,34
Словенія	-	-	43,17
Словакія	-	-	43,02
Німеччина	-	-	37,57
Іспанія	-	-	35,47
Нідерланди	-	-	33,02
Франція	-	-	32,80
Венгрія	-	-	-
Литва	-	-	-
Греція	-	-	-
Португалія	-	-	-
Польща	-	-	-

Джерело: складено автором за даними джерела: [47]

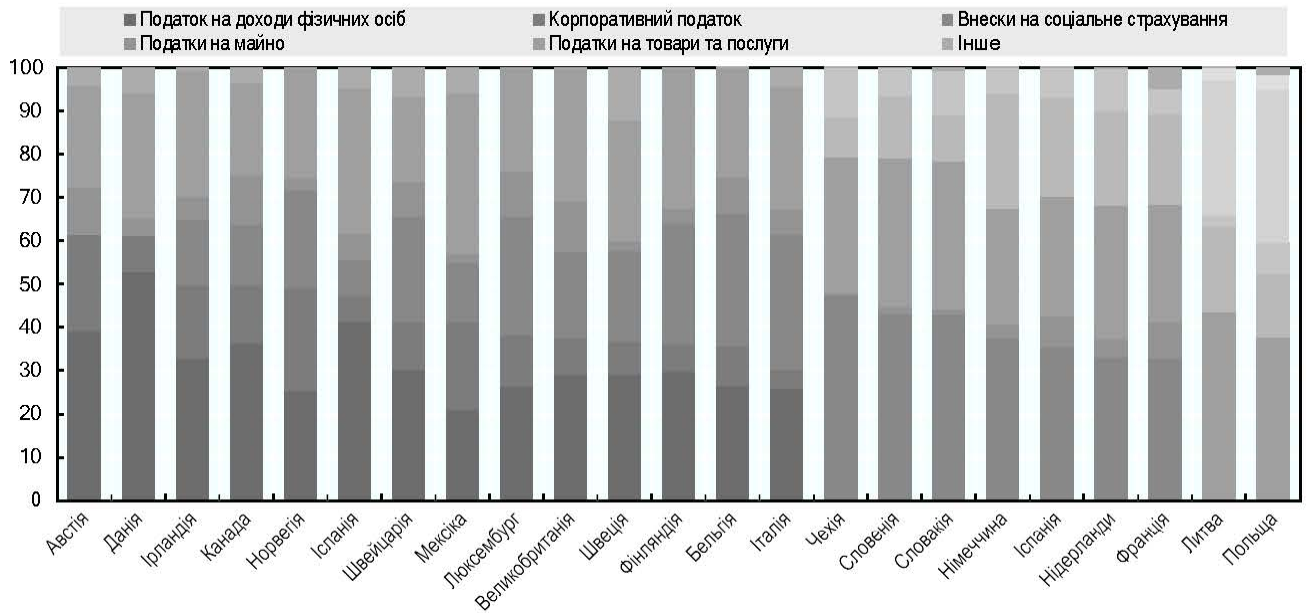

Рисунок 2.4 – Податкові структури у 2022 році (як % від загальних податкових надходжень)

Джерело: складено автором за даними джерела: [47]

Останнім роком, для якого співвідношення податку до ВВП базується на остаточних даних і доступних для всіх країн ОЕСР, є 2021 рік (рис. 2.5.). Ці дані показують, що податкові коефіцієнти значно відрізняються в різних країнах:

У 2021 році Данія мала найвище співвідношення податків до ВВП (47,4%), за нею йшла Франція (45,2%). У шести інших країнах відношення податків до ВВП перевищувало 40% (Австрія, Фінляндія, Швеція, Бельгія, Норвегія та Італія).

Найнижчий показник у Мексики – 17,3%, за нею йдуть Колумбія (19,2%), Ірландія (20,7%), Чилі (22,2%) і Туреччина (22,8%). У 2021 році п'ять інших країн мали співвідношення нижче 30%: Коста-Ріка, США, Швейцарія, Австралія та Корея.

Співвідношення податку до ВВП у регіоні ОЕСР загалом (незважаючи на середнє) становило 34,2% у 2021 році, а у 2020 році - 33,6%.

Таблиця 2.5 – Співвідношення податку до ВВП у 2010-2022 рр. (у % від ВВП)

Країна	2010	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення, 2020/2010	Абсолютне відхилення, 2022/2021,%
Норвегія	41,58	38,71	42,45	44,30	2,72	1,85
Греція	32,31	38,85	39,36	40,98	8,67	1,63
Австрія	25,15	28,37	29,48	0,00	4,33	1,11
Португалія	30,37	35,16	35,31	36,41	6,04	1,09
Великобританія	32,02	32,77	34,39	35,30	3,28	0,91
Франція	42,14	45,36	45,17	46,08	3,93	0,91
Італія	41,70	42,57	42,36	42,95	1,25	0,59
Ірландія	27,72	19,73	20,69	20,93	-6,79	0,24
Люксембург	35,65	38,25	38,40	38,57	2,92	0,17
Німеччина	35,53	37,93	39,32	39,31	3,78	0,00
Бельгія	42,88	42,27	42,52	42,43	-0,45	-0,09
Фінляндія	40,56	41,85	43,17	43,02	2,46	-0,14
Іспанія	31,28	36,84	37,80	37,52	6,24	-0,28
Литва	28,54	30,94	30,52	30,22	1,68	-0,30
Мексика	12,84	17,71	17,25	16,93	4,09	-0,33
Словакія	27,86	34,78	35,36	34,84	6,98	-0,52
Словенія	37,79	37,23	37,94	37,39	-0,40	-0,55
Венгрія	36,83	35,98	33,74	33,16	-3,66	-0,58
Нідерланди	30,30	33,70	34,57	33,82	3,52	-0,75
Чехія	32,23	34,76	34,74	33,95	1,72	-0,80
Швеція	42,88	42,44	42,67	41,31	-1,56	-1,35
Польща	31,60	35,56	36,70	35,19	3,59	-1,50
Данія	44,76	47,25	47,42	41,89	-2,87	-5,54

Джерело: складено автором за даними джерела: [47]

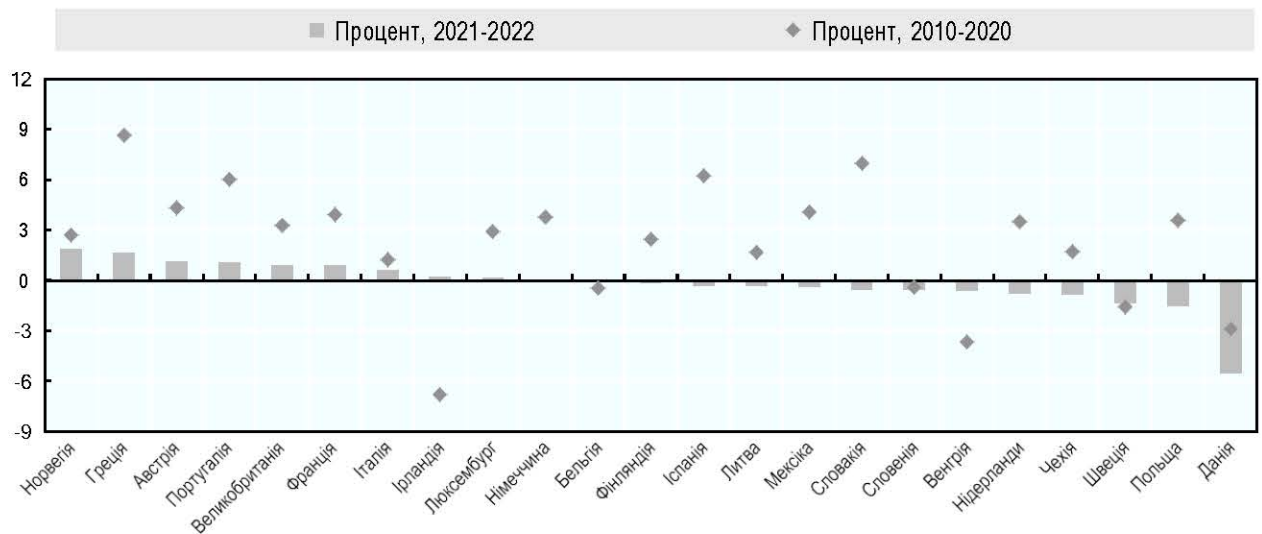

Рисунок 2.5 — Співвідношення податку до ВВП у 2021 та 2022 рр. та 2010-2020 рр. (у % від ВВП)

Джерело: складено автором за даними джерела [47]

У сфері оподаткування доходів громадян, національні уряди країн Європейського Союзу мають високий рівень самостійності та визначають законодавчі вимоги до системи прямого оподаткування прибутків та доходів юридичних осіб. Це здійснюється за умови дотримання принципів уникнення податкової дискримінації та забезпечення вільного руху товарів і послуг.

Розбіжності в установленні максимальних граничних ставок податків виявляються як значні відмінності між країнами ЄС (рис. 2.6.).

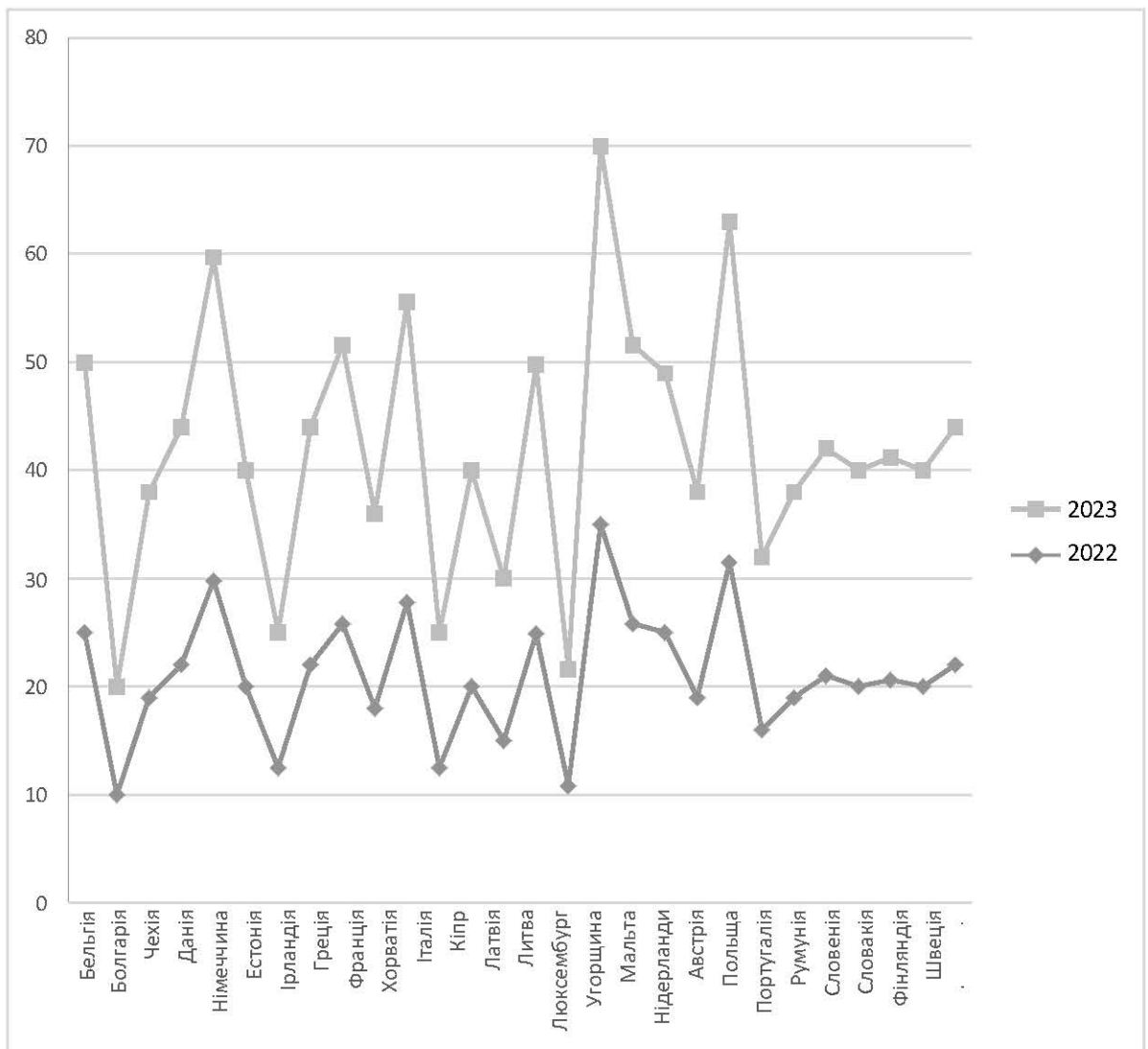

Рисунок 2.6 – Комбінована встановлена законом ставка податку на прибуток підприємств, 2022-2023 рр.

Джерело: складено автором за даними джерела [43]

В сучасному етапі оподаткування в країнах ЄС ключовими проблемами є податкове шахрайство та ухилення від сплати податків. Ці ризики посилюються через різноманітність податкового законодавства між країнами-учасницями, що відкриває можливості для "агресивного податкового планування" з боку суб'єктів господарювання з метою мінімізації податкових вищлат. Ухилення та уникнення податків мають транскордонний характер, вирішення цих проблем вимагає уваги не лише на національному, але й на загальноєвропейському та міжнародному рівнях [44].

Таким чином, податкова система країн Європейського Союзу передбачає збереження релятивної автономії національних урядів у формуванні власної податкової політики, при умові відповідності визначеним стандартам у галузі оподаткування. Ці стандарти спрямовані на забезпечення ефективного функціонування європейського ринку та вільного руху товарів, послуг, капіталу, праці та технологій. Основною метою податкової політики в країнах Європейського Союзу, визначеною на європейському рівні, є боротьба з ухиленням від оподаткування, податковим шахрайством, а також уникненням подвійного оподаткування доходів фізичних та юридичних осіб, які отримують доходи на території різних країн ЄС.

2.2. Порівняльний аналіз показників податкової системи і соціального оподаткування у країнах ЄС та Україні

Проведено аналіз показників фіскальної політики країн-членів Європейського Союзу та України за період 2017–2021 років (за останніми даними відкритих джерел статистики), для якого доступні статистичні дані. Це включає рівень податкових надходжень та оцінки впливу уряду на економіку, такі як податок на прибуток, податок на доходи, прямі податки на капітал та інші, що визначають податковий тиск на бізнес. Також враховується оподаткування споживачів та найманих працівників через

податки на товари та послуги, податки на робочу силу та обтяження заробітної плати (табл.2.6).

Збільшення складності соціально-економічної системи вимагає постійного розширення втручання держави у процеси відтворення, шляхом оптимізації бюджетних витрат при обмежених можливостях для розширення впливу фіскальної політики [46].

Таблиця 2.6 – Податкові надходження ЄС та України, % від ВВП за 2015-2021 рр.

Країна	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення, 2021/2015	Відносне відхилення, 2021/2015, %
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>
Бельгія	24,35	22,84	23,45	24,01	22,63	22,06	23,35	-2,30	95,87
Австрія	26,83	25,42	25,42	25,42	25,58	24,41	25,78	-2,42	96,11
Боснія та Герцоговина	19,70	19,71	19,99	20,14	19,83	18,75	19,12	-0,95	97,04
Болгарія	20,07	20,32	20,51	19,90	20,47	20,27	20,62	0,20	102,74
Хорватія	2,73	2,79	2,81	2,78	2,80	2,67	2,68	-0,06	98,33
Кіпр	24,05	23,52	23,82	23,98	23,30	22,42	24,11	-1,62	100,27
Чехія	14,77	14,91	15,01	14,83	14,77	14,37	13,36	-0,40	90,46
Данія	33,92	33,30	33,40	32,24	34,83	34,41	35,46	0,49	104,52
Естонія	21,64	21,77	20,94	20,96	21,29	20,69	21,42	-0,95	99,00
Фінляндія	20,47	20,81	20,73	20,82	20,67	19,87	20,66	-0,60	100,90
Франція	23,20	23,06	23,63	24,17	24,51	24,72	23,97	1,52	103,32
Німеччина	11,48	11,30	11,42	11,46	11,41	10,56	11,23	-0,92	97,79
Греція	24,88	26,67	26,46	26,95	26,18	24,74	25,34	-0,14	101,85
Угорщина	23,24	23,07	22,88	22,53	22,36	22,87	21,46	-0,37	92,37

Продовження таблиці 2.6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ісландія	22,69	37,61	23,92	22,98	21,95	22,48	21,62	-0,21	95,28
Латвія	22,39	23,50	23,48	22,83	21,27	21,90	21,77	-0,49	97,22
Литва	16,69	16,93	16,65	16,78	19,98	20,00	21,39	3,30	128,15
Люксембург	23,32	23,77	24,52	26,64	26,48	25,13	26,14	1,81	112,08
Мальта	24,34	25,23	25,04	25,04	24,43	23,55	24,23	-0,79	99,57
Нідерланди	21,16	21,91	23,09	23,06	24,05	24,37	24,78	3,21	117,11
Норвегія	22,09	21,96	22,29	23,31	23,28	21,25	25,75	-0,84	116,56
Польща	15,71	16,32	16,85	17,36	17,34	17,48	19,21	1,77	122,25
Португалія	22,79	22,33	22,37	22,65	22,20	22,02	22,14	-0,77	97,16
Румунія	18,92	17,11	15,59	14,38	14,56	14,18	14,99	-4,73	79,21
Словенія	18,49	18,61	18,34	18,52	18,33	16,89	18,30	-1,61	98,93
Словакія	18,11	18,09	18,57	18,55	18,78	18,64	19,29	0,53	106,52
Швеція	27,14	28,12	28,13	27,91	27,41	26,73	27,34	-0,40	100,74
Україна	20,45	19,63	20,05	20,14	19,20	19,15	19,08	-1,30	93,31

Джерело: складено автором за даними джерела: [45]

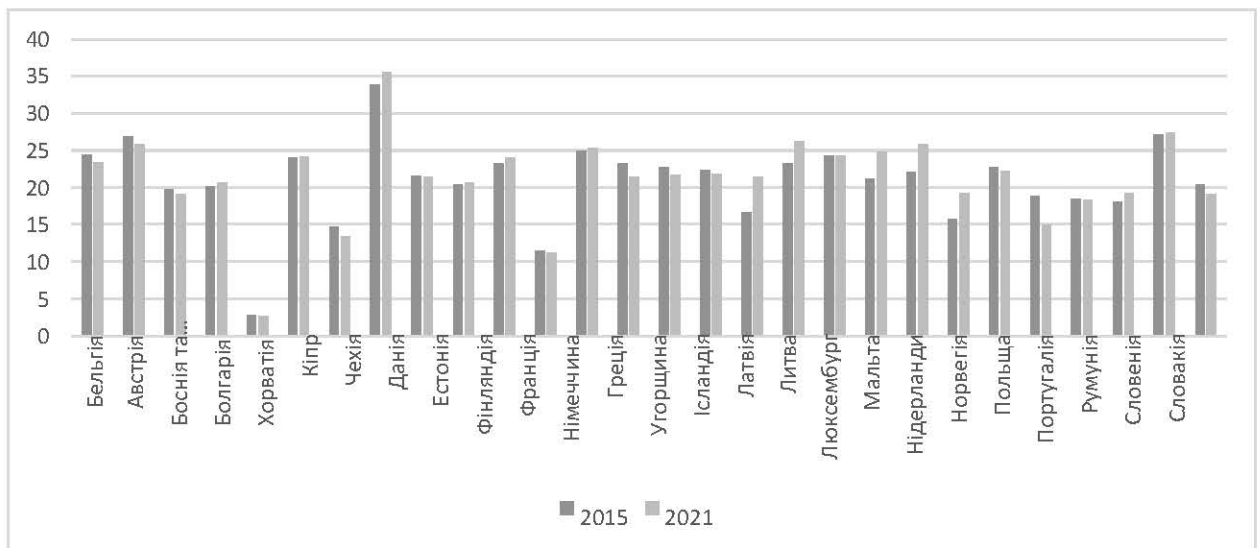

Рисунок 2.7 – Податкові надходження ЄС та України, % від ВВП за 2011-2021 рр.

Джерело: складено автором за даними джерела [45]

При аналізі рівня податкових надходжень (рис. 2.7, табл. 2.6.), можна помітити стабільний середній показник податкових надходжень відносно ВВП в країнах-членах ЄС з року в рік. У той час податкові надходження України протягом розглядуваного періоду збільшувались. У 2011-2021 роках відношення податкових надходжень до ВВП практично збігалося в середньому для 28 країн-членів ЄС та України. Зокрема, ці показники України були дуже схожими з показниками країн Центральної Європи.

За даними рисунку 2.7., податкові надходження України становили 19,08% ВВП в грудні 2021 року. Це означає, що Україна має середній рівень податкових надходжень порівняно з іншими країнами світу.

Ще одним показником, який відображає обтяження податками, що лежить на комерційних організаціях, є інші податки на бізнес, виражені у відсотках від комерційного прибутку (рис. 2.8, табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Інші податки на бізнес 2011-2019 рр.,% від комерційного прибутку

Країна	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>
Бельгія	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Австрія	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Боснія та Герцеговина	3,9	3,9	1,4	2,6	2,6	1,8	1,7	1,7	1,7
Болгарія	3	2,6	1,8	1,8	1,8	1,8	1,9	2	2
Хорватія	1,9	1,8	1,4	1,3	1,2	1,5	1,2	1,1	1,1
Кіпр	0,5	0,6	0,7	1,1	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1
Чехія	2	2	1,9	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6	2,6
Данія	2,3	3,1	3	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
Естонія	10	19	2	2	2	2	2	2	2,1
Фінляндія	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3	1,5	1,5
Франція	9,6	12,2	11,9	11,9	11,7	10,4	10,5	10,5	10,5
Німеччина	4,6	4,6	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,1
Греція	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Угорщина	3,2	3,3	3,2	1,7	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1
Ісландія	2,9	3,1	2,8	2,8	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9
Латвія	3,7	3,7	2,9	2,9	3	3	3	3	3,1
Литва	2,2	2	1,7	1,3	1,5	1,5	1,6	1,5	1,5

Продовження таблиці 2.7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Люксембург	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,8	0,8	0,8
Мальта	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Нідерланди	0,2	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
Норвегія	0	0	0	0	0	0	0	0,2	0,3
Польща	1,4	1,5	0,9	1	1	1	1	1	1
Португалія	0,7	0,7	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Румунія	1,1	1,2	1	1	1	1,9	1,9	1,9	1
Словенія	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Словакія	0,4	1,7	1,3	1,3	1,3	0,9	0,9	0,9	0,9
Швеція	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Україна	1,6	0,7	0,1	0,1	0,1	0,5	1,1	1,1	1,1

Джерело: складено автором за даними джерела [45]

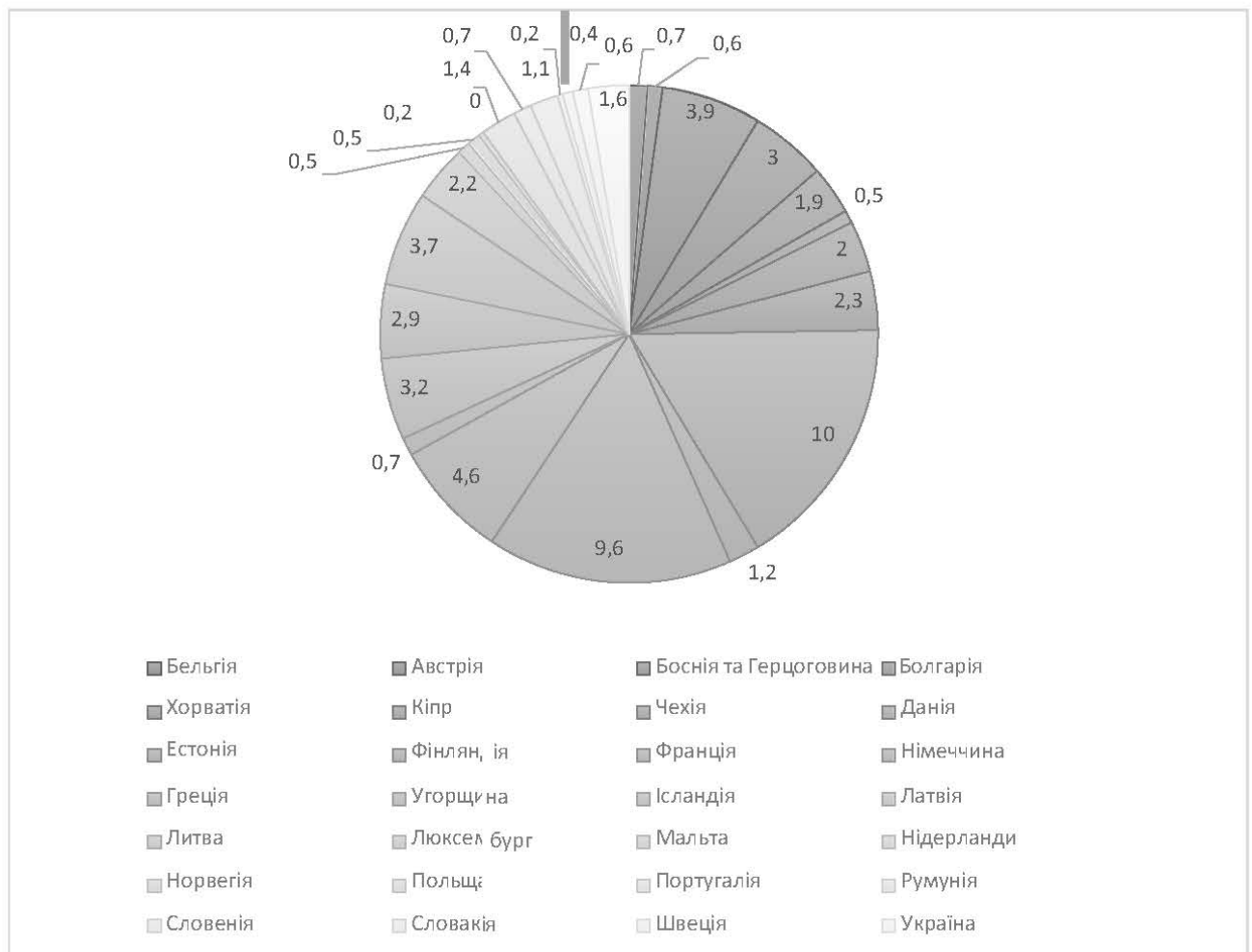

Рисунок 2.8 – Інші податки на бізнес 2011-2019 рр. (% від комерційного прибутку)

Джерело: складено автором за даними джерела [45]

У 2021 році податкові надходження від бізнесу в Україні склали 0,00002% від ВВП, тоді як у країнах-членах ЄС цей показник становив 1,9% відсотка від ВВП. Це вказує на значну вищу рівень податкових надходжень в країнах-членах ЄС порівняно з Україною.

Важливими показниками також можна вважати податки з доходів, прибутків та приросту капіталу (рис. 2.9., табл. 2.8.).

Таблиця 2.8 – Надходження від податку з прибутку капіталу, інші податки 2015-2021 рр. (% від доходу)

Країна	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Бельгія	34,60	32,36	33,73	34,00	32,52	32,31	33,61
Австрія	28,71	26,43	27,02	27,49	27,61	26,00	27,60
Боснія та Герцоговина	6,80	7,47	8,23	8,44	8,23	8,12	8,06
Болгарія	15,62	16,70	17,13	16,08	15,73	16,87	19,06
Хорватія	6,77	7,38	7,27	6,06	6,16	5,95	5,46
Кіпр	23,35	23,70	24,45	24,14	23,48	24,66	25,12
Чехія	14,90	15,65	16,14	16,62	16,78	16,75	14,38
Данія	45,28	44,67	45,15	42,87	47,47	46,49	48,48
Естонія	20,85	20,33	19,72	20,47	19,81	20,65	22,61
Фінляндія	15,18	15,32	15,94	15,92	15,91	14,53	16,35
Франція	25,49	25,28	25,68	27,45	28,25	28,59	28,44
Німеччина	16,80	17,34	17,71	17,96	17,82	17,33	17,49
Греція	17,94	18,66	18,79	19,42	18,24	16,74	17,03
Угорщина	15,18	16,89	16,96	15,91	15,90	16,42	14,40
Ісландія	27,97	19,90	30,58	29,74	31,14	33,11	31,10
Латвія	9,26	10,22	10,29	7,17	4,75	6,14	7,45
Литва	16,14	16,93	16,61	16,83	26,00	25,36	27,58
Люксембург	30,00	30,27	30,81	33,07	32,56	31,99	32,30
Мальта	31,95	34,11	34,08	32,97	34,87	34,42	36,88
Нідерланди	26,51	26,59	29,47	29,04	30,63	30,50	31,35
Норвегія	22,25	20,73	21,89	24,22	23,40	19,18	30,16
Польща	12,15	12,29	12,46	13,00	13,31	13,21	14,08
Португалія	25,28	24,09	24,02	24,15	23,32	23,61	21,97
Румунія	18,79	20,27	19,81	15,25	15,31	14,63	15,90
Словенія	9,66	10,80	11,12	12,11	12,22	11,53	13,52
Словаччина	17,03	18,41	19,44	19,46	19,02	18,82	20,22
Швеція	15,87	15,72	16,23	15,55	15,49	15,02	16,58
Україна	11,15	15,17	14,50	16,36	16,99	16,42	17,27

Джерело: складено автором за даними джерела [45]

Продовження таблиці 2.9

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>
Бельгія	34,68	32,36	33,73	34,00	32,52	32,31	33,61	-1,07	96,93
Австрія	28,71	26,43	27,02	27,49	27,61	26,00	27,60	-1,11	96,14
Боснія та Герцеговина	6,80	7,47	8,23	8,44	8,23	8,12	8,06	1,26	118,59
Болгарія	15,62	16,70	17,13	16,08	15,73	16,87	19,06	3,44	122,01
Хорватія	6,77	7,38	7,27	6,06	6,16	5,95	5,46	-1,31	80,69
Кіпр	23,35	23,70	24,45	24,14	23,48	24,66	25,12	1,76	107,56
Чехія	14,90	15,65	16,14	16,62	16,78	16,75	14,38	-0,52	96,50
Данія	45,28	44,67	45,15	42,87	47,47	46,49	48,48	3,20	107,07
Естонія	20,85	20,33	19,72	20,47	19,81	20,65	22,61	1,76	108,43
Фінляндія	15,18	15,32	15,94	15,92	15,91	14,53	16,35	1,17	107,73
Франція	25,49	25,28	25,68	27,45	28,25	28,59	28,44	2,96	111,60
Німеччина	16,80	17,34	17,71	17,96	17,82	17,33	17,49	0,70	104,16
Греція	17,94	18,66	18,79	19,42	18,24	16,74	17,03	-0,91	94,92
Угорщина	15,18	16,89	16,96	15,91	15,90	16,42	14,40	-0,78	94,86
Ісландія	27,97	19,90	30,58	29,74	31,14	33,11	31,10	3,13	111,17
Латвія	9,26	10,22	10,29	7,17	4,75	6,14	7,45	-1,81	80,43
Литва	16,14	16,93	16,61	16,83	26,00	25,36	27,58	11,44	170,88
Люксембург	30,00	30,27	30,81	33,07	32,56	31,99	32,30	2,30	107,67
Мальта	31,95	34,11	34,08	32,97	34,87	34,42	36,88	4,93	115,42
Нідерланди	26,51	26,59	29,47	29,04	30,63	30,50	31,35	4,83	118,23
Норвегія	22,25	20,73	21,89	24,22	23,40	19,18	30,16	7,91	135,57
Польща	12,15	12,29	12,46	13,00	13,31	13,21	14,08	1,93	115,92
Португалія	25,28	24,09	24,02	24,15	23,32	23,61	21,97	-3,31	86,91
Румунія	18,79	20,27	19,81	15,25	15,31	14,63	15,90	-2,89	84,60
Словенія	9,66	10,80	11,12	12,11	12,22	11,53	13,52	3,86	139,93
Словаччина	17,03	18,41	19,44	19,46	19,02	18,82	20,22	3,19	118,75
Швеція	15,87	15,72	16,23	15,55	15,49	15,02	16,58	0,71	104,46
Україна	11,15	15,17	14,50	16,36	16,99	16,42	17,27	6,12	154,87

Джерело: складено автором за даними джерела [45]

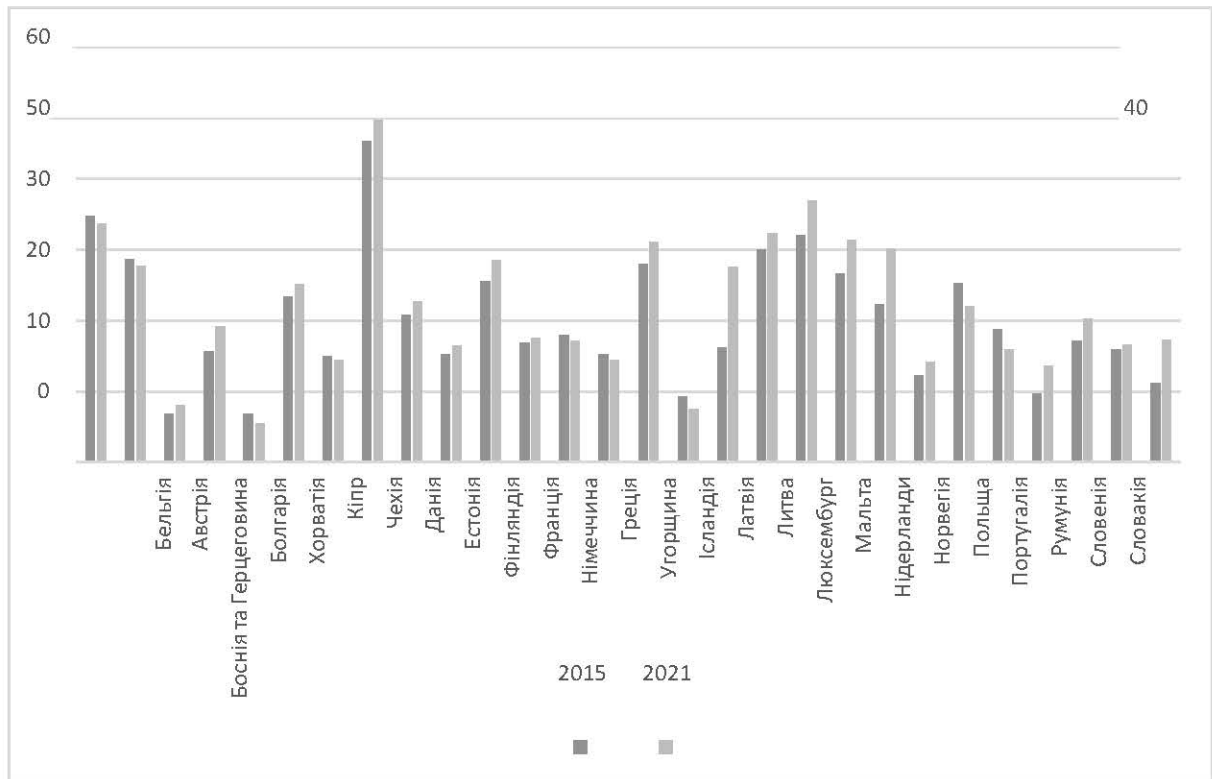

Рисунок 2.10 – Податки на товари та послуги 2015-2021 рр. (% від доходу)

Джерело: складено автором за даними джерела [45]

Середнє значення податків у країнах Європейського Союзу майже не змінювалося протягом досліджуваного періоду і становило 34,5%. Лідерами за рівнем оподаткування на товари та послуги у 2021 році були Мальта (36,88%), Люксембург (32,30%), Данія (48,48%), Нідерланди (31,35%) та Ісландія (31,10%). У країнах, таких як Хорватія (5,46%), Латвія (7,45%) та Боснія та Герцеговина (8,06%), рівень податків відносно низький. Україна має високі і стабільні ставки на податки, які зберігаються на рівні від 16,99% та до 17,27% у 2021 році.

Ключовою складовою податкової стратегії є оподаткування праці та витрат на заробітну платню (рис. 2.11, табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Податки на робочу силу та нарахування на заробітну плату 2017-2019 рр. (% від комерційного прибутку)

Країна	2017	2018	2019
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Бельгія	46,2	46,2	44,5

Продовження таблиці 2.10

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
Австрія	34,2	33,8	33,7
Боснія та Герцоговина	13,5	13,6	13,6
Болгарія	20,2	20,8	21,5
Хорватія	19,4	19,4	19,4
Кіпр	13,4	13	13
Чехія	38,4	38,4	38,4
Данія	3,9	4	4
Естонія	38,8	38,8	38
Фінляндія	25,4	23,9	23
Франція	51,1	49,7	50
Німеччина	21,4	21,5	21,5
Греція	28	28,3	28,3
Угорщина	34,3	29	26,4
Ісландія	18,1	18,9	20,6
Латвія	26,6	26,6	27,2
Литва	35,2	35,2	35,2
Люксембург	15,5	15,6	15,4
Мальта	11,1	11,1	11,1
Нідерланди	19,8	19,9	20,5
Норвегія	15,9	15,9	15,9
Польща	25	25,2	25,3
Португалія	26,8	26,8	26,8
Румунія	25,8	25,8	3,4
Словенія	18,2	18,2	18,2
Словакія	39,7	39,7	39,7
Швеція	35,4	35,4	35,4
Україна	24,8	29,6	33,8

Джерело: складено автором за даними джерела [45]

У таблиці 2.10 визначено, що середнє значення податків на працю для країн ЄС складає 30,16% (за 2019 рік). Україна, навпаки, річно збільшує цей показник, переходячи від 24,8% у 2017 році до 33,8% у 2019 році. Це зростання може вплинути на економічну ситуацію в Україні, можливо, викликаючи обговорення щодо впливу високих податків на бізнес та зайнятість. Також може бути важливим фактором для розгляду можливостей податкової політики з метою збереження конкурентоспроможності національної економіки.

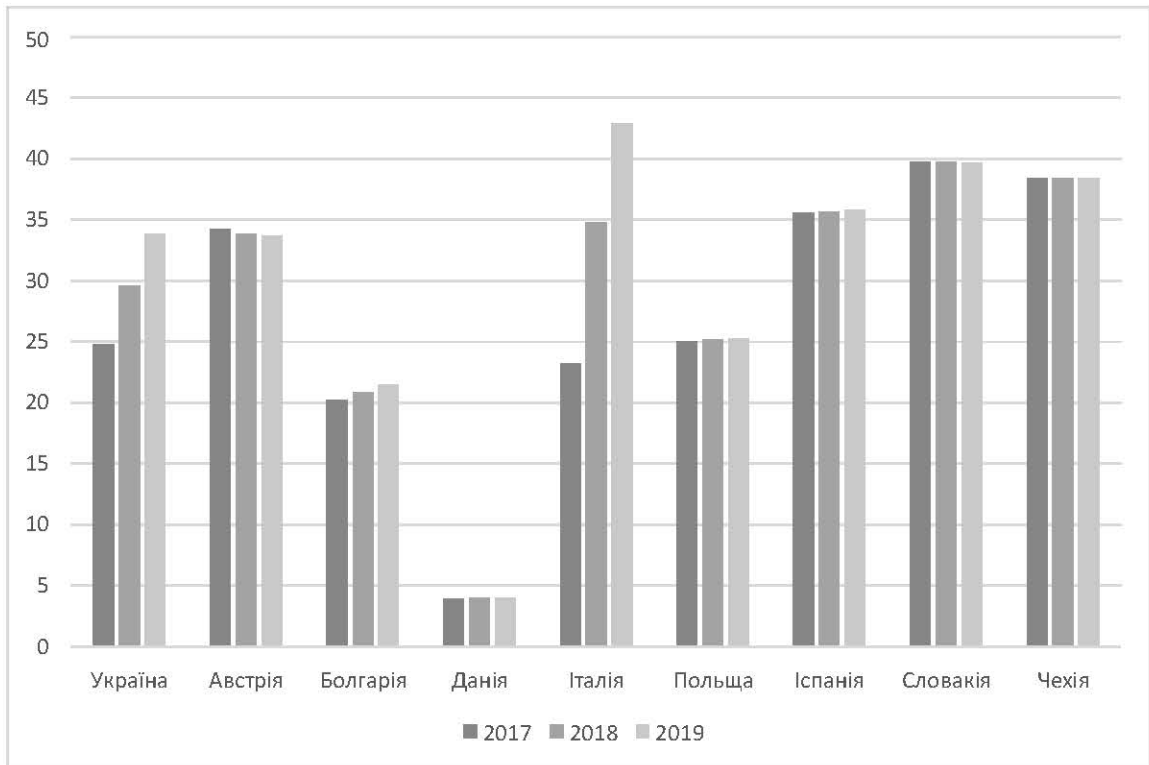

Рисунок 2.11 – Податки на робочу силу та нарахування на заробітну плату 2017-2019 рр. (% від комерційного прибутку)

Джерело: складено автором за даними джерела [45]

Ще одним показником, що відображає рівень податкового тиску на економіку, є кількість податків. (рис. 2.12.) Зауважується загальна тенденція до зменшення кількості податків як у країнах ЄС, так і в Україні.

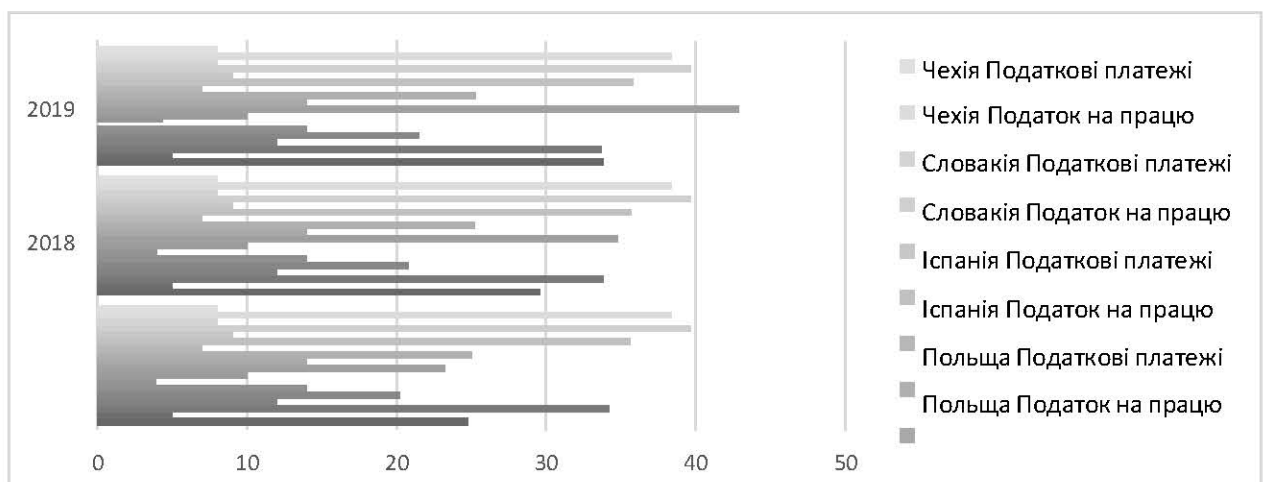

Рисунок 2.12 – Податки на робочу силу та нарахування на заробітну плату 2017-2019 рр. (% від комерційного прибутку)

Джерело: складено автором за даними джерела [45]

Після аналізу фіскальної політики країн-членів Європейського Союзу, країн Центральної Європи та України за період 2017-2022 років, що включав різноманітні показники, такі як рівень податкових надходжень, податок на прибуток, інші податки на бізнес, податки з доходу, прибутку та приросту капіталу, податки на товари та послуги, податки на робочу силу та нарахування на заробітну платню, а також час, необхідний для підготовки та сплати податків, та кількість податків, ми можемо зробити наступні висновки. Показник податкових надходжень у відношенні до ВВП країн-членів ЄС показує стабільний рівень з року в рік, в той час як в Україні цей показник зростає. Останнім часом податкові надходження відносно до ВВП України та в середньому в 28 країнах-членах ЄС були майже на однаковому рівні. Ці показники України були особливо подібними до країн Центральної Європи, що свідчить про реформування податкової системи України на зразок цих країн.

Результати аналізу показників оподаткування бізнесу показують, що в середньому ці показники для країн ЄС та України значно зблизилися протягом періоду 2017-2022 років. Це свідчить про конвергенцію фіскальних політик України та країн-членів ЄС. Ставки податку на товари та послуги в Україні постійно зростають і в останні роки перевищують середній рівень 28 країн-членів ЄС. Податки на робочу силу та нарахування на заробітну платню в країнах ЄС та в Україні збільшувалися протягом 2017-2022 років.

Однак українські ставки залишаються значно вищими, ніж в середньому в країнах ЄС.

22 країни-члени Європейського Союзу (ЄС), які також є членами ОЕСР, збирають податки від імені ЄС (табл. 2.11). Ці податки в основному складаються з митних зборів і внесків до Єдиного фонду врегулювання. Крім того, вони показані як пояснювальна стаття окремо від основних цифр, оскільки вони являють собою податок, встановлений ЄС і стягнутий національними адміністраціями

Таблиця 2.11 – Податкові збори Європейського Союзу, у % від ВВП

	2021	2022	2023
Австрія	0,2	0,2	0,2
Франція	0,2	0,2	0,3
Німеччина	0,2	0,2	0,3
Греція	0,2	0,2	0,3
Ірландія	0,1	0,2	0,2
Італія	0,2	0,2	0,3
Литва	0,3	0,3	0,3
Латвія	0,2	0,2	0,2
Люксембург	0,3	0,4	0,3
Нідерланди	0,4	0,5	0,5
Португалія	0,2	0,2	0,2
Словацька Республіка	0,1	0,1	0,1
Словенія	0,2	0,2	0,2
Іспанія	0,2	0,2	0,3

Джерело: складено автором за даними джерела [45]

У 2023 році загальна сума платежів, зібраних для ЄС, була найвищою в Люксембурзі (0,5% ВВП). Усі інші країни ЄС, які також є членами ОЕСР, збирали доходи від імені ЄС у розмірі, еквівалентному 0,2-0,3% ВВП або вище, за винятком Словацької Республіки. В усіх країнах, крім Фінляндії, Франції та Люксембургу, митні збори були основним джерелом цих доходів.

Отже, після проведення дослідження можна відзначити ознаки зближення показників податкової політики України та країн-членів ЄС в період з 2017 по 2022 роки, особливо з відзначеним початком цього періоду. За останні роки спостерігається тенденція подібності податкової політики України до країн Постсоціалістичної Центральної Європи. Це може вказувати на те, що Україна обирає подібний шлях реформування податкової політики, що й країни Центральної Європи, намагаючись приблизитися до стандартів Європейського Союзу. Для України залишається важливим питання справедливого розподілу податкового тиску між бізнесом (зокрема,

оптимізації) та фізичними особами (зокрема, послаблення), з метою наближення до показників країн ЄС.

2.3. Податкове регулювання трансфертного ціноутворення

Згідно зі стандартами ОЕСР, трансфертне ціноутворення - це процес встановлення цін на товари та послуги, що передаються між пов'язаними сторонами, такими як дочірні підприємства та материнські компанії. У країнах Європейського Союзу та України, оподаткування трансфертного ціноутворення визначається законодавством і регуляторними органами.

При виборі конкретного методу для визначення відповідності умов Контрольованих операцій принципу "витягнутої руки" слід враховувати порядок застосування методів, що регулюються податковими законодавствами України та країн ЄС, а також урахувати можливість та порівняння операцій між непов'язаними сторонами, які можуть в майбутньому служити для визначення відповідності умов операцій принципу "витягнутої руки" (табл. 2.12.)

Таблиця 2.12 – Характеристика методів ТЦУ

Назва методу	Стисла характеристика	Формула розрахунку
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Метод ПНЦ	Метод включає в себе додавання до собівартості товару або послуги певного відсотка прибутку.	Зіставлення цін з ціною зіставних операцій за умови відповідних коригувань.
Метод ціни-перепродажу	При використанні цього методу виробник встановлює ціну на основі роздрібною ціни та визначеного відсотка прибутку.	Валова рентабельність = (виручка – собівартість)/виручка
Метод «витрати плюс»	Цей метод базується на включенні всіх витрат (включаючи виробничі, адміністративні та інші) і додаванні до них прибуткового відсотка.	Валова рентабельність собівартості = (виручка – собівартість)/собівартість
Метод чистого прибутку	Цей метод враховує тільки чистий прибуток, а не весь прибуток.	Чиста рентабельність = прибуток/виручка

Продовження таблиці 2.12

1	2	3
Метод розподілення прибутку	Цей метод визначає ціну на основі співвідношення між видами прибутку (в залежності від діяльності компанії) та вартістю виробництва. Враховується розподіл прибутку між різними етапами виробництва.	Формула залежить від факторів діяльності материнської компанії.

Джерело: складено автором

Важливим аспектом також є критерії визнання операцій (табл. 2.13.)

Таблиця 2.13 – Критерії визнання операцій

Критерії	Аналізовані операції	Контрольовані операції
Сума операцій	Операції, сума яких знаходиться нижче визначеної позначеної рівнем.	Операції, сума яких перевищує визначений рівень: 10 мільйонів.
Дохід компанії	Залежить від доходу, але враховує також інші фактори, окрім суми доходу.	Фокусується на компаніях з доходом більше 150 мільйонів, враховуючи їх стратегічне значення.
Значення операцій	В основному операції з меншою вартістю, які можуть включати різні види угод.	Операції великої вартості, які мають важливе значення для фінансового стану підприємства.
Регулярність проведення	Може включати операції, які проводяться як регулярно, так і ті, що виникають випадково.	Спрямовані на регулярні та стратегічно важливі операції.
Масштаб операцій	Різноманітність та масштаб можуть бути меншими порівняно з контрольованими.	Спрямовані на операції великого масштабу, що можуть впливати на більшість сфер діяльності компанії.

Джерело: складено автором

Метод ПНЦ. Оскільки в межах методу порівняльної неконтрольованої ціни досліджується ціна товарів, під час аналізу наявності внутрішніх зіставних операцій ми розглядатимемо фактори, що можуть впливати саме на ціну товарів [49]. Розглянемо на прикладі алкогольної продукції.

Товари, що були придбані резидентом в межах операцій відносяться до групи товарів, що класифікується за кодом 2208208900 УКТЗЕД – спирт коньячний.

Процес пошуку потенційно зіставних операцій, застосований нами, складається з трьох етапів виявлення та відбору операцій з метою подальшого детального аналізу їх умов і сприяє більш коректній оцінці зіставності операцій з аналізованими операціями.

Етап 1 – Відбір операцій придбання резидентом товарів, ідентичних для Товарів в межах аналізованих операцій у 2022 році непов'язаним особам.

Етап 2 – Перевірка зіставності умов таких операцій на основі детального аналізу та оцінка можливості проведення обґрунтованих коригувань для усунення суттєвого впливу відмінностей в умовах операцій на ціну товарів з метою формування остаточної вибірки зіставних операцій.

Етап 3 – Коригування умов аналізованих або неконтрольованих операцій для усунення впливу суттєвих відмінностей на зіставність цін на товари та побудова ринкового діапазону цін.

Протягом 2022 року нерезидент України здійснював імпорт коньячного спирту з витримкою 3 та 5 років від непов'язаної особи (Грузія).

Проаналізуємо інформацію про ціни на продукцію непов'язаної особи (Грузія) на найближчі до дня здійснення аналізованих операцій дати.

Таблиця 2.14 – Інформація щодо цін та умов контрактів на поставку алкогольної продукції в 2022 році

Продавець	Товарна позиція	Умови поставки	Дата ВМД	Ціна	Валюта	Умови оплати за умовами Контракту	Вид операції
1	2	3	4	5	6	7	8
Нерезидент №1	Brandy spirit (винний дистилат), Витриманий 5 років	DAP UA	10.06.2022	24,82	EUR	100% оплата протягом 3-х банківських днів	Аналізована операція

Продовження таблиці 2.14

1	2	3	4	5	6	7	8
Нерезидент №2	Спирт коньячний 5-річної витримки	DAP UA	11.07.2022	25,20	USD	120 днів від митного оформлення товару в країні покупця	Потенційно зіставна
Нерезидент №1	Brandy spirit (винний дистилат), витриманий 3 роки	DAP UA	21.09.2022	21,05	USD	100% оплата протягом 3-х банківських днів	Аналізована операція
Нерезидент №2	Спирт коньячний 3-річної витримки	DAP UA	07.09.2022	22,80	USD	120 днів від митного оформлення товару в країні покупця	Потенційно зіставна

Джерело: складено автором

Згідно таблиці 2.14 можна зробити висновок, що операції не відповідають принципу «витагнутої руки» та потребують донарахування за наступними пунктами: дата поставки, валюта, ціна за одиницю.

Метод ціни перепродажу. Згідно з настановами ОЕСР контрольована і неконтрольована операції є порівняними, якщо жодна з відмінностей між ними не може суттєво вплинути на фактор, який досліджується в умовах певної методології [49].

Оскільки в межах методу ціни перепродажу досліджується показник валової рентабельності, під час аналізу наявності внутрішніх зіставних операцій резидента України розглядатимемо фактори, що можуть впливати саме на показник валової рентабельності при перепродажу товару.

Процес пошуку зіставних операцій та розрахунок валової рентабельності, застосований нами, складається з трьох етапів:

Етап 1 – відбір операцій придбання товарів у 2022 р. у непов'язаних осіб, перевірка зіставності умов таких операцій та оцінка можливості проведення обґрунтованих коригувань для усунення суттєвих відмінностей з метою формування остаточної вибірки зіставних операцій з придбання товарів;

Етап 2 – відбір операцій придбання товарів, які були виготовлені на умовах права використання ТМ у 2022 р. у непов'язаних осіб та перевірка зіставності умов таких операцій на основі детального аналізу їх комерційних та інших умов, відбір за окремими критеріями зіставності;

Етап 3 – проведення необхідних коригувань та розрахунок валової рентабельності від продажу товарів, придбаних та реалізованих резидентом України у 2022 році.

Для розрахунку показників валової рентабельності в інших зіставних операціях ми враховували суми доходу та собівартості реалізації без ПДВ за даними бухгалтерського обліку нерезидента України, за товарами що були придбані та реалізовані нерезидентом України у 2022 р.

Розрахунок валової рентабельності умовних компаній наведено в таблицях 2.15, 2.16.

Таблиця 2.15 – Розрахунок валової рентабельності резидента України

Дохід від реалізації товарів, грн без ПДВ	Собівартість реалізації товарів, грн без ПДВ	Коригування на суму відсотків за акредитивне обслуговування, грн	Відкоригована на собівартість реалізації товарів, грн без ПДВ	Валовий прибуток, грн	Валова рентабельність, %
3 333 286,07	2 316 633,82	14 418,73	2 331 052,55	1 002 233,52	30,07

Джерело: складено автором

Таблиця 2.16 – Розрахунок валової рентабельності у 2022 р.

Назва продавця	Дохід від реалізації товарів, грн без ПДВ	Собівартість реалізації товарів, грн без ПДВ	Валовий прибуток, грн	Валова рентабельність, %
1	2	3	4	5
№1	5 991 221	4 788 184	1 203 037	20,08
№2	5 514 024	3 920 747	1 593 277	28,89

Продовження таблиці 2.16

1	2	3	4	5
№3	1 605 096	1 221 237	383 859	23,91
№4	4 254 634	2 973 989	1 280 645	30,10
№5	2 383 876	1 654 052	729 824	30,61
№6	9 354 987	6 761 785	2 593 202	27,72
№7	38 030 679	26 921 917	11 108 761	29,21
№8	421 672	302 360	119 312	28,29
№9	1 231 162	868 215	362 947	29,48
№10	21 407 941	16 140 517	5 267 424	24,60

Джерело: складено автором

За даними економічного аналізу показник валової рентабельності резидента України на рівні 30,07%, що знаходиться вище ринкового діапазону зіставних операцій.

Метод «витрати плюс». Згідно з настановами ОЕСР контрольована і неконтрольована операції є порівняними, якщо жодна з відмінностей між ними не може суттєво вплинути на фактор, який досліджується в умовах певної методології [49].

Процес пошуку потенційно зіставних операцій, застосований нами, складається з двох етапів:

Етап 1 – Відбір операцій реалізації сталевих панельних радіаторів з непов'язаним особам та перевірка зіставності умов таких операцій на основі детального аналізу їх комерційних та інших умов, відбір за окремими критеріями зіставності.

Етап 2 – Оцінка можливості та проведення обґрунтованих коригувань для усунення суттєвого впливу відмінностей між умовами операцій на їх фінансовий результат з метою формування остаточної вибірки зіставних операцій, розрахунок ринкового діапазону валової рентабельності собівартості.

Для розрахунку показників валової рентабельності собівартості в аналізованих та зіставних неконтрольованих операціях ми враховували суми доходу та собівартості реалізації без ПДВ за даними бухгалтерського обліку резидента України, за товарами, що реалізовані в 2022 р.

Інформація щодо ринкового діапазону значень валової рентабельності собівартості умовних компаній наведена у таблиці 2.17.

Таблиця 2.17 – Розрахунок ринкового діапазону валової рентабельності собівартості

Назва контрагента	Дохід від реалізації, грн.	Собівартість реалізованої продукції, грн.	Валовий прибуток, грн.	Валова рентабельність собівартості, %
№1	6 335 333,68	4 102 014,23	2 233 319,45	54,44%
№2	1 381 885,62	848 402,79	533 482,84	62,88%
№3	6 206 682,63	3 257 946,74	2 948 735,89	90,51%
№4	14 804 626,50	7 695 765,11	7 108 861,39	92,37%
№5	716 604,81	391 975,44	324 629,37	82,82%
№6	5 947 272,92	3 421 793,01	2 525 479,91	73,81%
№7	3 379 951,80	1 485 282,98	1 894 668,82	127,56%

Джерело: складено автором

За висновками таблиці 2.17, ринковий діапазон значень валової рентабельності собівартості складає від 62,88% до 92,37%.

За даними економічного аналізу показник валової рентабельності собівартості резидента України складає 72,60%, що знаходиться в межах ринкового діапазону, а отже коригування не потребує.

Метод чистого прибутку. Відповідно до Настанов ОЕСР, існує два шляхи здійснення ідентифікації зіставних компаній:

- "дедуктивний" підхід розпочинається з широкого набору компаній, які операційно діють у тому ж секторі економіки, виконують подібні функції та не відрізняються драматично від інших за економічними характеристиками. Подальший відбір уточнюється за допомогою критеріїв та загальнодоступної інформації, такої як бази даних, інтернет-сайти та інформація про відомих конкурентів платників податків.

- "адитивний" підхід передбачає створення списку третіх осіб, які, за умови їхньої потенційної схожості у проведенні операцій, розглядаються як порівнянні. Далі збирається інформація про операції, що здійснюються цими третіми особами, з метою підтвердження їхньої прийнятності для порівняння, ґрунтуючись на заздалегідь визначених критеріях порівняння. [49].

Процес пошуку зіставних компаній, який застосовується нами, складається з наступних етапів:

Етап 1 – проведення детального аналізу зіставності компаній на підставі інформації із загальнодоступних джерел, з урахуванням додаткових критеріїв відбору.

Етап 2 – пошук компаній у межах «адитивного» підходу та аналіз зіставності цих компаній з резидентом України за основними вищенаведеними критеріями (у випадку відсутності результатів в межах «дедуктивного» або з метою підвищення репрезентативності існуючої вибірки).

У межах «адитивного» підходу була додана 1 компанія, яка є подібною до продавця за видом діяльності, групою товарів та вказаними вище критеріями.

У підсумку до остаточної вибірки увійшло 7 умовних компаній, які є найбільш зіставними з покупцем за основним видом діяльності (табл. 2.18.).

Таблиця 2.18 – Перелік зіставних компаній (2022 р.)

Назва компанії	Основний код за КВЕД	Виручка від реалізації основної продукції тис UAH	Чиста рентабельність, %
№1	4651	92 503	14,94%
№2	4651	38 451	42,39%
№3	4651	30 191	3,89%
№4	4651	3 220	19,74%
№5	4649	94 518	1,26%
№6	4649	41 633	5,79%
№7	4649	10 317	4,78%

Джерело: складено автором

Згідно з Настановами ОЕСР при визначенні показника чистої рентабельності резидента України для цілей застосування методу чистого

прибутку були взяті до уваги лише ті статті фінансової звітності, що безпосередньо або опосередковано пов'язані з аналізованими операціями. Отже, розрахунок чистої рентабельності в межах аналізованих операцій було проведено за допомогою сегментування даних фінансової звітності резидента України за 2022 р.

У результаті розрахунків отримано показник чистої рентабельності за 2022 р. на рівні 11,18%, який знаходиться в межах ринкового діапазону значень чистої рентабельності умовних компаній.

Метод розподілення прибутку Основна ідея методу розподілення прибутку ОЕСР полягає в тому, що прибуток підприємства розподіляється між його філіями в різних країнах з урахуванням економічно обґрунтованих витрат і внеску кожної філії в створення прибутку [50].

Цей метод враховує реальні економічні внески кожної філії у створення прибутку і визначає частку прибутку, яка припадає на кожну філію відповідно до її функцій, ризиків та активів.

ОЕСР рекомендує використовувати принципи методу розподілення прибутку для визначення прибутку, який може бути призначений для оподаткування кожної філії в різних країнах. Це важливо у контексті подвійного оподаткування, коли прибуток може бути обкладений податком в кількох країнах [49].

Отже, вибір методів ТЦУ має бути обґрунтованим, систематичним і здійснюватися з урахуванням конкретних умов бізнесу та обраного підходу до оцінки прибутковості операцій. Такий підхід дозволяє забезпечити адекватність та надійність визначення цін в умовах міжнародного бізнесу і відповідність вимогам податкового законодавства.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

За результатами другого розділу отримано наступні висновки.

1. Встановлено, що система оподаткування країн Європейського Союзу забезпечує національним урядам відносну автономію у формуванні власної податкової політики за умови відповідності визначеним стандартам у сфері оподаткування. Основною метою податкової політики країн ЄС, визначеної на рівні Європейського Союзу, є боротьба з ухиленням від оподаткування, податковим шахрайством, а також уникненням подвійного оподаткування доходів фізичних та юридичних осіб, отриманих в різних країнах ЄС.

2. Визначено, що ознаки зближення показників податкової політики України та країн-членів ЄС в період з 2011 по 2022 роки, особливо з відзначеним початком цього періоду. За останні роки спостерігається тенденція подібності податкової політики України до країн Постсоціалістичної Центральної Європи. Для України залишається важливим питання справедливого розподілу податкового тиску між бізнесом (зокрема, оптимізація) та фізичними особами (зокрема, послаблення), з метою наближення до показників країн ЄС.

3. Встановлено, що метод порівняльної неконтрольованої ціни (ПНЦ) визнано пріоритетним і базується на порівнянні цін з контрольованих операцій з цінами на аналогічні операції, які здійснюються незалежними сторонами. Цей метод вимагає доступу до інформації про зіставні неконтрольовані операції та ретельного аналізу їх зіставності. Застосування інших методів, таких як ціна перепродажу, "витрати плюс", чистий прибуток та розподілення прибутку, також може бути обґрунтованим у залежності від конкретних умов операцій та доступності інформації. Важливо підкреслити необхідність врахування всіх факторів, які можуть впливати на результати аналізу, таких як функціональний аналіз операцій, наявність інформації для проведення порівняльного аналізу, а також відповідність умов контрольованих та неконтрольованих операцій.

РОЗДІЛ 3

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ПРИОРИТЕТІВ ПОДАТКОВОЇ
ПОЛІТИКИ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

3.1. Проблеми та тенденції функціонування оподаткування в сучасних
податкових системах ЄС

В сучасних умовах глобалізації та економічних викликів важливе місце у функціонуванні країн займає податкова система. Бізнес-середовище значною мірою визначається податковою політикою та її впливом на підприємницьку діяльність [51]. В даному контексті важливо визначити проблеми та тенденції, що виникають у сучасних податкових системах Європи, оскільки вони безпосередньо впливають на бізнес-процеси та розвиток економіки (табл.3.1).

Таблиця 3.1 – Проблеми функціонування оподаткування в сучасних податкових системах Європи

Проблема	Опис
Високий рівень оподаткування	Однією з ключових проблем є високі ставки податків для підприємств, що обмежує їхню конкурентоспроможність та може спричинити ухилення від сплати
Складність податкового законодавства	Складні та неоднозначні правила податкового законодавства ускладнюють процес сплати податків для бізнесу та можуть сприяти виникненню податкових спорів
Нестабільність податкової політики	Зміни в податковій політиці, такі як часті зміни ставок чи правил, ускладнюють планування бізнесу та можуть викликати негативний вплив на економіку.
Велике адміністративне навантаження на заповнення податкових декларацій	Висока адміністративна складність у сфері податкового обліку та звітності може бути важкою для малих та середніх підприємств, збільшуючи їхні витрати

Джерело: складено автором за даними джерела [52]

Високий рівень оподаткування. Проблемою високого рівня оподаткування країн ЄС є те, що це може негативно позначитися на бізнес-

середовищі та економічному розвитку. Високі податки створюють тиск на підприємства, особливо на малі та середні, знижуючи їхню прибутковість та конкурентоспроможність. Це також може вплинути на інвестиційний клімат та здатність країн залучати іноземних інвесторів.

Високий рівень оподаткування має наслідки викликати негативний ефект на підприємництво, призводячи до зменшення мотивації створення нових підприємств та розвитку існуючих. В подальшій перспективі він матиме негативний вплив на зайнятість, інновації та загальний економічний розвиток. Додатково, високі податки створюють надмірне податкове навантаження для громадян і підприємств, що може призвести до податкового ухилення та зменшення легальності економічних операцій [52].

Таким чином, проблема високого рівня оподаткування в країнах ЄС вимагає уваги та розгляду для забезпечення балансу між збиранням необхідних доходів для державного бюджету та підтримки економічного зростання та підприємництва (табл. 3.2 [53]).

Таблиця 3.2 – Система податків деяких країн-членів ЄС

Країна	Ставка податку на прибуток підприємств	Ставка податку на доходи фізичних осіб	Податок на майно	Територіальна система оподаткування
Естонія	20% (лише до розподіленого прибутку)	20% (не поширюється на дивіденди)	Застосовується лише до вартості землі	Звільняє 100% іноземних прибутків
Польща	19%	Прогресивна ставка до 32%	Застосовується	-
Німеччина	15-30%	Прогресивна ставка до 45%	Застосовується	-
Франція	28%	Прогресивна ставка до 45%	Застосовується	-
Нідерланди	15-25%	Прогресивна ставка до 49,5%	Застосовується	-

Джерело: складено автором за даними джерела [53]

У контексті наведених прикладів, високі ставки податків призводять до зменшення прибутковості підприємств, обмежити їхню здатність до інвестицій та розвитку, що впливає на привабливість країн для іноземних інвесторів та підприємств, які розглядають можливість розширення своєї діяльності в цих регіонах. Застосування податкових заходів, спрямованих на підтримку підприємств та зниження податкового тягаря, може бути одним із шляхів вирішення цієї проблеми та стимулювання підприємництва [53].

Складність податкового законодавства. Ініціативи, запропоновані Німеччиною та Францією, заслуговують на увагу у контексті впровадження сучасної європейської тактики злиття податків шляхом спільних рішень у сфері координації податкового законодавства ЄС. Важливо укласти угоду про створення унікального "податкового коридору" для нових членів та встановлення помірних податкових ставок для прямих і непрямих податків у країнах, що нещодавно приєдналися до ЄС. Для подальшого удосконалення податкової політики Європейського Союзу необхідні реформи в країнах-членах, особливо в тих, де існує значний дефіцит бюджету. Основна ціль - забезпечити ефективні фінансові потоки до бюджетів країн-членів ЄС та зменшити державні витрати.

Головним завданням сучасної політики гармонізації податків в Європейському Союзі є виправлення неосвоєних елементів податкових систем та відмова від формального податкового суверенітету держав-членів ЄС (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Структура податкових надходжень у країнах-членах ЄС у розрізі основних категорій за 2022 р.

Країна	Податки на виробництво та імпорт	ПДВ	Податки на багатство	Соціальні внески
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
ЄС	13,6	7,0	13,0	13,2
Бельгія	13,2	6,7	16,7	16,7
Болгарія	15,5	9,0	5,4	7,0
Данія	14,0	25,0	12,0	8,0

Продовження таблиці 3.3

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Франція	11,0	7,0	14,0	16,0
Німеччина	11,0	19,0	12,0	16,0
Італія	10,0	22,0	10,0	10,0
Польща	12,0	23,0	10,0	9,0
Іспанія	12,0	21,0	10,0	10,0
Україна	18,0	20,0	-	22,0

Джерело: складено автором за даними джерела [54]

Аналізуючи таблицю, можна визначити різноманітні ставки податків у різних країнах ЄС та в Україні. Суттєві відмінності в ставках податків на виробництво та імпорт, ПДВ, податків на багатство та соціальних внесках можуть призводити до складності податкового законодавства. У випадку ЄС загальна структура податків включає в себе різні складові, які можуть варіюватися в залежності від країни. Бельгія та Данія, наприклад, мають високі ставки податків на багатство та соціальних внесків, що може збільшувати обсяги регулювань та складність податкового законодавства для бізнесу та громадян. У порівнянні із рештою країн, Україна має відносно велику ставку ПДВ. Велика ставка ПДВ створює складнощі для підприємств і громадян, оскільки призводить до зростання вартості товарів і послуг. Спроби різних країн вирішити економічні завдання через різні види податків можуть створювати непередбачуваність та додаткові адміністративні та юридичні виклики для бізнесу та громадян. Висока різноманітність податкових ставок та підходів до оподаткування може ускладнювати планування та виконання фінансових стратегій.

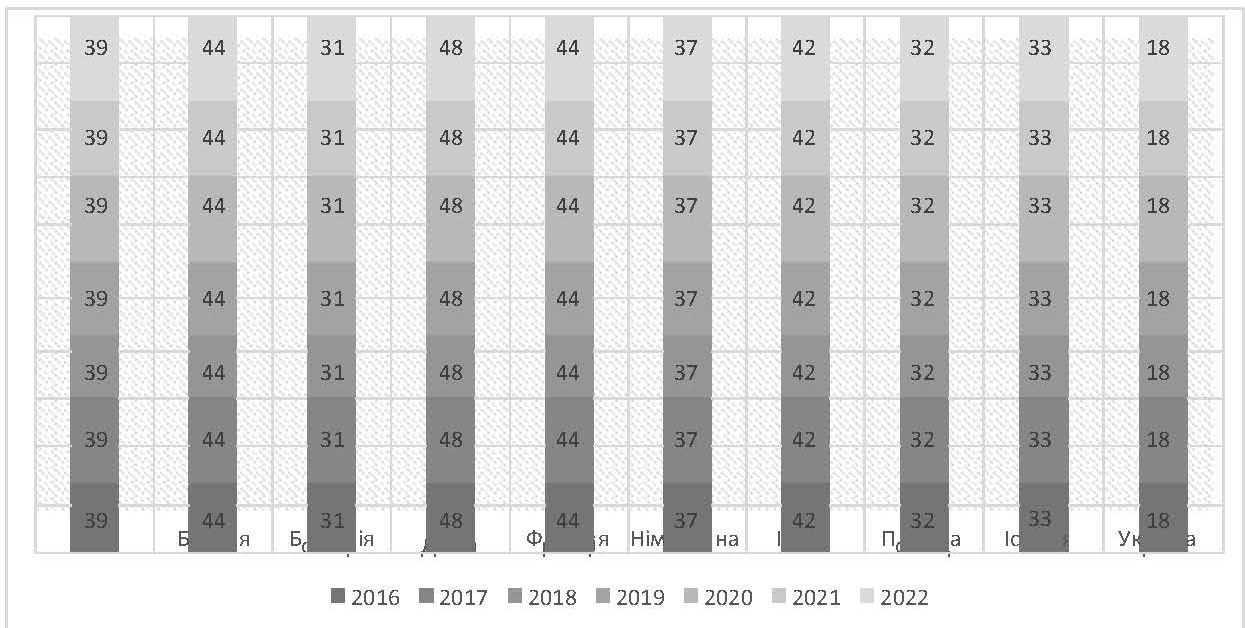
Нестабільність податкової політики. Сталість податкової системи може вказувати на неспроможність адаптуватися до змін в інфраструктурі та економіці, що може впливати на ефективність системи оподаткування. Крім того, залишення структури податків без змін може сприяти нерівності,

оскільки не враховує різниці в доходах та податкових вантажах для різних груп населення та підприємств. Також це може призвести до втрати конкурентоспроможності країн на глобальному ринку та неефективного використання ресурсів. (табл.3.4) [54].

Таблиця 3.4 – Структура податкових надходжень у країнах-членах Європейського союзу (ЄС) за 2016–2022 роки у % до ВВП

Країна	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ЄС	39	39	39	39	39	39	39
Бельгія	44	44	44	44	44	44	44
Болгарія	31	31	31	31	31	31	31
Данія	48	48	48	48	48	48	48
Франція	44	44	44	44	44	44	44
Німеччина	37	37	37	37	37	37	37
Італія	42	42	42	42	42	42	42
Польща	32	32	32	32	32	32	32
Іспанія	33	33	33	33	33	33	33
Україна	18	18	18	18	18	18	18

Джерело: складено автором за даними джерела [54]

Рисунк 3.1 – Структура податкових надходжень у країнах-членах Європейського союзу (ЄС) за 2016–2022 роки у % до ВВП

Джерело: складено автором за даними джерела [54]

Проблеми, пов'язані з високим рівнем оподаткування, можуть мати різноманітні наслідки для економіки та суспільства:

- зниження конкурентоспроможності бізнесу: високі податки знижують прибутковість підприємств, що ускладнює їх конкурентоспроможність на ринку;
- зменшення інвестицій: високі податки знижують інтерес інвесторів до розвитку нових проєктів та бізнесу;
- відтік капіталу: якщо податки надто високі, люди та компанії можуть шукати способи уникнути їх, виводячи капітал за кордон;
- соціальна нерівність: високі податки впливають на розподіл доходів та збільшувати розрив між багатими та бідними верствами населення;
- зниження споживчого попиту: високі податки на товари та послуги знижують споживчий попит, що впливає на економічне зростання.

Велике адміністративне навантаження на заповнення податкових декларацій. Велике адміністративне навантаження на заповнення податкових декларацій в податковій системі країн Європейського Союзу становить серйозну проблему для бізнес-діяльності. Ця проблема визначається високим рівнем складності та обтяжливістю податкового законодавства, а також необхідністю дотримання різноманітних правил, вимог і обов'язків. Бізнес-суб'єкти зобов'язані слідкувати за різними видами податків, звітувати перед податковими органами, адаптуватися до регулярних змін у законодавстві та розрахункових процедурах. Велика кількість форм, звітів, термінів та обов'язків може призводити до значних труднощів у веденні бізнесу, особливо для малих та середніх підприємств.

Така адміністративне навантаження на заповнення податкових декларацій може вимагати великих зусиль та ресурсів для дотримання податкових зобов'язань, що може обтяжити фінансове становище підприємств, зокрема, шляхом збільшення витрат на бухгалтерію та юридичні консультації. Це також викликає дискримінування нових компаній та компаній, що

розвиваються, які мають обмежені ресурси для виконання складних податкових обов'язків (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 – Адміністративне навантаження на заповнення податкових декларацій окремих країн Європейського союзу (ЄС) та України

Країна	Адміністративне навантаження (в годинах)
ЄС	Приблизно 161 година на рік
Україна	Приблизно 240 годин на рік
США	Приблизно 152 годин на рік
Канада	Приблизно 131 година на рік

Джерело: складено автором

Велике адміністративне навантаження на заповнення податкових декларацій у ЄС негативно впливає на економіку та суспільство. Це свідчить про складність та тривалість процедур, пов'язаних з виконанням податкових обов'язків. Витрати громадян та підприємств на ці адміністративні процедури можуть обмежувати їхню можливість зосередитися на розвитку бізнесу та інноваціях, що впливає на загальний рівень економічного зростання. У порівнянні з іншими країнами, такими як США (152 години на рік) чи Канада (131 година на рік), ЄС виявляється менш ефективним у використанні ресурсів, що може ускладнити конкурентоспроможність та інвестиційний клімат в регіоні.

У світлі швидкої зміни економічних реалій і геополітичного середовища країни Європи неодмінно адаптують свої податкові системи, щоб відповісти викликам часу та забезпечити економічну стійкість. Спостерігається, що в сучасному світі податкові стратегії стають ключовим чинником, визначаючим конкурентоспроможність та ефективність держав. У цьому контексті важливо розглянути актуальні тенденції, що формують оподаткування в Європі (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Тенденції функціонування оподаткування в сучасних податкових системах Європи

Тенденція	Опис
Зміни в оподаткуванні цифрової економіки	Багато країн активно обговорюють та впроваджують нові податкові правила для оподаткування цифрових компаній та інтернет-послуг.
Податкова прозорість	Заходи для забезпечення більшої прозорості оподаткуванні та боротьби з униканням податків можуть бути акцентовані.
Екологічне оподаткування	Зростаюча увага до питань екології може призвести до введення екологічних податків та стимулювання екологічно чистих ініціатив.
Спрощення податкового адміністрування	Можливість полегшення процесу сплати податків та впровадження електронних систем для спрощення адміністративних процедур.

Джерело: складено автором за даними джерела [55]

Зміни в оподаткуванні цифрової економіки. У контексті стрімкого розвитку цифрової економіки, країни Європейського союзу активно впроваджують зміни в свої податкові системи. Однією з ключових аспектів цих змін є оподаткування електронних послуг та технологічних інновацій, яке впливає на спосіб обліку та видачі електронних інвойсів (табл. 3.7, рис. 3.2). Зміни в оподаткуванні цифрової економіки охоплюють введення податку на цифрові послуги, що стосується компаній, що продають товари чи надають послуги через інтернет. Ці зміни також спрямовані на забезпечення більшої справедливості у оподаткуванні, щоб компанії, що діють в цифровому просторі, сплачували податки в тих країнах, де вони отримують прибуток. Також спостерігаються модифікації в оподаткуванні корпорацій, спрямовані на технологічні компанії, з метою уникнення податкових ухилень та забезпечення більшої справедливості [56].

Таблиця 3.7 – Вартість електронних інвойсів в розрізі окремих країн, 2019-2023 рр.

Період	Країна	Вартість, EUR
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>

Продовження таблиці 3.7

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
2019	Німеччина	16,51
	Франція	25,27
	Угорщина	9,83
	Італія	41,61
	Литва	29,35
	Польща	15,66
	Румунія	20,29
	Словаччина	15,35
2020	Німеччина	16,51
	Франція	25,27
	Угорщина	9,83
	Італія	41,61
	Литва	29,35
	Польща	15,66
	Румунія	20,29
	Словаччина	15,353
2021	Німеччина	17,69
	Франція	23,39
	Угорщина	13,49
	Італія	94,88
	Литва	26,69
	Польща	13,23
	Румунія	16,94
	Словаччина	16,49
2022	Німеччина	17,69
	Франція	23,39
	Угорщина	13,49
	Італія	94,88
	Литва	26,69
	Польща	13,23
	Румунія	16,94
	Словаччина	16,49
2023	Німеччина	17,70
	Франція	23,40
	Угорщина	13,50
	Італія	94,90
	Литва	26,70
	Польща	13,20
	Румунія	16,90
	Словаччина	16,50

Джерело: складено автором за даними джерела [56]

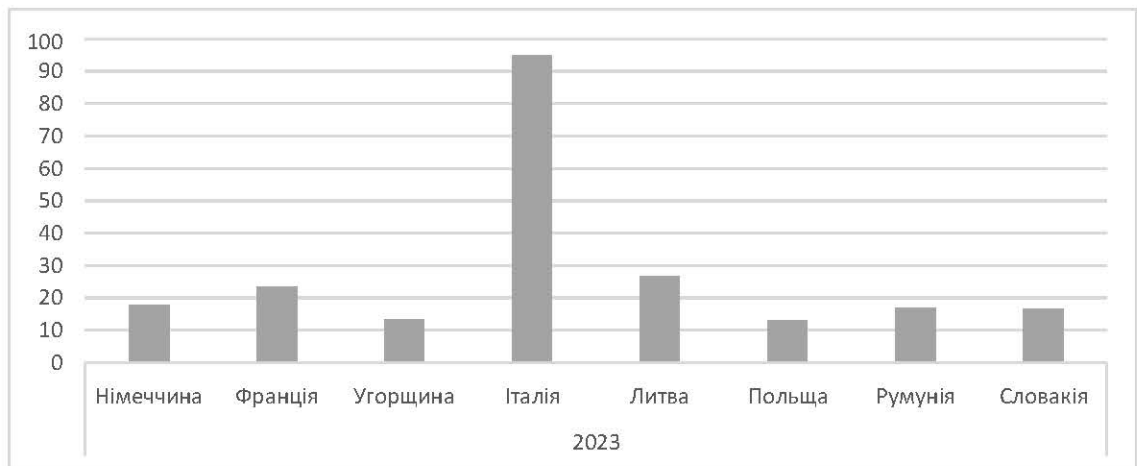

Рисунок 3.2 – Вартість електронних інвойсів в розрізі окремої країни, 2023 р.

Джерело: складено автором за даними джерела [56]

Вартість електронних інвойсів залишалася стабільною в основних країнах Європи, таких як Німеччина, Франція, Угорщина, Литва, Польща, Румунія та Словаччина. Однак Італія виділяється значним ростом вартості, зокрема в 2021 році, коли вартість е-інвойсів в країні суттєво збільшилася. Ці тенденції свідчать про різні динаміки впровадження електронних інвойсів у країнах Європи. Стабільність вартості в багатьох країнах може вказувати на поступове адаптування підприємств до цифрових технологій та стандартів. З іншого боку, значний ріст вартості в Італії може бути пов'язаний із швидким розвитком електронних процесів у бізнес-середовищі країни.

Загалом, важливо слідкувати за динамікою вартості е-інвойсів, оскільки це відображає темпи цифрової трансформації та прийняття електронних технологій в різних країнах Європи.

Податкова прозорість. Тенденція до зміцнення податкової прозорості в країнах Європейського союзу визначається як загальний напрям розвитку. Це проявляється в реалізації заходів, спрямованих на впровадження стандартів звітності для мультинаціональних компаній, обмін інформацією між країнами, боротьбу з ухиленням від оподаткування та зменшення фінансових зв'язків з «податковими раями». Ця тенденція відображає глобальну динаміку спроби створити більш справедливі та прозорі умови для оподаткування, зменшити

можливість податкових ухилень та підтримати стабільність фінансових систем (табл. 3.8.) [58].

Таблиця 3.8 – Критерії прозорості податкової політики ЄС

Критерій	Опис
Обов'язковість обміну інформацією про податки	Країни повинні обмінюватися інформацією про податки, щоб забезпечити, що платники податків не ухиляються від сплати податків
Публікація інформації про податки	Країни повинні публікувати інформацію про свої податки, щоб забезпечити, що платники податків не ухиляються від сплати податків
Обов'язковість реєстрації	Країни повинні вимагати від платників податків реєструватися, щоб забезпечити, що платники податків не ухиляються від сплати податків
Обов'язковість подання декларацій	Країни повинні вимагати від платників податків подавати декларації, щоб забезпечити, що платники податків не ухиляються від сплати податків

Джерело: складено автором за даними джерела [57]

Країни Європейського союзу (ЄС) виявляють тенденцію до посилення податкової прозорості, впроваджуючи ряд заходів для ефективного контролю та зменшення ухилень від сплати податків. Один із ключових критеріїв цієї тенденції - це обов'язковість обміну інформацією про податки між країнами. Крім того, обов'язковість подання декларацій визначає потребу платників податків у представленні деталізованої інформації, що допомагає у створенні ефективного механізму контролю та виявленні можливих порушень [57].

Екологічне оподаткування. Країни Європейського союзу (ЄС) активно розвивають екологічне оподаткування як ключовий елемент своїх стратегій у сфері сталого розвитку та охорони навколишнього середовища. Однією з визначальних тенденцій в цьому контексті є збільшення податків на викиди CO₂ (табл. 3, рис. 3.3). Ця ініціатива має на меті стимулювання підприємств до використання чистих технологій та зменшення викидів парникових газів. Додатковим аспектом екологічного оподаткування є створення ринку квот на викиди. Це передбачає впровадження систем обміну квотами, що сприяє

зменшенню загальних викидів та заохочує підприємства до впровадження інновацій у сфері екології [58].

Таблиця 3.9 – Ставка податку на викиди окремих країн у розрізі

Країна	Ставка податку на викиди CO ₂ , євро/т	Рік введення податку	Енергоємність ВВП, ТНЕ/тис дол	Частка ВДЕ в енергобалансі, 2022 рік
Швеція	108,81	1991	0,09	56,4
Норвегія	48,46	1991	0,07	74,6
Данія	23,77	1992	0,05	37,2
Латвія	9,14	1995	0,08	41
Словенія	17,37	1996	0,09	22
Естонія	1,83	2000	0,11	31,9
Франція	44,81	2009	0,08	17,2
Україна	0,37	2011	0,3	8,1
Великобританія	20,12	2013	0,11	12,3
Німеччина	25	2021	0,07	17,4

Джерело: складено автором за даними джерела [58]

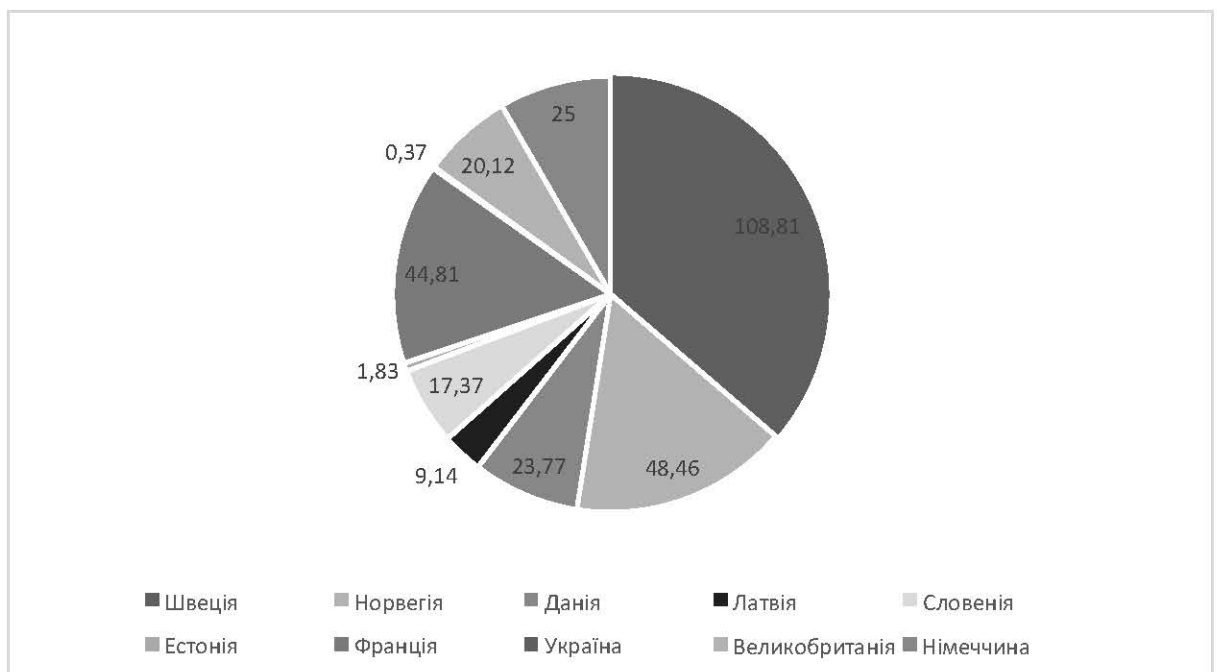

Рисунок 3.3 – Ставка податку на викиди CO₂ окремих країн у розрізі, євро/т, у %

Джерело: складено автором за даними джерела [58]

У Європейському союзі (ЄС) спостерігається значна варіація в рівнях ставок податку на викиди CO₂ серед різних країн. Наприклад, Швеція та Норвегія встановили високі ставки, спрямовані на стимулювання підприємств до активного зменшення викидів та впровадження більш екологічно чистих технологій. Країни ЄС виявили свою увагу до проблем забруднення та екологічного впливу вже у ранні роки, що відображається в введенні систем оподаткування викидів CO₂ у 1990-х роках. Це свідчить про їхню ранню готовність приділяти увагу збереженню навколишнього середовища та впровадженню заходів для його захисту [58].

У контексті цих заходів, важливими аспектами стали впровадження ефективних механізмів стимулювання підприємств до використання екологічно чистих технологій та активної участі у глобальних ініціативах з боротьби з кліматичними змінами.

Спрощення податкового адміністрування. В країнах Європейського союзу (ЄС) спостерігається чітка тенденція до спрощення податкового адміністрування з метою полегшення навантаження на платників податків та покращення ефективності систем оподаткування. Однією з ключових ініціатив є перехід до електронних систем звітності, які спрощують процес подання податкової звітності, включаючи електронне подання декларацій та рахунків [59].

Однією з ключових ініціатив щодо спрощення податкового адміністрування в країнах Європейського союзу (ЄС) є впровадження спрощених форм декларацій для податку на додану вартість (ПДВ). Цей захід спрямований на полегшення подання декларацій для малих підприємств у багатьох країнах ЄС. Важливою особливістю цієї ініціативи є встановлення граничних значень обсягу реалізації продукції на підприємстві. Це дозволяє малим підприємствам подавати декларації щодо ПДВ за спрощеною формою. Такий підхід сприяє зниженню адміністративних труднощів та спрощенню процесу податкового звітування для цього сегменту підприємств (табл. 3.10.)

Таблиця 3.10 – Умови застосування спрощених форм декларації щодо ПДВ суб'єктами малого підприємництва

Країна	Умова
Австрія	Обсяг реалізації продукції за останні два роки менше 110 тис. євро
Німеччина	Обсяг реалізації продукції за рік менше 250 тис. євро
Ірландія	Обсяг реалізації продукції за рік менше 1 млн євро
Великобританія	Обсяг реалізації продукції за рік менше 1 млн євро
Франція	Обсяг реалізації продукції за рік менше 80 тис. євро для підприємств сфери торгівлі та 32 тис. євро – для підприємств сфери послуг

Джерело: складено автором за даними джерела [59]

У контексті спрощення податкового адміністрування в країнах Європейського союзу (ЄС), можна виділити певні тенденції на основі умов для застосування спрощених форм декларацій ПДВ в окремих країнах.

Австрія встановила граничний обсяг реалізації продукції в 110 тис. євро за останні два роки, що свідчить про увагу до малих підприємств та їхніх фінансових обмежень. Німеччина встановила обмеження в 250 тис. євро за рік, демонструючи спрямованість на стимулювання розвитку малих бізнесів та полегшення їхнього податкового навантаження. Ірландія та Великобританія встановили обмеження в 1 млн євро за рік, що може вказувати на спільну стратегію заохочення розвитку та підтримки малих підприємств у цих країнах. Франція встановила різні обмеження для різних секторів, що свідчить про уважність до специфічних особливостей галузей економіки та бажання створити оптимальні умови для застосування спрощених декларацій.

Отже, Країни Європейського союзу (ЄС) визначають ключові тенденції в своїх податкових стратегіях для адаптації до сучасних економічних та технологічних реалій. Активні зміни в оподаткуванні цифрової економіки стають суттєвим елементом дискусій та реформ. Країни розглядають та впроваджують нові податкові правила, спрямовані на цифрові компанії та інтернет-послуги, що свідчить про їхню готовність до викликів цифрової епохи. Зростаюча увага до екології визначає ще одну важливу тенденцію. Введення екологічних податків та підтримка екологічно чистих ініціатив стає реакцією на екологічні виклики та показником прагнення до сталого розвитку.

Спрощення податкового адміністрування виявляється як можливість полегшення процесу сплати податків та впровадження електронних систем для спрощення адміністративних процедур, сприяючи ефективнішому взаємодії між платниками податків та податковими органами. Однак високий рівень оподаткування залишається проблемою, яка обмежує конкурентоспроможність підприємств.

Крім позитивних тенденцій в податковій політиці Європейського союзу, існують і серйозні виклики та проблеми, які впливають на ефективність систем оподаткування. Високий рівень оподаткування залишається важливою проблемою для бізнесу в багатьох країнах ЄС. Високі ставки податків можуть обмежувати конкурентоспроможність підприємств та викликати прагнення до ухилення від сплати податків. Бізнеси стикаються із складністю в трактуванні та дотриманні правил, що може призводити до податкових спорів та додаткових витрат на правову підтримку.

3.2. Вплив оподаткування на розвиток підприємницької діяльності

Одним з головних показників підприємницької діяльності є індекс ведення бізнесу. Вплив податкових систем України та ЄС на індекс ведення бізнесу може бути визначений рядом факторів, таких як прозорість податкових правил, рівень оподаткування, ефективність процедур оподаткування та інші. Зокрема, рівень оподаткування, його прогресивність чи регресивність, а також наявність різноманітних податкових пільг і винятків можуть впливати на вигідність для бізнесу. У ЄС країни можуть мати різні податкові системи, і вони можуть бути визначені самостійно. Наприклад, деякі країни можуть мати низький корпоративний податок, що робить їх привабливими для підприємств. Однак важливо також враховувати якість податкового адміністрування та загальну бізнес-середу [60].

Індекс ведення бізнесу може враховувати ці та інші фактори для оцінки, наскільки легко та вигідно вести бізнес у конкретній країні чи регіоні.

У таблиці 3.11. наведено дані індексу ведення бізнесу в динаміці з 2017 по 2021 рік для кожної з країн ЄС та України.

Таблиця 3.11 – Динаміка змін індексу ведення бізнесу в ЄС та Україні

Країна	2017	2018	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення, 2021/2015	Відносне відхилення, 2021/2015,%
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
Україна	65,42	68,09	69,07	70,21	71,95	10,43	116,95
Австрія	78,86	78,71	78,74	78,75	78,92	1,50	101,94
Бельгія	72,41	72,18	74,75	74,99	75,74	4,63	106,51
Болгарія	71,59	71,69	71,81	71,97	71,95	0,15	100,21
Угорщина	71,38	72,68	73,24	73,42	74,30	5,50	107,99
Німеччина	79,55	79,35	79,35	79,71	79,69	-0,04	99,95
Греція	67,09	67,11	67,41	68,42	68,71	2,01	103,01
Данія	84,60	84,58	85,17	85,29	85,50	1,30	101,54
Ірландія	80,10	80,10	79,59	79,58	79,49	-0,58	99,28
Іспанія	77,63	77,63	77,70	77,94	78,77	5,60	107,65
Італія	71,83	73,19	73,04	72,85	73,63	5,15	107,52
Кіпр	72,31	72,28	72,78	73,35	74,39	7,84	111,78
Латвія	80,60	79,99	80,32	80,28	80,87	4,14	105,40
Литва	79,22	80,63	80,96	81,62	82,59	6,28	108,23
Люксембург	69,17	69,59	69,59	69,60	69,94	2,34	103,46
Мальта	64,78	65,21	65,50	66,14	67,00	4,89	107,87
Нідерланди	5,57	76,08	76,10	76,10	76,32	1,31	101,75
Польща	77,68	77,86	76,93	76,38	76,79	3,23	104,39
Португалія	76,66	76,51	76,44	76,47	76,53	0,50	100,66
Румунія	72,85	73,04	72,51	73,33	73,77	3,55	105,06
Словаччина	75,03	75,15	75,45	75,59	76,18	4,35	106,06
Словенія	75,41	76,39	76,41	76,52	77,64	7,77	111,12
Фінляндія	80,10	79,9	80,04	80,18	80,08	-0,75	99,07
Франція	76,25	76,01	76,78	76,80	77,27	3,47	104,70

Продовження таблиці 3.11

1	2	3	4	5	6	7	8
Хорватія	72,15	72,61	72,95	73,62	74,78	8,25	112,40
Чехія	76,39	76,42	76,32	76,34	77,13	6,18	108,71
Швеція	82,15	82,17	82,02	81,99	82,22	1,62	102,01
Естонія	80,70	80,77	80,79	80,62	80,89	2,05	102,60

Джерело: складено автором за даними джерела [60]

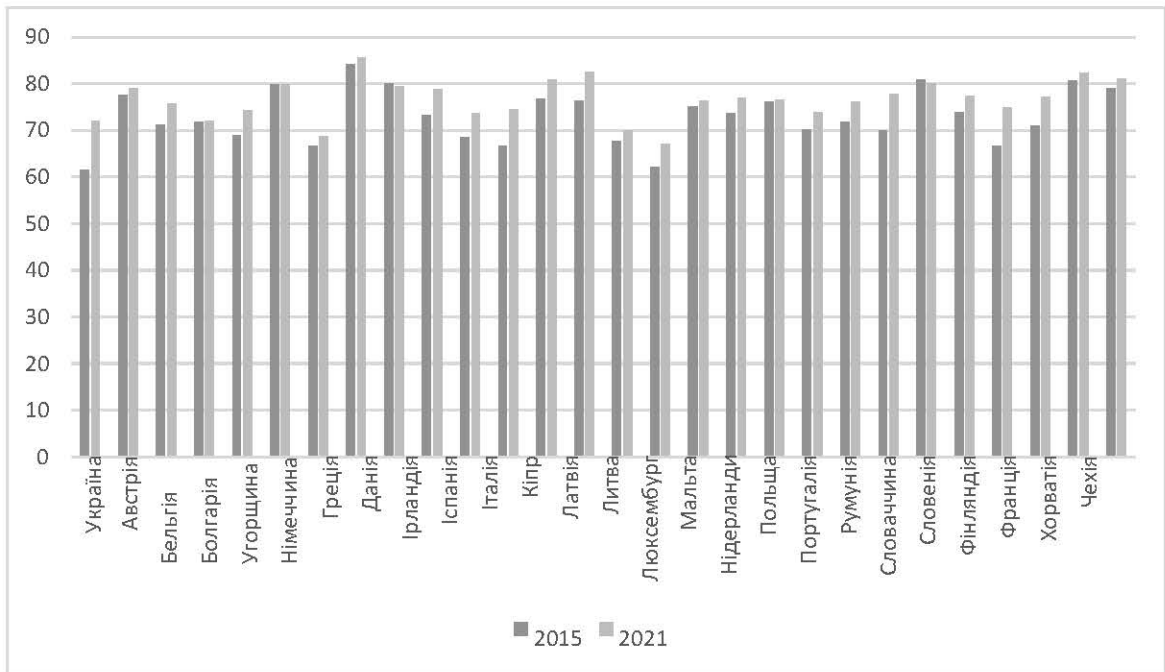

Рисунок 3.4 – Динаміка змін індексу ведення бізнесу в ЄС та Україні 2021/2015

Джерело: складено автором за даними джерела: [60]

Як видно з рисунку, як в Україні, так і в ЄС рівень підприємницької активності має позитивну тенденцію розвитку. В Україні ймовірність прогнозу трохи нижча, ніж в ЄС, але висока – 71,9%. Світовий індекс цифрової конкурентоспроможності (WDCI) розроблений Швейцарською бізнес-школою. Цей індекс відображає готовність і здатність країн адаптуватися до розвитку цифрової економіки.

У Європейському Союзі визнається важливість підтримки малого бізнесу, і для цього діють різноманітні програми та фонди, що забезпечують

фінансову підтримку через гранти, кредити та гарантійні схеми. Розглянемо на прикладі окремих країн ЄС.

Румунія.

Нещодавно ця нація стала привабливою для індивідів, які розглядають можливість релокації, оскільки держава активно вдосконалює умови для підприємницької діяльності. Свідченням цього є ініціативи, які впроваджуються для створення комфортних умов для підприємців. Варто відзначити, що національна влада налагоджує дії з надання певних пільг для фахівців та підприємців у сфері інформаційних технологій (табл. 3.12) [63].

Таблиця 3.12 – Оподаткування малого бізнесу у Румунії

Категорія	Ставка податку на прибуток	Ставка податку на виведений капітал/дивіденди	Ставка ПДФО	Соціальний податок
Мікропідприємство	3% (без працівників), 1% (з працівниками, але не менше 200 євро)	5%	10% (з пільгою для ІТ спеціалістів - 0%)	Не застосовується
Самозайнята особа	3% (без працівників), 1% (з працівниками, але не менше 200 євро)	5%	10% (з пільгою для ІТ спеціалістів - 0%)	2.25% (соціальний податок)

Джерело: Джерело: складено автором за даними джерела [63]

Польща.

Вибір країни для переїзду на довгостроковий термін стає актуальним у зв'язку з призначенням та ефективним підходом до підтримки підприємництва. Керівництво держави Польщі доводить свою послідовність у створенні сприятливих умов для реєстрації та здійснення комерційної діяльності в країні. У контексті оподаткування, наявність варіантів, аналогічних єдиному податку, надає можливість індивідуального вибору форми оподаткування для підприємців, що сприяє оптимізації фінансових стратегій та забезпеченню ефективності господарської діяльності (табл. 3.13) [64].

Таблиця 3.13 – Ставки податків для різних видів оподаткування в

Польщі

Вид податку	Ставка податку
Єдиний податок	19% (9% при ліміті 2,000,000 євро)
Податок на виведений капітал/дивіденди	19%
ПДФО (до 18,000 євро)	17%
ПДФО (понад 18,000 євро)	32%
Податок для самозайнятої особи	20%

Джерело: складено автором за даними джерела [64]

Чехія.

Для підприємців малого та середнього бізнесу дана країна востаннє привернула увагу через нововведення у сфері оподаткування. Для приватних підприємців існує можливість оподаткування за загальною ставкою в розмірі 15% на прибуток, а також можливість вибору спрощеної системи оподаткування.

З початку січня 2021 року Чехія впровадила систему єдиного податку, відому як "паушальний податок". За цією системою, відрахування єдиного податку у 2022 році становить 242 євро щомісяця, що охоплює різні компоненти оподаткування (табл. 3.14.) [65]

Таблиця 3.14 – Види та суми оподаткування у Чехії, за формою «паушальний податок»

Вид оподаткування	Сума (євро)
Податок на прибуток	4
Соціальне страхування	132
Медичне страхування	106
Загальна сума (обов'язкові платежі)	242
Медичне страхування (за умови наявності власної медичної страховки)	106
Паушальний податок (дохід до 40 416 євро)	Застосовується
Термін подачі заяви до податкової інспекції	До 10 січня

Джерело: складено автором за даними джерела [65]

Португалія.

Хоча не можна визначити конкретну популярну локацію для реєстрації бізнесу за кордоном, за винятком ІТ-галузі, Португалія, незважаючи на свою географічну віддаленість від центру Європи, привертає увагу через числові показники. Проте, слід розуміти, що вона розташована в південній частині

Європи та може виявитися віддаленою від центральних регіонів як географічно, так і з точки зору інфраструктури.

У контексті спрощеної системи оподаткування в Португалії, податок на прибуток становить 17%, але слід зауважити, що існує ліміт доходу в розмірі 17,000 євро (табл. 3.15) [66].

Таблиця 3.15 – Ставки податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) в Португалії

Дохід (євро)	Ставка ПДФО (%)
До 7,112	14.5
7,112 - 10,732	23
10,732 - 20,322	28.5
20,322 - 25,075	35
25,075 - 36,967	37
36,967 - 80,882	45
Більше 80,882	48

Джерело: складено автором за даними джерела [66]

Італія.

На відміну від Португалії, яка не вважається високо популярною локацією для переміщення, у випадку іншої країни, ця ситуація обумовлена не географічними чи інфраструктурними обмеженнями, а скоріше є результатом стратегії держави у створенні сприятливих умов для ведення бізнесу.

Ставка податку становить 15% від обороту, а також 24% для соціального податку. Проте протягом перших 5 років підприємницької діяльності можливе оподаткування за ставкою 5% [67].

Деякі країни ЄС надають фізичним особам-резидентам певні пільги щодо оподаткування на корпоративному рівні, надаючи їм податковий кредит, що відповідає вже сплаченому податку на прибуток компаній. Для інвестора-резидента ця пільга призводить до меншого податкового клину на розподілений прибуток (табл. 3.16.). Однак, якщо типовим інвестором є домогосподарство-резидент, у більшості країн ЄС система оподаткування все ще дає фірмам сильний стимул використовувати боргове фінансування, а не новий капітал або нерозподілений прибуток. Це пояснюється тим фактом, що, як і в більшості інших країн ОЕСР, корпоративні процентні платежі - на

відміну від розподілених прибутків - вираховуються з корпоративної податкової бази, тоді як на особистому рівні процентний дохід часто оподатковується за ставкою, нижчою, ніж та, яка стосується дивідендів. Це може сприяти недостатній капіталізації, що зробить фірми більш схильними до неплатоспроможності, а на макрорівні може загострити бізнес-цикли. Декілька країн нещодавно вжили заходів для зниження цієї не нейтральності щодо вибору фінансування, зокрема Данія та Фінляндія, які застосовували комбінацію кредитів і подвійну систему податку на прибуток з початку 1990-х років. На противагу підходам до усунення подвійного оподаткування акціонера [61].

Таблиця 3.16 – Корпоративна ставка на доходи фізичних та юридичних осіб в розподілі окремих країн ЄС, 2022 р.

Країна	Ставка корпоративного податку, %	Ставка податку на доходи фізичних осіб, %
Австрія	24,0	50,0
Бельгія	25,0	50,0
Болгарія	10,0	10,0
Греція	22,0	44,0
Італія	23,0	43,0
Мальта	35,0	35,0
Нідерланди	25,0	49,5
Німеччина	15,0	47,5
Польща	19,0	32,0
Португалія	30,0	48,0
Фінляндія	20,0	53,5
Франція	25,0	45,0
Хорватія	18,0	36,0
Чехія	19,0	31,0
Швеція	20,0	57,2

Джерело: складено автором за даними джерела [61]

Аналіз податкових ставок у різних країнах може бути важливим фактором для бізнесу, оскільки рівень оподаткування може значно впливати

на фінансові результати компаній та їхні стратегії. Розглянуто деякі можливі впливи цих податкових ставок на діяльність бізнесу.

Корпоративний податок.

Країни з низькими ставками корпоративного податку, такими як Болгарія (10,0%), можуть бути привабливими для створення бізнесу та інвестицій. Високі ставки, такі як у Мальти (35,0%), можуть призвести до вищих фіскальних обтяжень для підприємств та можуть впливати на їхню конкурентоспроможність.

Податок на доходи фізичних осіб:

- високі ставки податку на доходи фізичних осіб, як у Швеції (57,2%), впливають на здатність компаній привертати та утримувати висококваліфікованих працівників;
- низькі ставки, наприклад, в Болгарії (10,0%), роблять країну привабливою для талановитих фахівців.

Загальний вплив:

- високий рівень корпоративного та особистого оподаткування призводить до збільшення фіскальних витрат для бізнесу та працівників, що може впливати на прибутковість та економічну активність;
- низькі податкові ставки сприяють створенню додаткових інвестицій та стимулювати економічний розвиток [61].

Ставки податку на дивіденди в країнах Європейського Союзу (ЄС) є важливим аспектом, впливаючим на бізнес-діяльність компаній. Низькі ставки можуть робити країну більш привабливою для інвесторів, забезпечуючи приток капіталу та підтримку акціонерської цінності. З іншого боку, високі ставки можуть змушувати компанії обмежувати обсяги виплат дивідендів, віддавши перевагу іншим стратегіям використання прибутку (табл. 3.17) [62].

Таблиця 3.17 – Ставки податків у країнах ЄС на особисті доходи, дивіденди та відсотки

Країна	Ставки податку на:		
	Доходи фізичних осіб	дивіденди	%
Австрія	25-55	30	10
Болгарія	25-50	30	30
Данія	38-65	15-27	25
Естонія	20	0	0-21
Ірландія	20-41	20	20
Польща	18-32	19	20

Джерело: складено автором за даними джерела [62]

Вартість стартапу є ключовим аспектом, який може визначати його податкові обов'язки та загальний вплив на податкове середовище. Перш за все, при створенні стартапу необхідно враховувати різні податкові обов'язки, такі як реєстраційні витрати та інші адміністративні витрати, які можуть значно збільшити вартість початкового етапу діяльності. Окрім того, витрати на технічне обладнання та інфраструктуру, необхідні для роботи стартапу, можуть бути враховані при обчисленні його вартості (табл. 3.18., рис. 3.5.).

Таблиця 3.18 – Вартість відкриття бізнесу, % від доходу на душу населення, 2003-2019 рр.

Країни	Вартість стартапу, % від доходу на душу населення,
<i>1</i>	<i>2</i>
Словенія	0
Великобританія	0
Ірландія	0,1
Данія	0,2
Румунія	0,3

Продовження таблиці 3.18

<i>1</i>	<i>2</i>
Литва	0,5
Швеція	0,5
Україна	0,5
Фінляндія	0,7
Франція	0,7
Норвегія	0,8
Болгарія	1
Естонія	1
Словаччина	1

Джерело: складено автором

За період з 2003 по 2019 роки вартість відкриття бізнесу в країнах Європейського Союзу зросла в середньому на 13%, в той час як в Україні цей показник збільшився на 22%. Важливим фактором є відсоток від доходу на душу населення, де країни ЄС в середньому спостерігали зниження на 7%, тоді як Україна відзначилася зростанням на 15%. Ці дані свідчать про різницю в умовах для підприємництва та можуть слугувати основою для подальших досліджень та стратегічного планування у контексті розвитку бізнесу в обраному регіоні. Результати цих досліджень можуть послужити основою для розробки стратегій підприємств і формулювання рекомендацій для політичних рішень, спрямованих на стимулювання підприємництва та економічного зростання. Додатково, врахування контекстуальних різниць між країнами може допомогти підприємствам адаптувати свої стратегії до специфічних умов кожного ринку та максимізувати свій успіх.

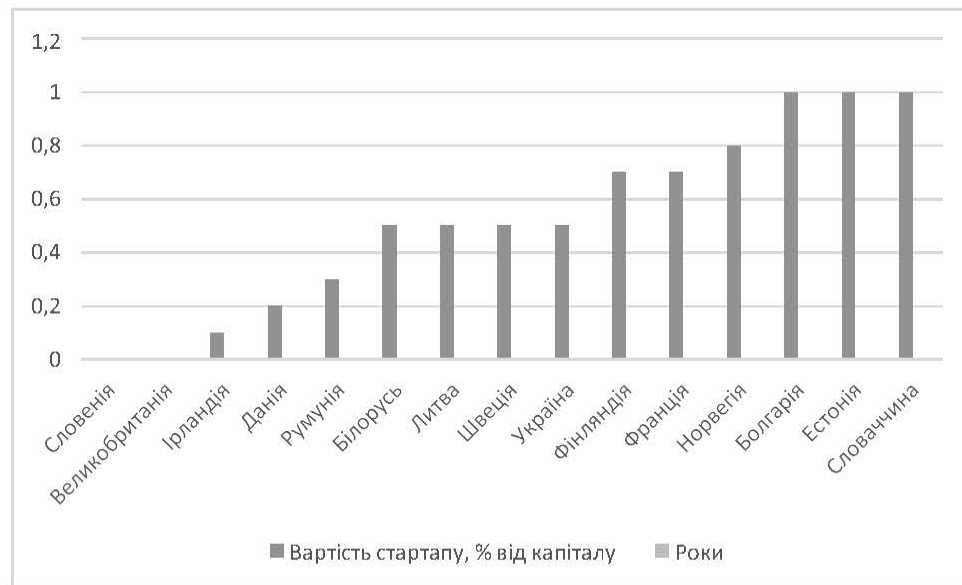

Рисунок 3.5 – Вартість відкриття бізнесу, % від доходу на душу населення, 2003-2019 рр.

Джерело: складено автором

Особливо виділяється низька вартість стартапу в країнах, таких як Словенія, Великобританія та Ірландія, де вона зберігалася на нульовому рівні або була дуже низькою. Це свідчить про сприятливе підприємницьке середовище та мінімальні адміністративні бар'єри для нових бізнесів.

Згідно визначених даних, можна розробити такі рекомендації та пропозиції (табл. 3.19).

Таблиця 3.19 – Рекомендації та пропозиції щодо впливу оподаткування на розвиток підприємницької діяльності країн ЄС

Податок	Рекомендації	Пропозиції
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Податок на прибуток	Зменшення ставки оподаткування для підприємств.	Введення податкових пільг для стартапів та інноваційних підприємств.
	Встановлення пільг для інвестицій та створення робочих місць.	

Продовження таблиці 3.19

1	2	3
ПДВ	Акцент на ефективному адмініструванні ПДВ.	Зменшення ставки ПДВ для екологічно чистих товарів та послуг.
	Боротьба з ухиленням від оподаткування.	
Соціальні внески	Різні ставки внесків для різних категорій підприємств.	Збільшення стимулів для підприємств, спрямованих на соціальні програми.
	Економічні стимули для підприємств, що вкладають у соціальний розвиток.	
Екологічний податок	Введення екологічного податку на викиди.	Стимули для впровадження екологічно чистих технологій виробництва.
	Підтримка сталого розвитку через оподаткування.	

Джерело: складено автором

Отже, вивчення впливу оподаткування на розвиток підприємницької діяльності в країнах Європейського Союзу (ЄС) визначається рядом ключових показників. Зокрема, динаміка змін індексу ведення бізнесу в ЄС свідчить про загальну сприятливість підприємницького середовища. Однак розподіл корпоративних ставок на доходи фізичних та юридичних осіб вказує на значні варіації між країнами ЄС.

Ставки податків на особисті доходи, дивіденди та відсотки додатково відображають різноманіття податкових політик, що може впливати на розподіл фінансових ресурсів в економіці. Важливим аспектом є також вартість відкриття бізнесу, яка, якщо висока, може стати перешкодою для підприємницької ініціативи.

В цілому, оподаткування в країнах ЄС відіграє значущу роль у формуванні підприємницького клімату, і різноманітність податкових стратегій

в країнах ЄС може визначити ступінь привабливості для бізнесу та рівень інвестицій в регіоні.

3.3 Стратегічні орієнтири трансформації податкової політики України на шляху до євроінтеграції

У сучасному світі, де країни намагаються максимально ефективно використовувати свій економічний потенціал та інтегруватися в глобальні економічні системи, трансформація податкової політики стає ключовим елементом стратегічного розвитку. Україна, прагнучи до євроінтеграції, активно розглядає можливості адаптації кращих практик інших країн, зокрема, переходячи на польську модель оподаткування малого бізнесу (табл. 3.22) [63].

Станом на 1 червня 2023 року кількість фізичних осіб - підприємців, які скористалися спрощеною системою оподаткування, склала 1,517 млн. осіб. Зазначено, що серед них [64]:

- першу групу вибрали 204,4 тис. осіб, що становить 13,5% від загальної кількості.
- другу групу обрали 564,1 тис. осіб, що складає 37,2% від загальної кількості.
- третю групу вибрали 748,1 тис. осіб, що становить 49,3% від загальної кількості.

Аналіз надходжень від єдиного податку також є ключовим елементом податкової політики та регулювання. Уряд може використовувати ці дані для оцінки ефективності своєї податкової стратегії та прийняття рішень щодо її оптимізації. Податкова політика напряму впливає на бізнес-середовище та стимулює економічний розвиток (табл. 3.20).

Таблиця 3.20 – Надходження коштів від Єдиного податку до зведеного бюджету, 2014-2021 рр.

Рік	Надходження коштів від єдиного податку, млрд. грн	Ланцюговий абсолютний приріст	Базисний абсолютний приріст	Ланцюговий темп росту, % Трл	Базисний темп росту, % Трб	Ланцюговий темп приросту, % Трл	Базисний темп приросту, % Трб
2014	7,4	-	-	-	100	-	0
2015	11	3,6	3,6	148,6	148,6	48,6	48,6
2016	17,2	6,2	9,8	156,4	232,4	56,4	132,4
2017	24,1	6,9	16,7	140,1	325,7	40,1	225,7
2018	29,6	5,5	22,2	122,8	400,0	22,8	300,0
2019	35,3	5,7	27,9	119,3	477,0	19,3	377,0
2020	38	2,7	30,6	107,6	513,5	7,6	413,5
2021	34,8	-3,2	27,4	91,6	470,3	-8,4	370,3
Середньорічний обсяг податкових надходжень з єдиного податку, млрд. грн.					24,68		
Абсолютний середньорічний приріст податкових надходжень з єдиного податку, млрд. грн.					3,91		

Джерело: складено автором за даними джерела [68]

Загальна динаміка показує, що надходження податку зросли протягом розглянутого періоду. Середньорічний обсяг надходжень становить 24,68 млрд. грн, що є важливим показником для планування фінансових стратегій. Абсолютний середньорічний приріст у розмірі 3,91 млрд. грн вказує на стабільне зростання надходжень в середньому за розглянутий період. Негативний абсолютний приріст у 2021 році свідчить про тимчасове зменшення надходжень, що може бути обумовлено різними факторами, такими як економічні коливання чи зміни в податковій політиці.

Формули за якими проводились розрахунки наведені у таблиці 3.21.

Таблиця 3.21 – Формули розрахунків

Назва	Формула	Значення
Ланцюговий абсолютний приріст	$\Delta X_t = X - X_{t-1}$	X_t - значення в період t, X_{t-1} - значення в період t-1, ΔX_t - ланцюговий абсолютний приріст в період t, X_0 - базисний абсолютний приріст
Базисний абсолютний приріст	$\Delta X_0 = X_0 - X_{t-1}$	
Ланцюговий темп росту	$\%Трл_t = \frac{X_t - X_{t-1}}{X_{t-1}} * 100\%$	
Базисний темп росту	$\%Трб_t = \frac{X_t - X_{t-1}}{X_{t-1}} * 100\%$	
Ланцюговий темп приросту	$\%Трл_t = \frac{\Delta X_t}{X_{t-1}} * 100\%$	
Базисний темп приросту	$\%Трб_t = \frac{\Delta X_0}{X_{t-1}} * 100\%$	

Джерело: складено автором

Таблиця 3.22 – Порівняльний аналіз польської та української системи оподаткування

<i>Система оподаткування</i>	<i>Україна</i>	<i>Польща</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Загальна система/ Загальні засади	Дохід -Видатки= Прибуток ПДФО -18%; Військовий збір – 1,5%	Дохід -Видатки= Прибуток Має кучу пільг для зменшення доходу >30 000 злотих в місяць –неоподатковується; >120000 злотих – 12% (приблизно 1 023 816грн); <120 000 злотих – 32%;
Лінійний податок	Відсутній	19%, не існує порогової суми доходу
Єдиний податок/Спрощена Система	1-ша група – 10% від ПМПО, межа доходу 165 мінімальних заробітних плат (268,40 грн на місяць/1 118 900,00 грн) 2-га група – 20% від МЗП, межа доходу 834 мінімальних заробітних плат (1 340,00 грн на місяць/5 587 800,00грн) 3-тя група – 5% або 3%+ПДВ від доходу, межа доходу 1 167 мінімальних заробітних плат (7 818 900,00 грн)	Від 2 до 17%, залежить від напрямку діяльності: 2% – непромислова переробка і продаж продукції власного виробництва; 3% – роздрібна торгівля, гастропослуги, продаж своїх основних засобів; 5,5% – виробнича і будівельна діяльність, ремонтні роботи, перевезення вантажів більше 2 тон; 8,5% – послуги, що прямо не визначені в інших групах ставок єдиного податку; 10% – торгівля нерухомістю; 12% – діяльність, пов'язана з програмуванням
		14% – медичні послуги, діяльність архітекторів та інженерів будівництва; 15% – маркетингові послуги, фотографування; 17% – юридичні та бухгалтерські послуги, діяльність агенції праці.*

Продовження таблиці 3.22

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
* - особа, яка сплачує податок, займається діяльністю, прибуток з якої обкладається податком за різними ставками, то оподаткування прибутку визначається на основі ставки, що застосовується до кожного виду такої діяльності окремо.		

Джерело: складено автором за даними джерела [65,66]

Зі зростанням податкових ставок для багатьох фізичних осіб - підприємців на рівні 8,5%, 12%, 15% або 17%, теоретично очікується подвоєння або навіть збільшення платежів у 2-2,5 рази. Хоча це може здатися логічним фіскальним рішенням, необхідно ретельно розглянути практичний вплив таких змін.

Міністерство фінансів України пропонує впровадження аспектів "Польської моделі" (табл. 3.23). При цьому важливими факторами можуть бути ефективність та конкурентоспроможність такої системи. Польща демонструє успішність у підтримці бізнесу через своє оподаткування ФОП, тому Україні потрібно розглядати подібні підходи для стимулювання економічного розвитку та привертання інвестицій. Аналіз польського досвіду може послужити основою для удосконалення власної системи оподаткування та сприяти покращенню підприємницького середовища в країні.

Таблиця 3.23 – Польська модель оподаткування для українських ФОП

Діяльність	Ставка податку
<i>1</i>	<i>2</i>
Продаж вироблених товарів рослинного або тваринного походження, сировина для яких вирощена підприємцем	2%
Організація громадського харчування, торгівля продуктами і напоями, продаж риби тощо (без алкогольних напоїв)	3%
Будівельні роботи, вантажні перевезення понад 2 тони і інше	5.5%
Громадське харчування з алкоголем, виготовлення виробів з матеріалу замовника, книжкові комісійні магазини, доходи від оренди/суборенди (до 100 тис. злотих на рік)	8.5%
Продаж деяких майнових і немайнових прав або їх частин	10%
Оренда/суборенда на суму, що перевищує 100 тис. злотих на рік	12.5%

Продовження таблиці 3.23

<i>1</i>	<i>2</i>
Паркування, готелі, програмне забезпечення, виробництво фото, оптова торгівля, туристичні поїздки, продаж авто та мотоциклів, запчастин до них	17%
Медсестри, акушери, лікарі приватної практики, зубні техніки, перекладачі, вчителі-репетитори та інші	20%

Джерело: складено автором

У зв'язку з продовженням російської агресії підвищення податкового тиску може мати серйозні економічні та соціальні наслідки. Уряд усвідомлює ці ризики, і в проекті державного бюджету на 2024 рік не передбачено жодних податкових змін для збільшення доходів. Проте, з часом може виникнути потреба знаходження додаткових джерел доходів для бюджету, що може призвести до перегляду ставок податків, зокрема спрощеної системи оподаткування.

З метою формування стратегічних орієнтирів, враховуючи основні макроекономічні показники податкової політики (табл.3.24), запропоновано використання методу поліноміальної апроксимації для побудови прогнозних показників податкової системи. Сформовано поліноміальні лінії трендів на наступні 3 роки та отримані відповідні регресійні рівняння, які наведено на рис.3.16. Коефіцієнт апроксимації становить більше 95%, що свідчить про високу достовірність прогнозних показників.

Таблиця 3.24 – Динаміка податкового навантаження в Україні за 2011-2022 рр.

Рік	Податкові надходження до Зведеного бюджету, млн. грн	Обов'язкові відрахування у соціальні фонди, млн. грн	ВВП, млн. грн	Податкові надходження від Єдиного податку, млн. грн
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
2011	323991	139056	1316600	-
2012	347986	157980	1408889	-

Продовження таблиці 3.24

1	2	3	4	5
2013	341165	166864	1454931	-
2014	367512	165923	1566728	7400,0
2015	507636	169874	1979458	11000,0
2016	650782	111707	2383182	17200,0
2017	828159	158910	2982920	24100,0
2018	986348	202084	3558706	29600,0
2019	1070322	241752	3974564	35300,0
2020	1136687	281751	4194102	38000,0
2021	1453804	301433	5459574	34800,0
2022	1343225	375419	5191028	47226,1

Джерело: складено автором за даними джерела [69]

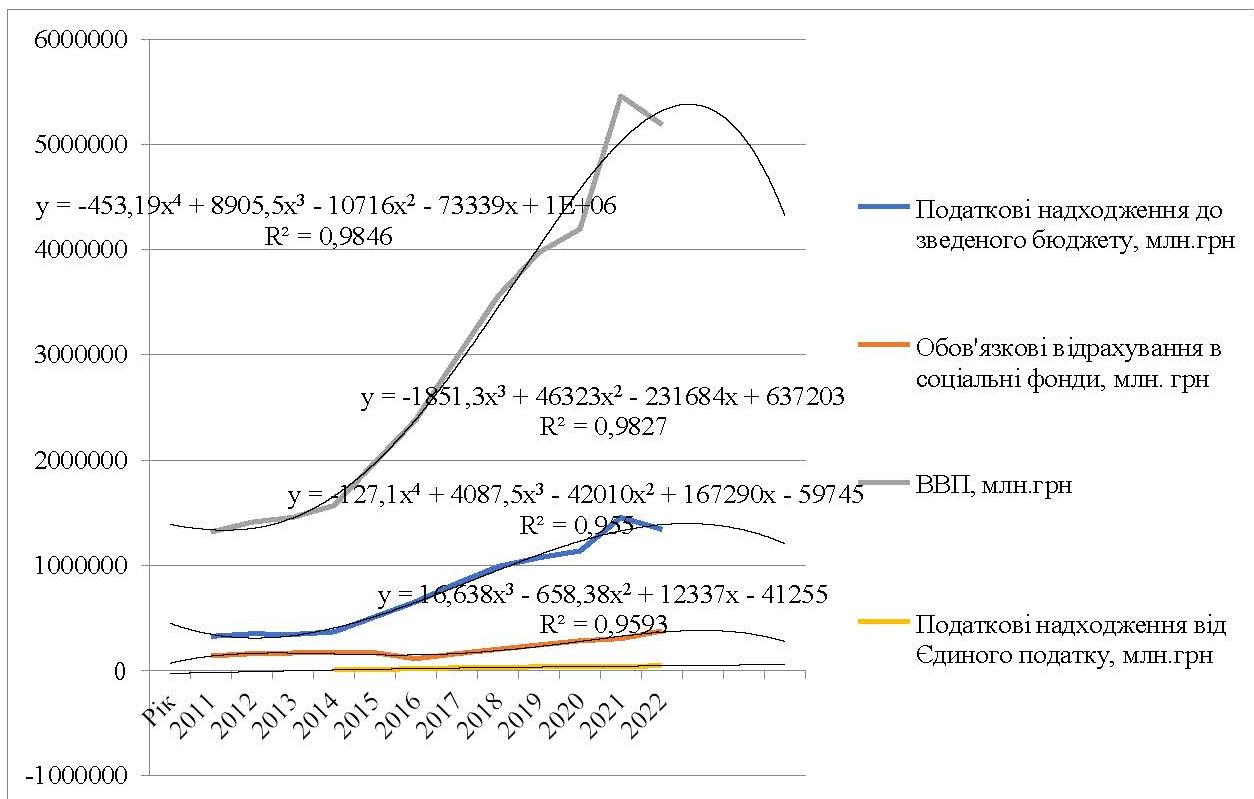

Рисунок 3.6 Динаміка показників податкової системи за 2011-2022 рр.

Джерело: складено автором за даними джерела: [69]

За даними рисунку 3.6, можна зробити наступні висновки.

Податкові надходження до зведеного бюджету показують зростаючу тенденцію до 2021 року, а потім починають знижуватися. Це свідчить про зменшення податкової бази або ефективності збору податків. Це пов'язано з економічними наслідками пандемії COVID-19, воєнного конфлікту та змінами в податковому законодавстві.

Обов'язкові відрахування в соціальні фонди мають стабільну позитивну динаміку протягом усього періоду. Це відображає збільшення соціальних виплат або кількості отримувачів соціальної допомоги. Також це пов'язано з підвищенням мінімальної заробітної плати та індексацією соціальних стандартів.

ВВП має слабку позитивну динаміку до 2018 року, після чого залишається майже незмінним. Це свідчить про відсутність суттєвого економічного зростання або структурних реформ. Це пов'язано з геополітичною нестабільністю, високим рівнем корупції та/або недостатнім інвестиційним кліматом.

Податкові надходження від Єдиного податку мають рівномірну позитивну динаміку протягом усього періоду. Це відображає зростання кількості суб'єктів господарювання, які обрали спрощену систему оподаткування, або збільшення обсягу їх діяльності. Також це може бути пов'язано з підвищенням ставок Єдиного податку або змінами в його адмініструванні.

У зусиллях створити привабливі умови для бізнесу та прискорити економічний розвиток, нами запропоновано впроваджувати ряд стратегічних заходів для поліпшення спрощеної системи оподаткування. Детальний огляд планів наведено в табл. 3.25.

Таблиця 3.25 – Стратегічні орієнтири щодо покращення спрощеної податкової системи оподаткування в Україні

Показник	Поточний стан	Мета досягнення	Засоби досягнення	Опис досягнення
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>

Продовження таблиці 3.25

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Податкові ставки для малих бізнесів	5% (єдиний податок)	Збереження на рівні 5%	Стимулювання малих підприємств через податкові пільги	Подовження терміну дії єдиного податку для малих бізнесів на наступні три роки.
Спрощення процедур оподаткування	Велика кількість адміністративних обов'язків	Зменшення бюрократії та спрощення процедур	Автоматизація податкових процесів	Поетапне запровадження електронних сервісів
Система податкових пільг	Складна та непрозора	Поліпшення прозорості та доступності	Передбачено перегляд та оптимізацію переліку податкових пільг для забезпечення їхньої ефективності та чіткості.	Завершення цього процесу
Податковий аудит	Часті аудиторські перевірки з великою кількістю вимог	Зменшення обтяження для бізнесу та забезпечення ефективного контролю	Планується вдосконалення процесу податкового аудиту та впровадження ризик-орієнтованого підходу	Поетапне запровадження електронних сервісів для автоматизації аудиту

Джерело: складено автором

Ці стратегічні орієнтири призначені для досягнення кількох ключових цілей, включаючи зниження податкового тиску, поліпшення бізнес-середовища та забезпечення ефективності податкової системи. Це важливий крок для створення привабливого інвестиційного клімату та підтримки малих підприємств в Україні.

Отже, стратегічні напрямки для поліпшення податкової системи в Україні включають зниження податкових ставок для підприємств та підтримку малих бізнесів, зберігання єдиного податку на рівні 5% і продовження його терміну дії.

Для спрощення оподаткування планується автоматизація податкових процесів через електронні сервіси.

З метою формування стратегічних орієнтирів, враховуючи основні макроекономічні показники податкової політики, запропоновано використання методу поліноміальної апроксимації для побудови прогнозних показників податкової системи.

Встановлені дані свідчать про низьку економічну активність та високу соціальну напругу в Україні. Для покращення ситуації розроблені комплексні заходи зі стимулювання економічного зростання, підвищення податкової дисципліни та оптимізації соціальних витрат.

У контексті системи податкових пільг, стратегія передбачає оптимізацію та поліпшення прозорості цієї системи. Щодо податкового аудиту, планується вдосконалення процесу та впровадження ризик-орієнтованого підходу, з використанням електронних сервісів для автоматизації аудиторських процедур.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

За результатами третього розділу отримано наступні висновки.

1. Встановлено, що Країни Європейського союзу (ЄС) визначають ключові тенденції в своїх податкових стратегіях для адаптації до сучасних економічних та технологічних реалій. Активні зміни в оподаткуванні цифрової економіки стають суттєвим елементом дискусій та реформ. Країни розглядають та впроваджують нові податкові правила, спрямовані на цифрові компанії та інтернет-послуги, що свідчить про їхню готовність до викликів цифрової епохи. Зростаюча увага до екології визначає ще одну важливу тенденцію. Введення екологічних податків та підтримка екологічно чистих ініціатив стає реакцією на екологічні виклики та показником прагнення до сталого розвитку.

Спрощення податкового адміністрування виявляється як можливість полегшення процесу сплати податків та впровадження електронних систем для спрощення адміністративних процедур, сприяючи ефективнішому взаємодії між платниками податків та податковими органами. Однак високий рівень оподаткування залишається проблемою, яка обмежує конкурентоспроможність підприємств.

Крім позитивних тенденцій в податковій політиці Європейського союзу, існують і серйозні виклики та проблеми, які впливають на ефективність систем оподаткування. Високий рівень оподаткування залишається важливою проблемою для бізнесу в багатьох країнах ЄС. Високі ставки податків можуть обмежувати конкурентоспроможність підприємств та викликати прагнення до ухилення від сплати податків. Бізнеси стикаються із складністю в трактуванні та дотриманні правил, що може призводити до податкових спорів та додаткових витрат на правову підтримку.

2. Виявлено, що вивчення впливу оподаткування на розвиток підприємницької діяльності в країнах Європейського Союзу (ЄС) визначається рядом ключових показників. Зокрема, динаміка змін індексу ведення бізнесу в ЄС свідчить про загальну сприятливість підприємницького середовища. Однак розподіл корпоративних ставок на доходи фізичних та юридичних осіб вказує на значні варіації між країнами ЄС.

Ставки податків на особисті доходи, дивіденди та відсотки додатково відображають різноманіття податкових політик, що може впливати на розподіл фінансових ресурсів в економіці.

3. Розроблені стратегічні орієнтири, щодо покращення спрощеної податкової системи в Україні, що направлені на створення більш привабливого та сприятливого податкового середовища для підприємств та підприємців в Україні. З метою формування стратегічних орієнтирів, враховуючи основні макроекономічні показники податкової політики, запропоновано використання методу поліноміальної апроксимації для побудови прогнозних показників податкової системи.

ВИСНОВКИ

За результатами виконання роботи отримано наступні висновки.

1. Визначено, що податкова політика включає в себе збір податків і зборів, спрямованих на досягнення різних економічних цілей, таких як забезпечення фінансової стабільності, реалізація соціальної справедливості і сприяння економічному зростанню. Основні завдання податкової політики кожної країни полягають у приведенні достатніх фіскальних ресурсів для вирішення потреб бюджету, підтримці економічної активності через коригування податкових ставок, досягненні соціальної справедливості шляхом розподілу податкового навантаження, управлінському балансуванні для досягнення стабільності та протидії інфляції, а також реалізації екологічно ефективної політики та заходів, спрямованих на підтримку сталого розвитку.

2. Встановлено, що механізм податкової політики представляє собою багатоаспектну систему, що взаємодіє з відносинами між державою і платниками податків. Успішність впровадження цього механізму визначає результативність економічних рішень, які приймаються.

3. Визначено, що з 1995 по 2008 рік інтеграційний процес в Європейському Союзі (ЄС) визначав формування спільної європейської просторової та економічної спільноти. Інтеграція визначила новий етап у розвитку ЄС, роблячи його впливовим гравцем на світовій арені, з формуванням власної ідентичності та готовності реагувати на глобальні виклики.

4. Проаналізовано, що податкова система країн ЄС ґрунтується на збереженні релятивної автономії національних урядів у формуванні своєї податкової політики, при умові виконання визначених стандартів у сфері оподаткування.

5. Проаналізовано ознаки зближення показників податкової політики України та країн-членів ЄС в період з 2017 по 2022 роки. Для України залишається актуальним питання справедливого розподілу податкового тиску між бізнесом та фізичними особами, з метою наближення до показників країн ЄС.

6. Розглянуто розрахунки методів трансфертного ціноутворення, порядок та особливості їх застосування: метод ПНЦ: орієнтується на зовнішні ринкові ціни, метод «витрати плюс»: визначає ціни на основі собівартості та прибутку, метод ціни перепродажу: заснований на встановленні роздрібних цін. Метод чистого прибутку: визначає прибуток відносно обсягу продажів. Метод розподілення прибутку: розподіляє загальний прибуток між компаніями.

7. Виявлено, що країни Європейського союзу активно адаптують свої податкові стратегії до викликів цифрової економіки та екологічних тенденцій. Розглянуті проблеми, такі як ставки податків, що можуть обмежувати конкурентоспроможність підприємств та викликати прагнення до ухилення від сплати податків.

8. Розроблено рекомендації та пропозиції щодо впливу оподаткування на розвиток підприємницької діяльності країн ЄС. Визначено, що динаміка індексу ведення бізнесу свідчить про сприятливе підприємницьке середовище в ЄС.

9. Розроблено стратегічні орієнтири, щодо покращення спрощеної податкової системи в Україні, які направлені на створення більш привабливого та сприятливого податкового середовища для підприємств та підприємців в Україні. З метою формування стратегічних орієнтирів, враховуючи основні макроекономічні показники податкової політики, запропоновано використання методу поліноміальної апроксимації для побудови прогнозних показників податкової системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грідчіна М.В., Захожай В.Б., Осіпчук Л.Л. Фінанси (теоретичні основи): 2-ге вид., випр. і допов., К.: МАУП, 2004. 312 с.
2. Лоїк А., Ткачик Л. Ефективність податкової політики в Україні: регулюючий та фіскальний аспекти. *Галицький економічний вісник ТНТУ*. № 4 (77). 2022. С. 82-93.
3. Соколовська А. М. Фіскальна політика в Україні та її макроекономічні наслідки. *Фінанси України*. 2014. № 11. С. 17-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2014_11_4.
4. Маркс К. Капітал. Критика політичної економії. Том 2. за ред. Д. Рабіновича і С. Трикоза, 1932, 434 с.
5. Чинчик, А. А. Теоретичне підґрунтя дослідження податкової політики. Держава та регіони. *Економіка та підприємництво*, 2020. С. 29-33.
6. Стігліц Дж. Е. Економіка державного сектору; пер. з англ. А. Олійник, Р. Скільський. К. : Основи, 1998, 854 с.
7. Keynes J. M. *The General Theory of Employment, Interest and Money*. London: Palgrave Macmillan. 1936. P.472.
8. Панченко Н. Бюджетно-податкова політика в умовах економічних перетворень. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*, 2020, с. 101-106.
9. Keynes J. M. *The Process of Capital Formation. Economic Journal*. 1939. Vol. 49. № 195.p. 569–574.
10. Василик, О.Д. Податкова система України: монографія. Вид-во: Поліграфкнига. К., 2004. 478 с.
11. Ісаншина, Г. Ю. Податковий менеджмент: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2003. С. 172
12. Крисоватий А.І. Теоретико-організаційні домінанти та практика реалізації податкової політики в Україні. Монографія. Вид-во: Карт бланш. К., 2005. 364 с.

13. Крючкова Н. М. Податкова політика в системі макроекономічного регулювання: монографія в ред. Н. М. Крючкова. Одеса: Астропринт, 2011. 190 с.
14. Іванов Ю.Б. Основи формування національної податкової політики: навчальний посібник, Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 408 с.
15. Хорошевський А.С. Промови, що змінили світ: підручник, К., Вид-во : Фоліо, 2019. 320 с.
16. Матюшенко І. Ю., Беренда С. В., Резніков В. В. Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції: навчальний посібник. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 504 с.
17. Онищенко, В. А., Чугуєва, А. О., Мних, Є., Голов, С., Анфіногентова, Н. Й., Василькова, Т. В., & Цимбалюк, С. Я. Аналіз ефективності практики реалізації податкового аудиту в Україні. Наукова стаття. *Вісник Хмельницького національного університету*. № 4, Т. 3 .2009. С.104-107.
18. Мікловда, В. П., Колісник, Г. М., Варцаба, В. І., Йолтуховська, О. Ю., Левкулич, В. В., Шеверя, Я. В., & Шулла, Р. С. Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності і оподаткування, консалтингу в Україні. *Збірник наукових статей випускників з фаху «Облік і оподаткування»*. Вип. 12. 2022. 274 с.
19. Якушко, І. В. Сутність та особливості функціонування фіскального механізму. *Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій*, 2022. С. 58-60.
20. Майбуров, І. А. Іванов, Ю. Б., Гончаренко Л.Б. Реформування податкових систем: нова якість обговорення. *Фінанси України*, 2012, С. 114-124.
21. Вдовиченко М. Податкова система України та країн ЄС: порівняльний аспект. *Збірник матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Ужгород. 2023. С. 145
22. Юсупов, В. А.; Совенко, Н. М. Проблемні питання функціонування технопарків в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*, 2016, 6 (1). С. 148-151.

23. Чернявська Л. В., Сутність та структура податкового механізму управління. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. К., 2009. №2 (5). С.53-55.
24. Прокопенко Н.С. Оподаткування зовнішньої торгівлі сільськогосподарських підприємств: монографія. Вид. *Ліга-Пресс*, Київ, 2013. С. 37.
25. Колесниченко, Н.; Наконечна, Г. Концепція впровадження податкового суду в Україні на прикладі США. *Матеріали конференцій МЦНД*; Хмельницький, 2022. С. 172-174.
26. Скоринін О. П., Конкурентоспроможність податкової політики України. *Теоретичні та практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. К., 2015. Вип. 2 (2). С. 159-167.
27. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення: 01.12.2023)
28. Соколовська А. М., Єфименко Т. І., Луніна І. О. та ін: Система податкових пільг в Україні в контексті європейського досвіду: навч. посібник. Київ: НДФІ, 2006. 237 с.
29. Шевчук В.О., Римарська Р.Ю. Уніфікація податкових систем країн Європейського Союзу як критерій поглиблення інтеграції. *Фінанси України*. №12. 2007. С. 49–59.
30. Фрідман М., Фрідман Р. Капіталізм і свобода; пер. з англ. Н. Рогачевська. К. : Наш формат, 2017. 216 с.
31. Кейнс Д.М. Політична енциклопедія; за ред. Ю. Шаповала. Київ, 2011. 325 с.
32. Джозеф Стігліц. Глобалізація та її тягар; пер. з англ. Київ. Вид.дім «КМ Академія», 2003. 252 с.
33. Довбенко М.В. Амартія. Кумар Сен – науковий спадкоємець Каутільї і видатний економіст сучасності. *Вісник Тернопільського*

національного економічного університету. Тернопіль, 2010. с. 126-132.

34. Палагнюк, Ю.В. Еволюція теоретичних основ європейської інтеграції: державно-управлінський аспект. *Публічне адміністрування: теорія та практика*, 2013, Вип. 2.

URL.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2013_2_7

35. Мельник, В. М., Кошук, Т. В. Вплив інтеграційних процесів на оподаткування в країнах ЄС. *Економіка і прогнозування*. Київ, 2014, с. 136-150.

36. Грубінко А. В. Велика Британія в європейській політичній інтеграції: історичні витоки «особливої» позиції та сучасність (до 70-ї річниці промов У. Черчілля у Фултоні та Цюриху). *UA Foreign Affairs*. URL: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/velika-britanijavjevropskii-politichnii-integracii/> (Дата звернення: 08.12.2023).

37. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй. Київ: Port-Royal, 2001. 590 с.

38. Небрат В.В. Українська фінансова думка другої половини ХІХ — початку ХХ століть: монографія. К. : Ін-т екон. та прогнозув., 2007. 224 с.

39. Софієнко, А.П. Еволюція поняття «зовнішній державний борг» як індикатора фінансової безпеки. *Науковий журнал «Економіка і регіон»*, 2016. 3 (58). С. 86-94.

40. The official site of Eurostat (2020-2022), “Main national accounts tax aggregates” URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/earn_nt_taxrate/default/line?lang=en (Дата звернення: 11.12.2023).

41. Taxes in Europe database. URL: (https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/refineSplSearch.html?selectedTaxType=CIT&selectedMemberState=12&dateFrom=2019%2F01%2F01&dateTo=&keywords=) (Дата звернення: 11.12.2023).

42. VAT rates in Europe. URL: Value-Added Tax Rates | 2023 VAT Rates in Europe | Tax Foundation (Дата звернення: 11.12.2023).

43. Combined Statutory Corporate Income Tax Rate European Countries. URL: Highest and Lowest Tax Rates for Individuals and Businesses | InternationalWealth.info (Дата звернення: 12.12.2023).
44. Combined corporate income tax rates in Europe in 2023, by country. URL: Corporation tax Europe 2023 | Statista(Дата звернення: 12.12.2023).
45. Databank. World development indicators. URL: <https://databank.worldbank.org/> (Дата звернення: 12.12.2023).
46. Мельник В.М. Сучасна податкова політика у країнах ЄС. *Економіка України*, Київ. № 6. 2012. С. 73-85.
47. OECD. Revenue statistic. Tax structures 2022. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/9d0453d5en/1/3/1/index.html?itemId=/content/publication/9d0453d5en&_csp_=78cbe597dec832bd2d3b836b8a91e48c&itemIGO=oecd&itemContentType=book#section-d1e4025-94ebac9c3b (Дата звернення: 14.12.2023).
48. Методи встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу "витягнутої руки". URL: <https://od.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/640486.html> (Дата звернення: 16.12.2023).
49. Transfer pricing. OECD. URL: <https://www.oecd.org/ctp/transfer-pricing/> (дата звернення: 16.12.2023).
50. Кухта К.О. Трансфертне ціноутворення—сучасні аспекти застосування. *Посвідчення УкрІНТЕІ № 94 Затверджено до друку Вченою радою факультету обліку та фінансів Полтавської державної аграрної академії (протокол № 3 від 12.10. 2020 р.)*, Лубни, 2020. с 65-68.
51. Соколовська А.М. Податкова система держави: теорія і практика становлення. Київ: Знання-Прес, 2004. 454 с.
52. Ярема, Б. П.; Ролько, А. В. Сучасна податкова система України: проблеми та перспективи розвитку: Стаття. *Вид. Причорноморські економічні студії*, Харків. 2018. с. 171-175.

53. Main national accounts tax aggregates. Eurostat. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-datasets/-/GOV_10A_TAXAG (Дата звернення: 20.12.2023).
54. Environmental tax statistics - detailed analysis. URL: Environmental tax statistics - detailed analysis - Statistics Explained (europa.eu) (Дата звернення: 20.12.2023).
55. Юрий, С. И., Крисоватий А.И., Коцук Т.В. Сучасні тенденції розвитку європейського оподаткування та новітня парадигма податкової політики в Україні : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2010. 292 с.
56. Compare countries progress. An official website of the European Union. URL: <https://digital-decade-desi.digital-strategy.ec.europa.eu/datasets/desi/charts/compare-countries-> (Дата звернення: 20.12.2023).
57. Податкова прозорість: Формати обміну інформацією. A1 consulting. URL: <https://www.a1.consulting/post/podatкова-prozorist-info> (Дата звернення: 20.12.2023).
58. Нова енергетична податкова система ЄС. U.N.D.P. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-08/9%20Tree%20Energy%20Taxation%20Tree%205%20final%20text_297x210mm_4%2B4_web_180822.com (Дата звернення: 20.12.2023).
59. Information notes programs to reduce the administrative burden of tax regulations in selected countries. URL: <https://www.oecd.org/ctp/administration/39947998.pd> (Дата звернення: 20.12.2023).
60. Doing Business 2015–2020; World Digital Competitiveness Ranking, 2021. URL: <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness-ranking/> (Дата звернення: 20.12.2023).
61. ПДФО 2022. Ставки, за якими оподатковуються доходи фізичних осіб. URL: <https://sys2biz.com.ua/news/pdfo-2022-stavky-za-yakymy-opodatkovuyutsya-dohody-fizosib/> (Дата звернення: 20.12.2023).

62. Міжнародне оподаткування: зміни до податкових конвенцій. URL: <https://nvp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/489245.html> (Дата звернення: 20.12.2023).
63. Палехова, В. А. Польський досвід переходу до ринку: уроки для України. Історичний архів, 2008, Вип.2. с. 62-72.
64. Державна податкова служба України. З початку 2023 року підприємці сплатили до бюджету 15,2 млрд грн єдиного податку. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentrl/novini/685975.html> (дата звернення: 12.01.2024).
65. Система оподаткування для ФОП у Польщі. URL: <https://mojafirma.org/uk/sistemi-opodatkuвання-dlja-fop-u-polshhi/> (дата звернення: 12.01.2024).
66. Мінфін. Українські ФОП на польській моделі податків: вартість послуг зростає на 10-12%. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2023/10/03/113593717/> (дата звернення: 12.01.2024).
67. Trusova N., Kotvytska N., Pikhniak T., Pavlova M., Plotnichenko S., Sakun A. Attracting foreign investment in cyclic imbalances of the economy. *Scientific Horizons*, 2022, Vol. 25, No. 5. P. 101-116.
68. Доходи зведеного бюджету України за статтями доходів. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income> (дата звернення 16.01.2024).
69. Стеблюк Н.Ф., Філін А.О. Вплив податкового навантаження на діяльність підприємств. *Молодий вчений*. 2015. № 8(1). С. 80-86. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_8\(1\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_8(1)_19) (дата звернення 16.01.2024).